

7. Fototrofní SAR, Haptista, Cryptista

Yvonne Němcová

Katedra botaniky PřF UK

ynemcova@natur.cuni.cz

Místnost 78, 2. mezipatro, Benátská 2

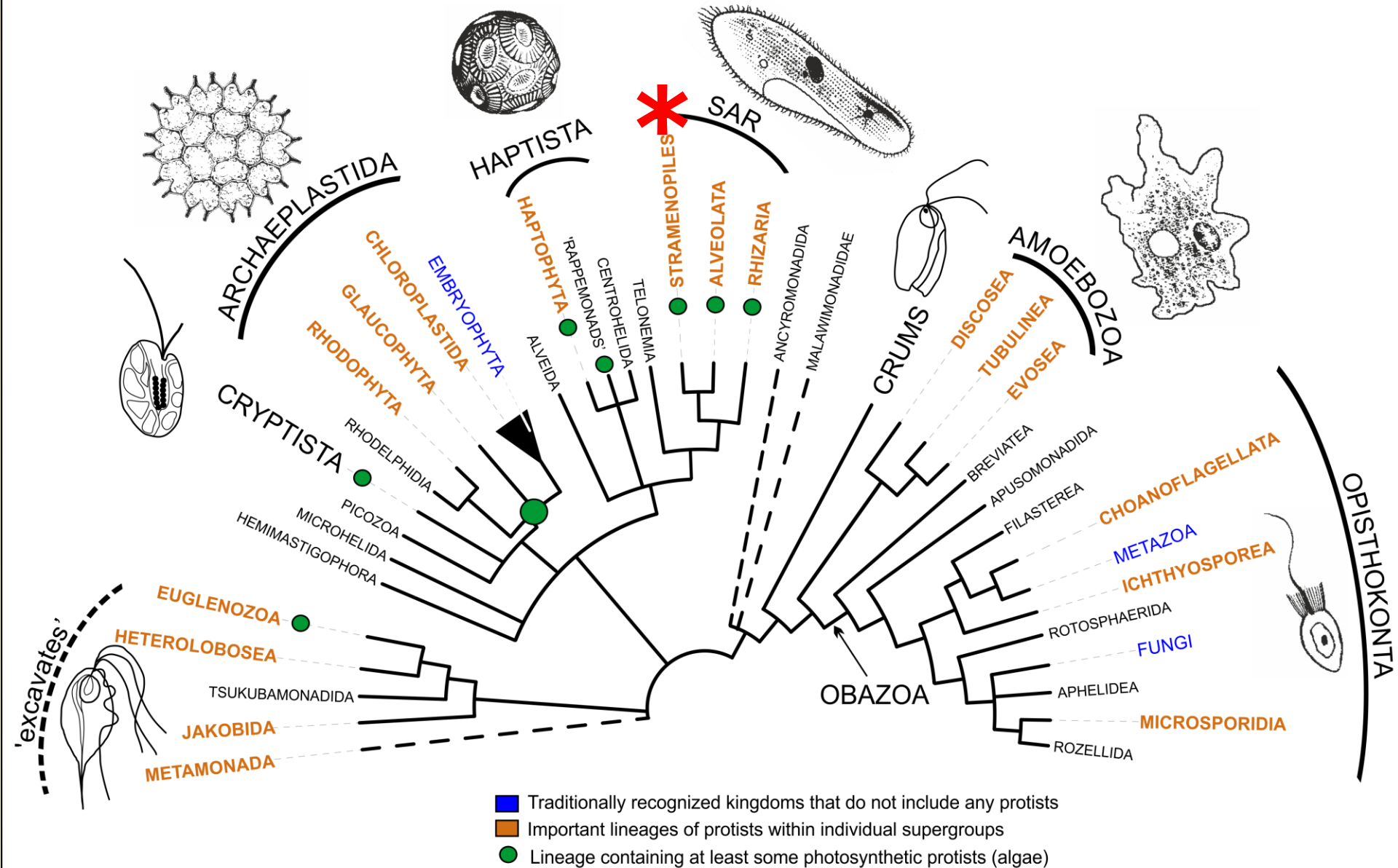
Botanika bezcévných rostlin a protistologie

(MB120P76U)

Přednášky

- 1) Eukaryotická buňka a její vznik ... Tomáš Pánek
- 2) Systém eukaryot, Excavata ... TP
- 3) Opisthokonta, Amoebozoa ... TP
- 4) Pohyb, evoluce mnohobuněčnosti ... TP,
- 5) Úvod do SAR a heterot. SAR ... TP
- 6) Fototrofní SAR ... Yvonne Němcová
- 7) Fototrofní Stramenopiles, Haptista, Cryptista ... YN**
- 8) Sinice + Archaeplastida (Glaucophyta, Rhodophyta) ...YN
- 9) Archaeplastida (Chloroplastida) ... YN
- 10) Archaeplastida (Chloroplastida) pokračování ... YN
- 11) Mechorosty ... David Svoboda
- 12) Mechorosty/lišejníky ... DS
- 13) Lišejníky ... DS

Stramenopiles

Kde v systému se nacházíme?

Eukaryota

SAR

Stramenopiles

Xanthophyceae

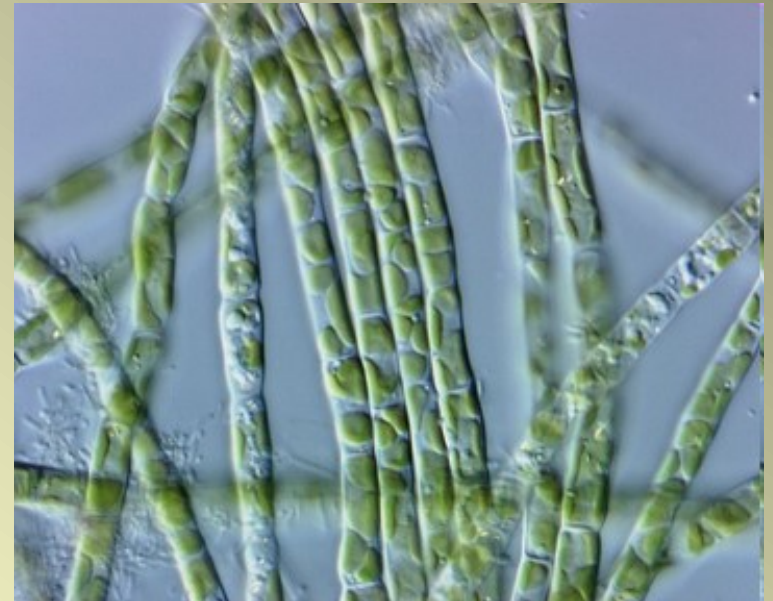
různobrvky

Vaucheria

sifonální

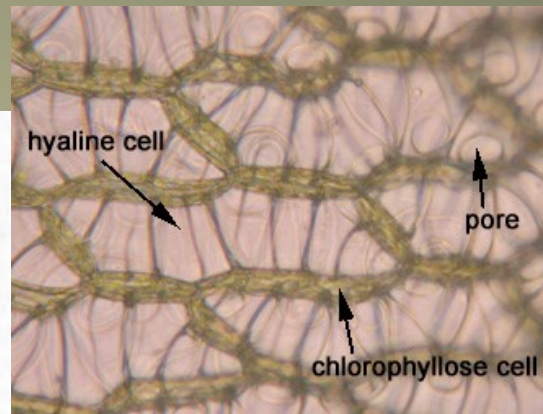
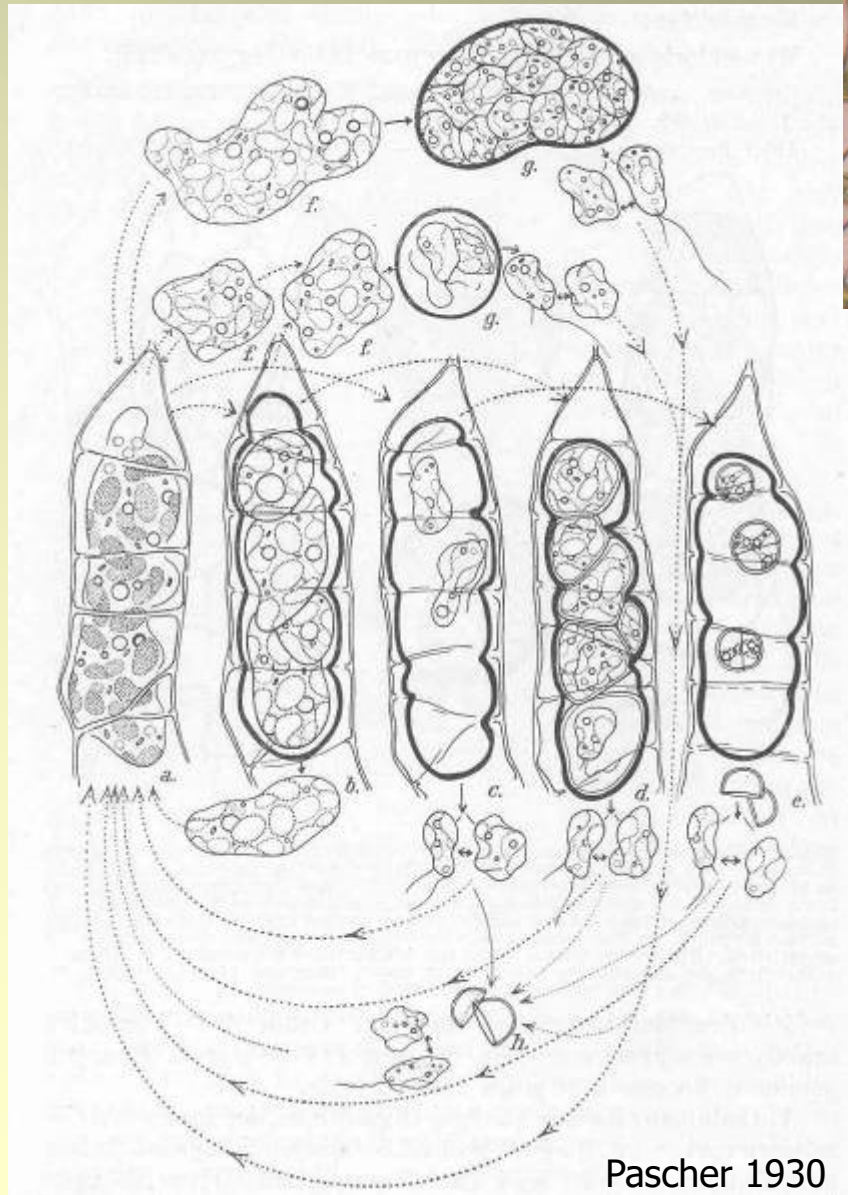
vláknitá stélka

Tribonema

- cca 900 druhů, téměř dvě třetiny popsány v Benátské A. Pascher
- zelené - chybí fukoxantin, často terestrické, sladkovodní

Myxochloris sphagnicola

nemají pohlavní rozmnožování??

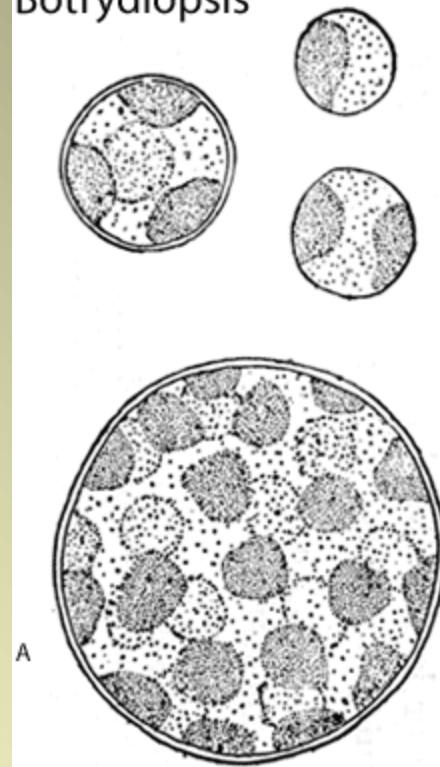
Botrydiopsis

alpinské
vysokohorské půdy

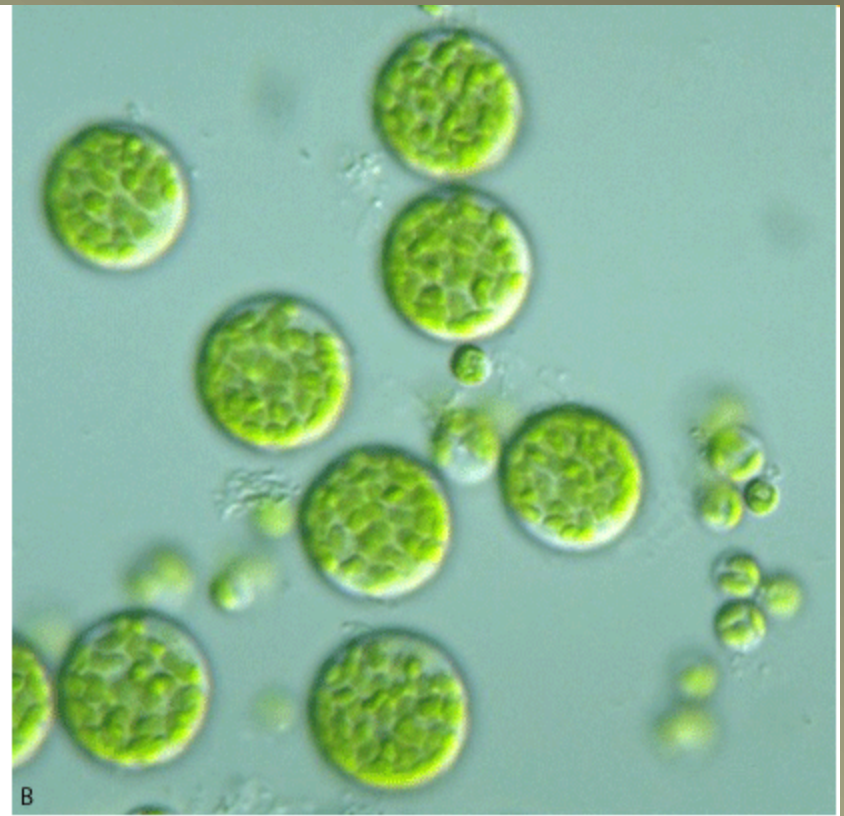
izolace půdních řas

poměr P:V

Botrydiopsis

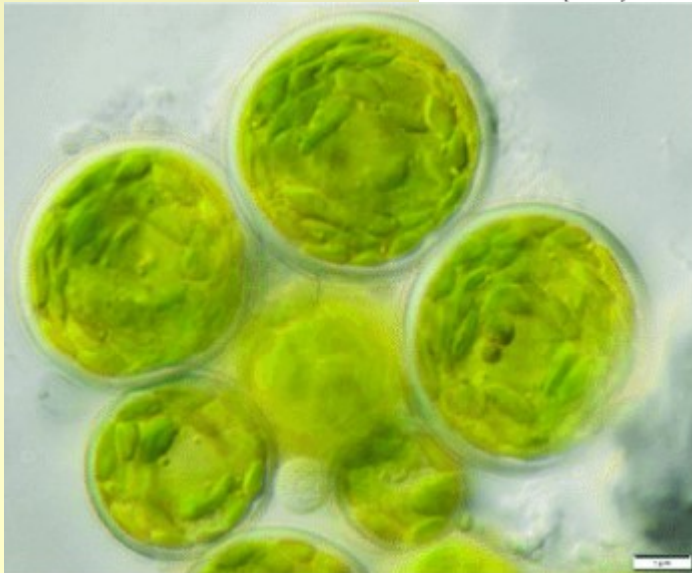

A after Smith (1950)

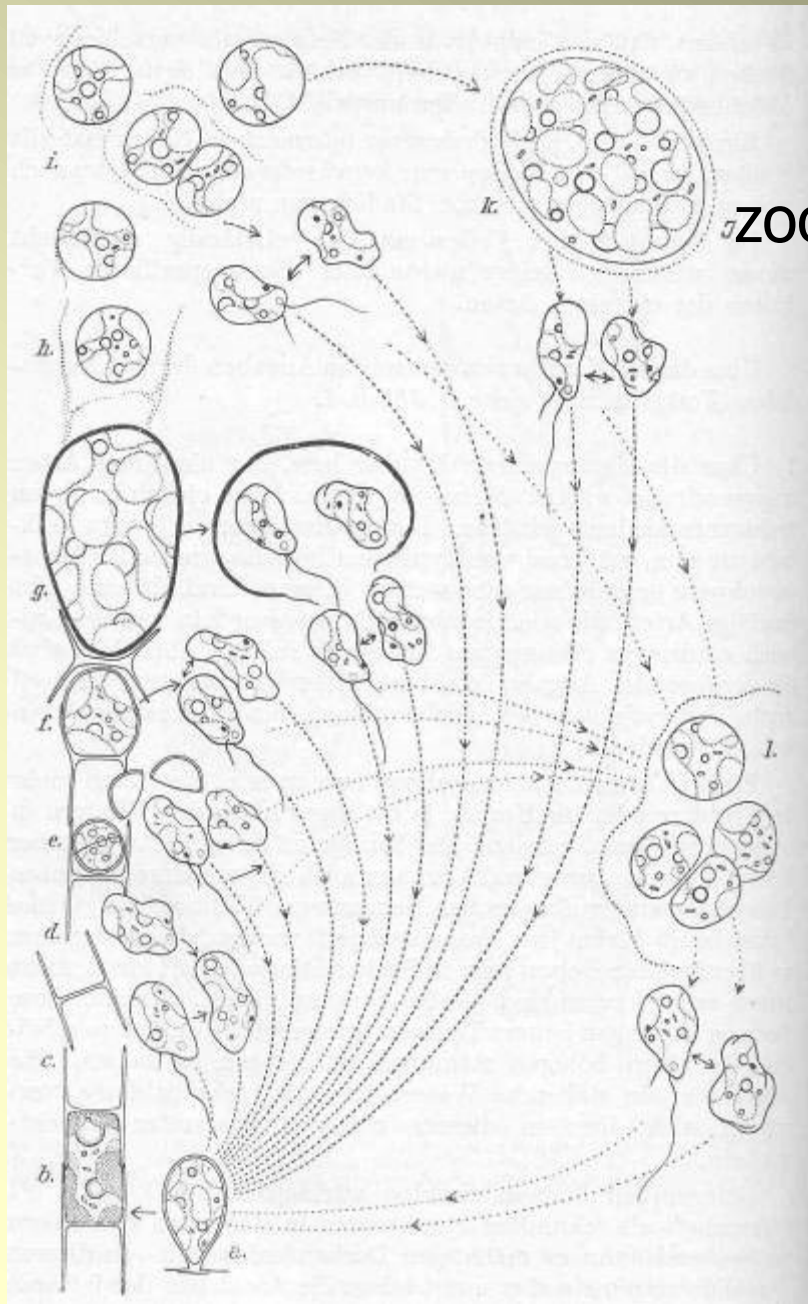

B

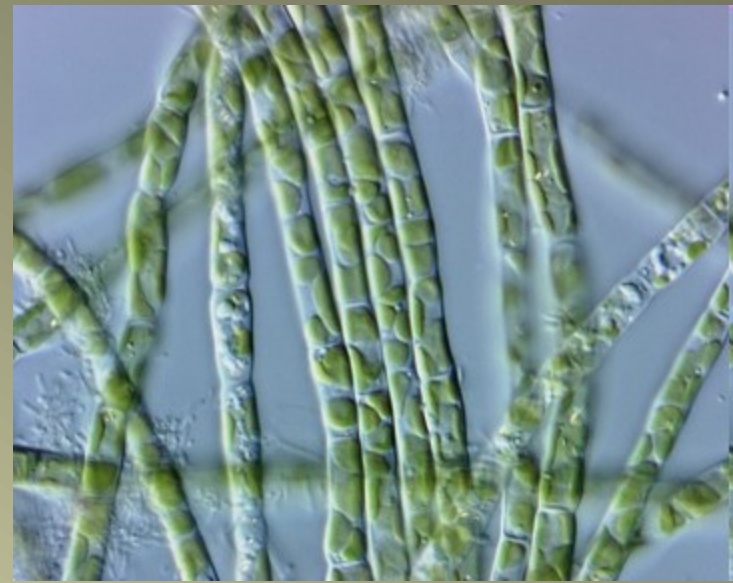
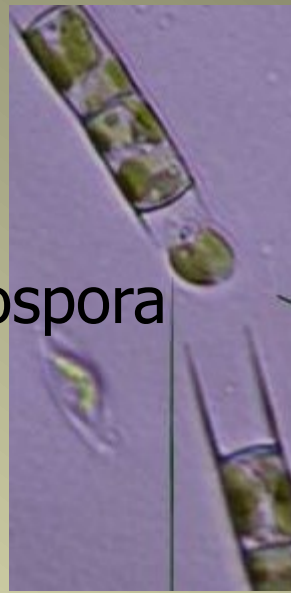
ist.i.hosei.ac.jp/Protist_menuE.html

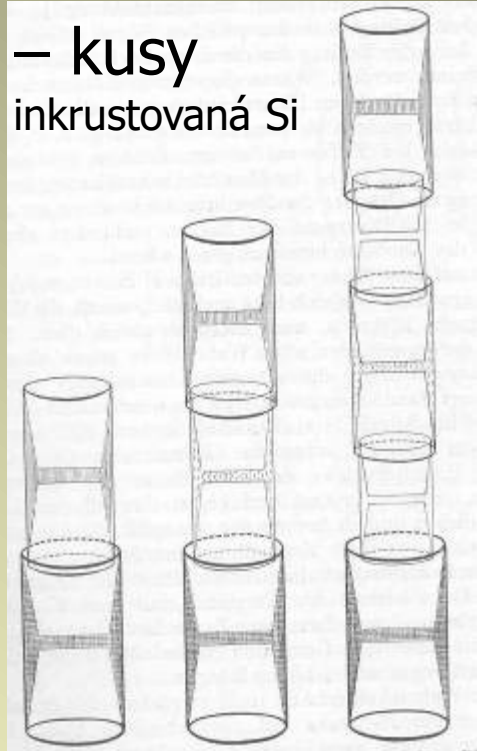
Tribonema

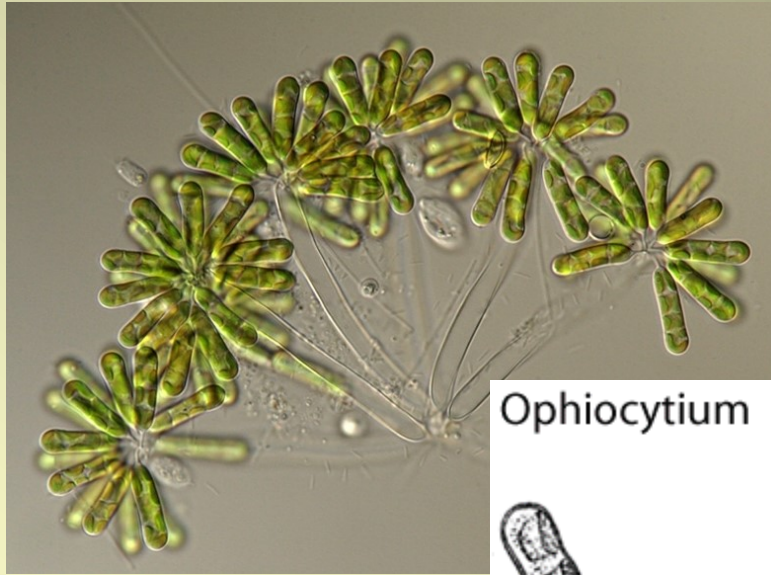
zoospora

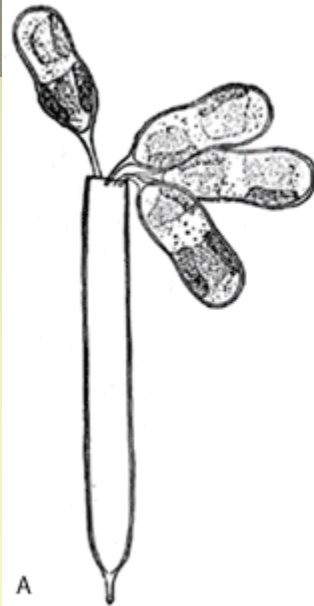
H – kusy
BS inkrustovaná Si

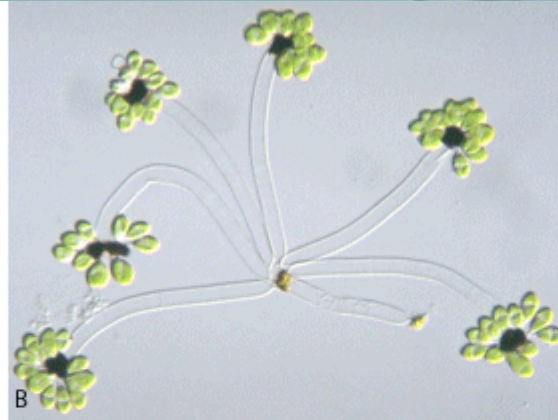
Ophiocytium

Ophiocytium

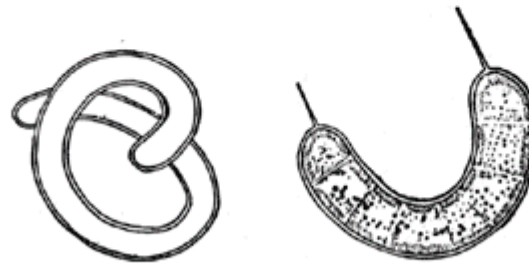
A

B

C

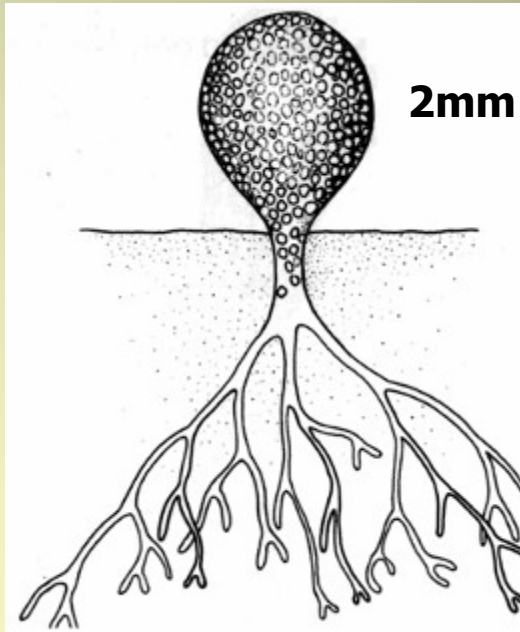

D

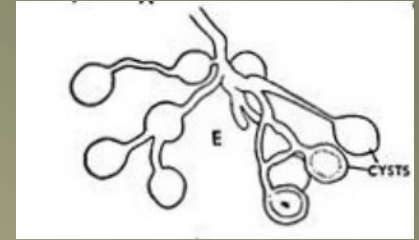
A after Smith (1950)

B, C, D © Y. Tsukii, see http://protist.i.hosei.ac.jp/Protist_menuE.html

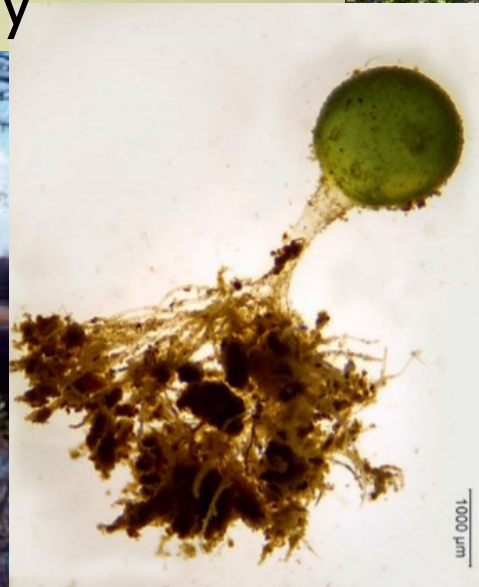
Botrydium

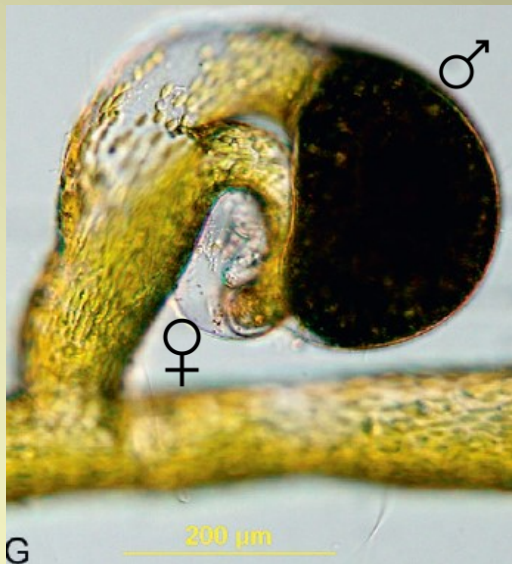
odpočívající
spory

coenocytická stélka
pevná BS – přechod
na souš
zoospory

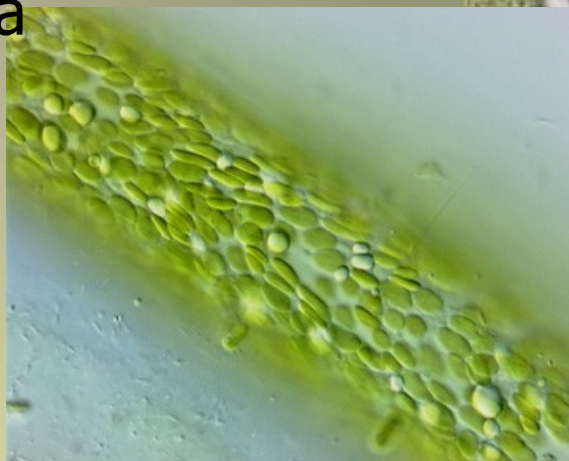

Vaucheria posypanka

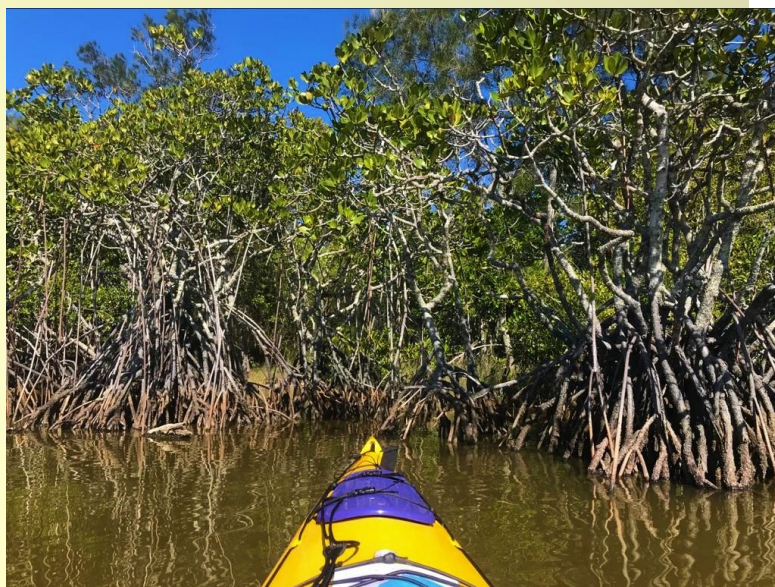

pokus o přechod
na souš

Sahel

coenocytická stélka
centrální vakuola

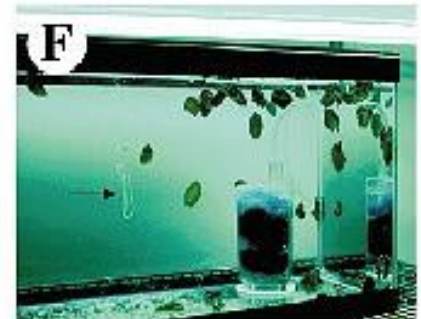
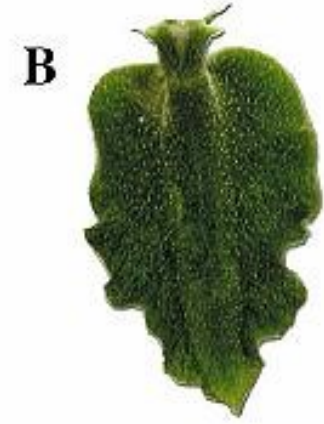
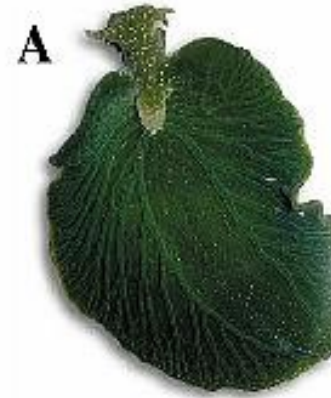
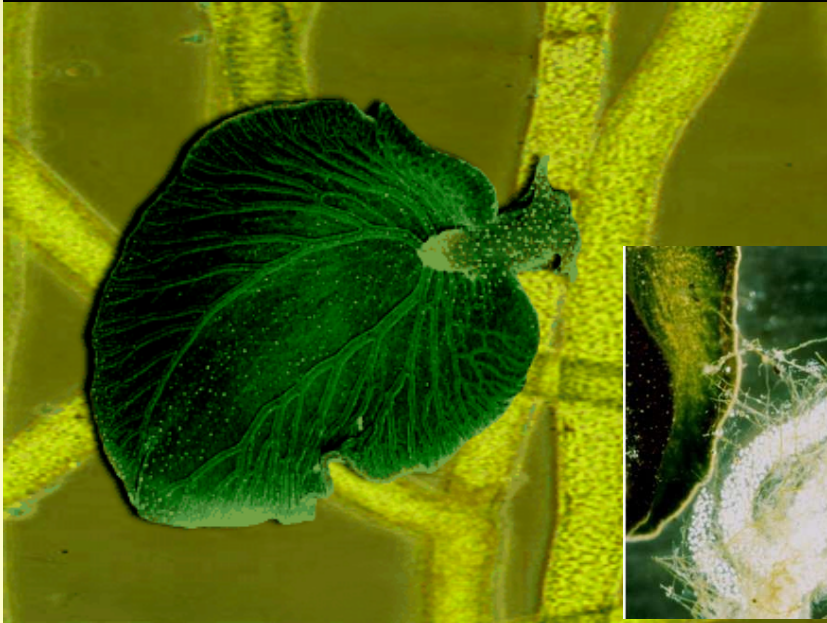

Elysia chlorotica

2-3 cm

solar powered slug = ekoslimák

živí se sáním plastidů *Vaucheria litorea* (mořský až brakický druh), zabudování do b. střeva

<http://www.youtube.com/watch?v=aIyaxgBkToU>

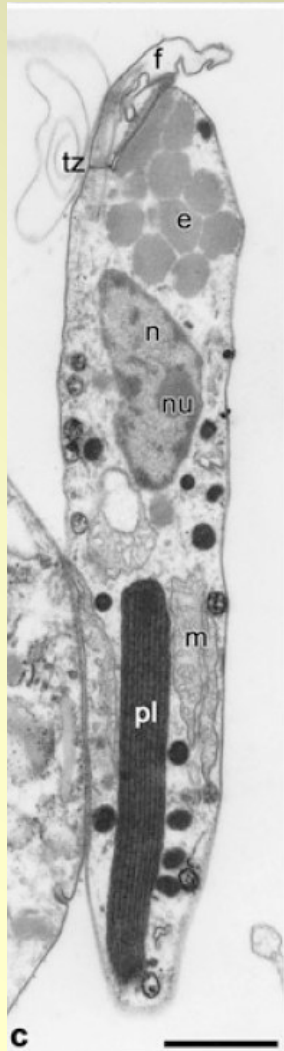
Kde v systému se nacházíme?

Eukaryota

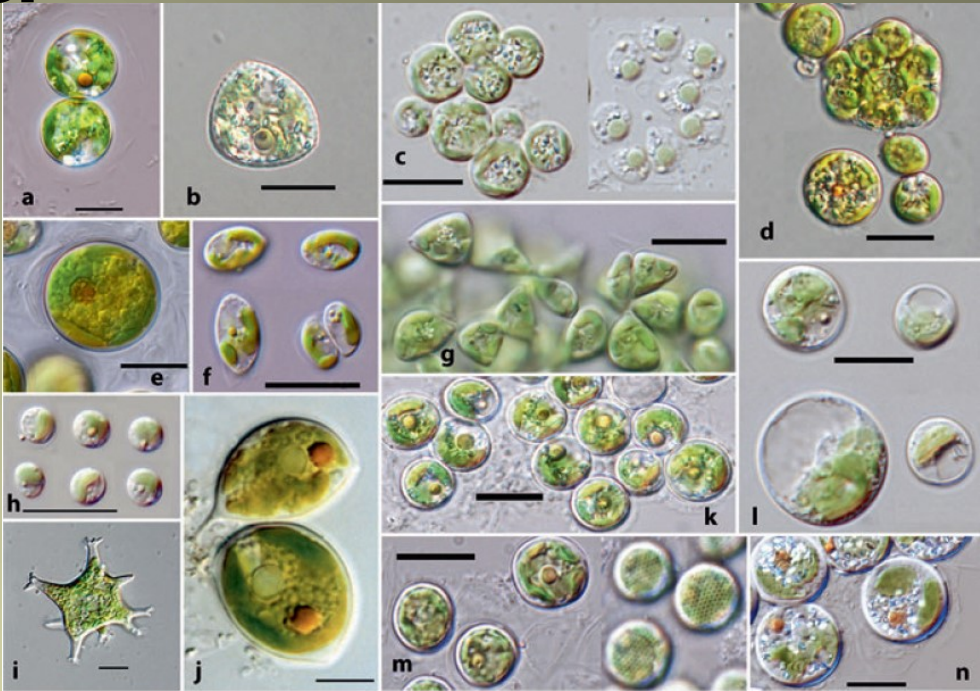
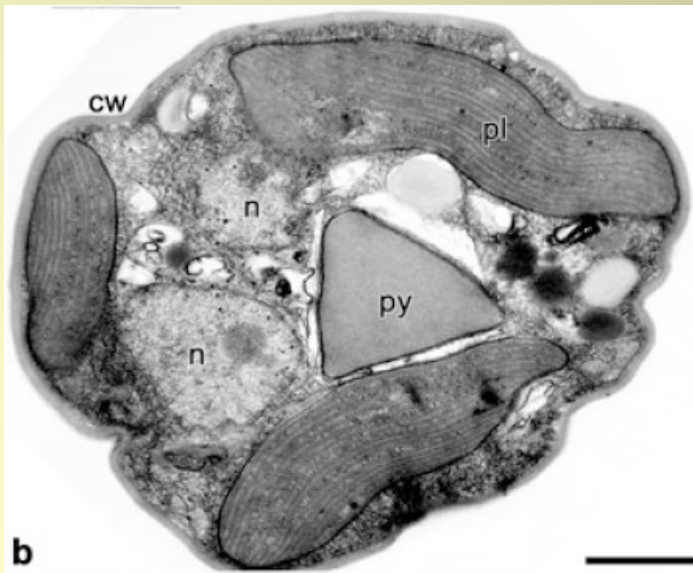
SAR

Stramenopiles=Heterokontophyta

Eustigmatophyceae

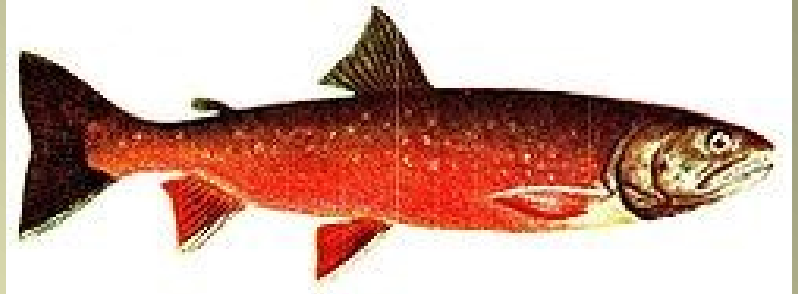
Vischeria

nemají chlorofyl *c*

Nannochloropsis/Microchloropsis – mořský rod

Eustigmatophyceae -
komerční zdroj EPA

(kys. eikosapentenová = omega 3)

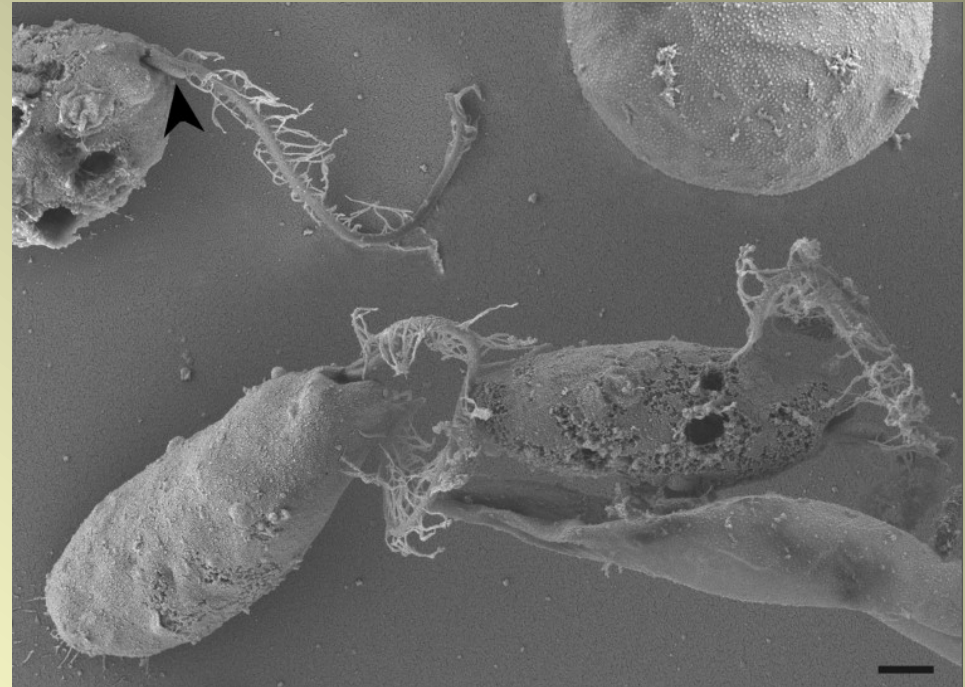
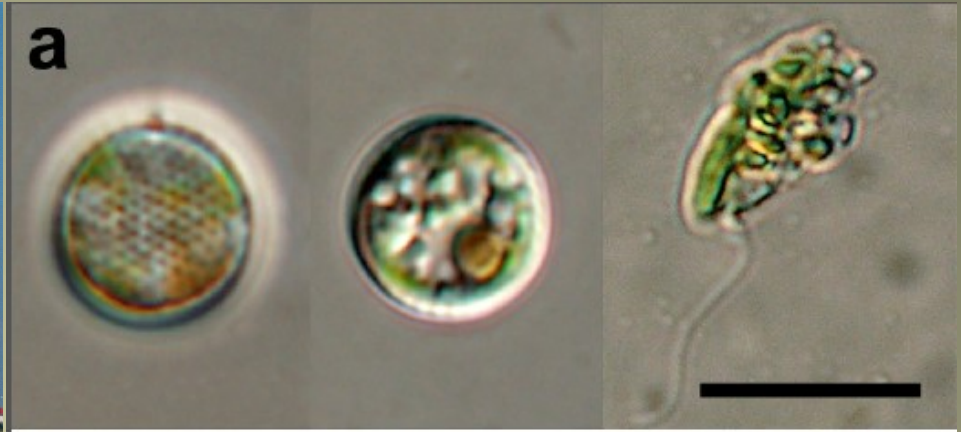
snižuje tlak, potlačuje příznaky schizofrenie

Mikroorganismy - velmi bohatý a dosud
neprozkoumaný zdroj biologicky aktivních látek.

izolován z chladicí věže
jaderné elektrárny Temelín

biotechnologicky významný
zdroj EPA (tvoří 35% MK)

Kde v systému se nacházíme?

Eukaryota

SAR

Stramenopiles

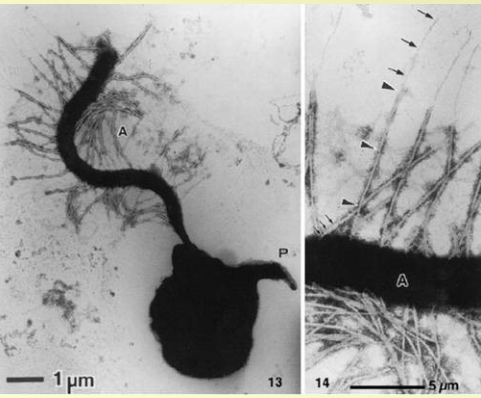
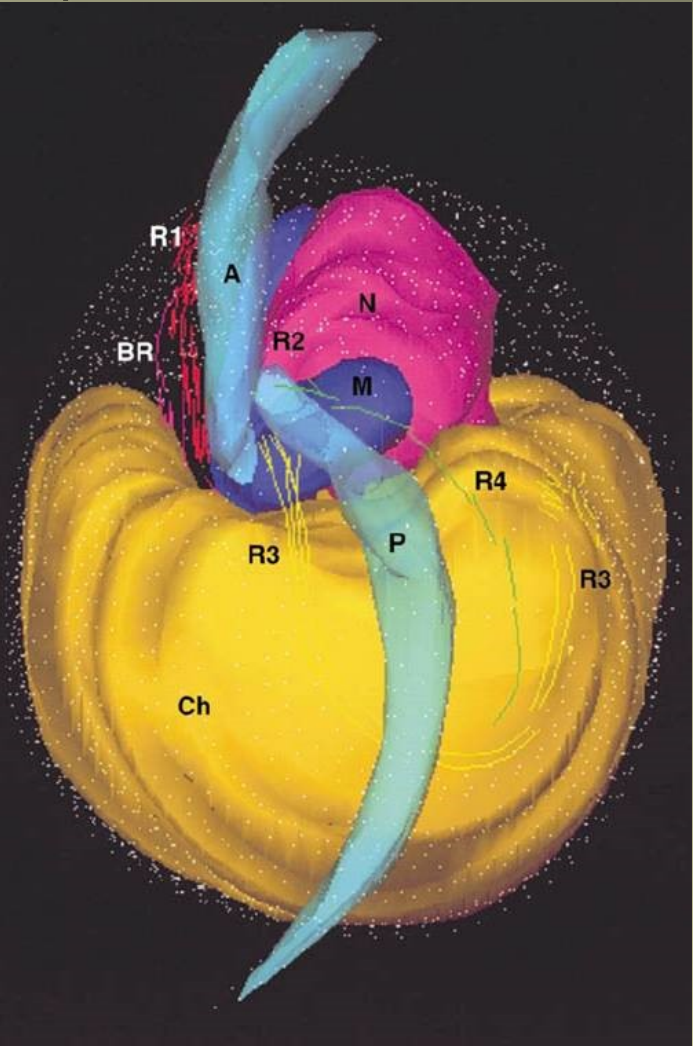
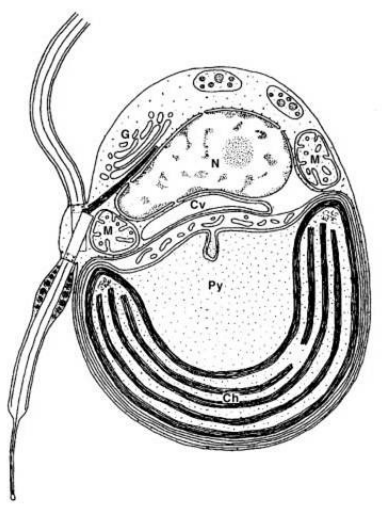
Pinguiophyceae

PUFA
EPA

pingue = tuk, omastek
2002 – 5 rodů

Papua Nová Guinea

oceánický plankton

Carolina Island

Phaeomonas – bičíkovec, 2 bičíky (heterokontní)

Kde v systému se nacházíme?

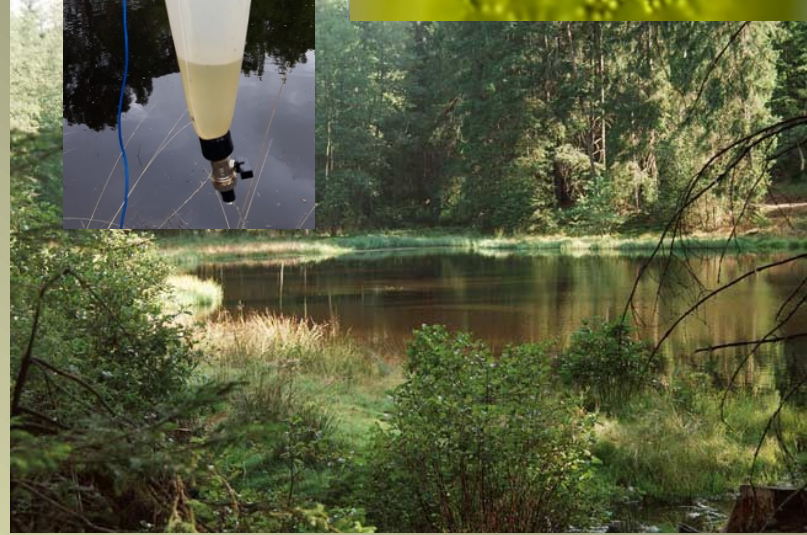
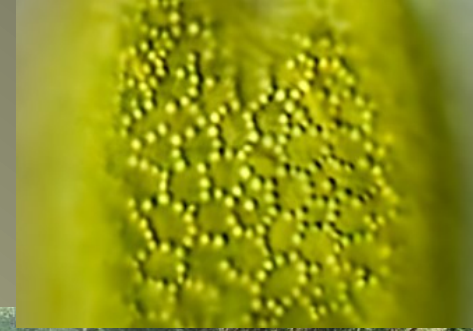
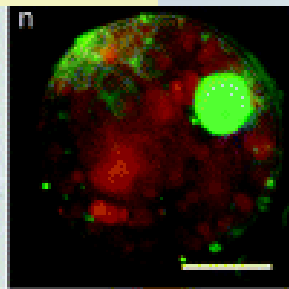
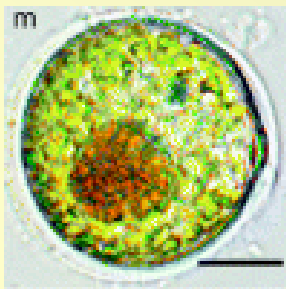
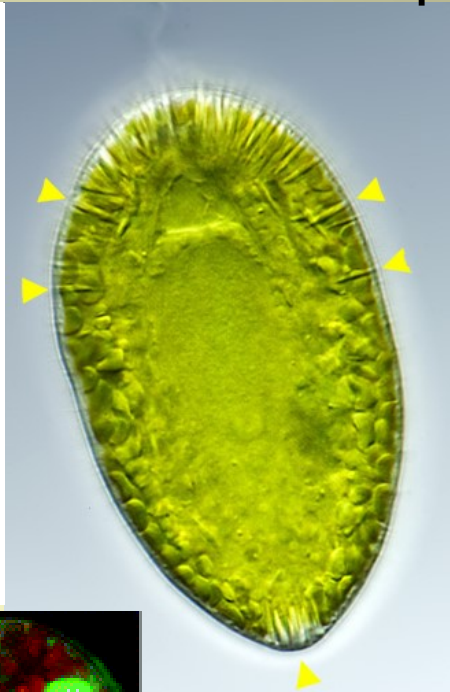
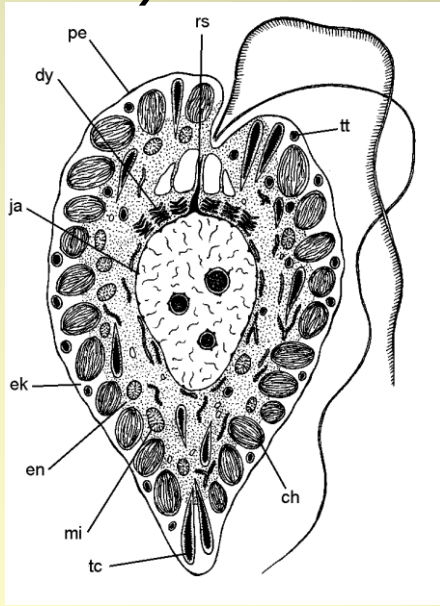
Eukaryota

SAR

Stramenopiles

Raphidophyceae (chloromonády)

Gonyostomum semen 50-100µm

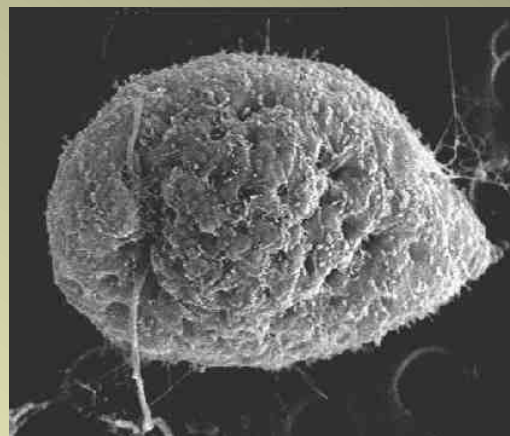
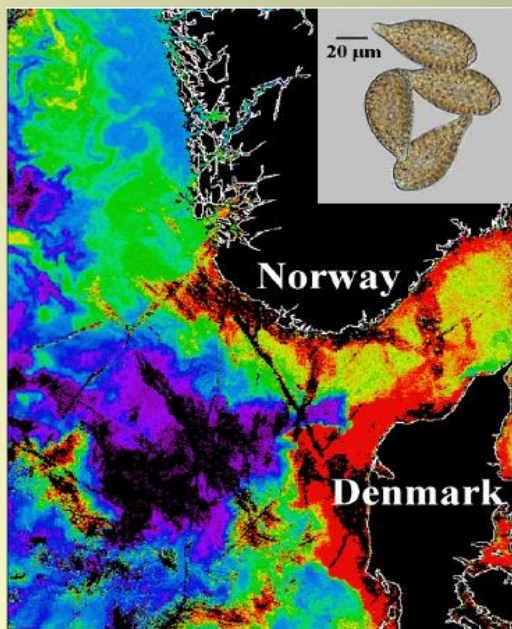
jezera a rybníky bohaté na huminové kyseliny, invazivní

Daphnia magna
– jeden z mála predátorů

trichocysty – lyze okolních buněk, toxiny, mixotrofie, odpočívající cysty, „čtou“ infomolekuly predátorů

Chloromonády - vodní květy v moři

Chattonella

Heterosigma

říční delty, brakické vody – snáší i nižší salinitu, mělké příbřežní vody, mixotrofie, brevetoxiny

germinace odpočívajících cyst indukována teplotou

virus (HaV01) testován jako biologická zbraň proti vodnímu květu *H. akashiwo* (Nagasaki, 1999)

Skagerrak, květen 1998

Kde v systému se nacházíme?

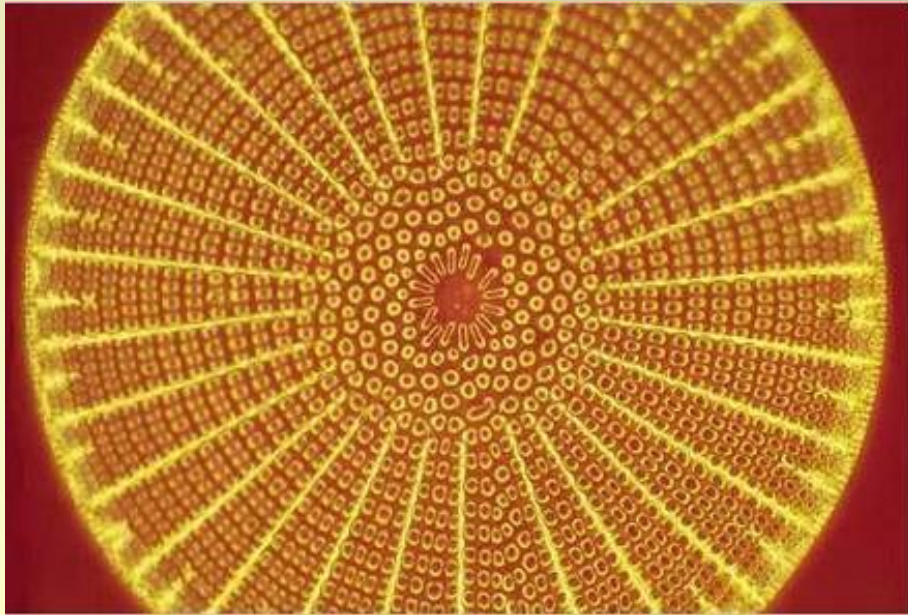
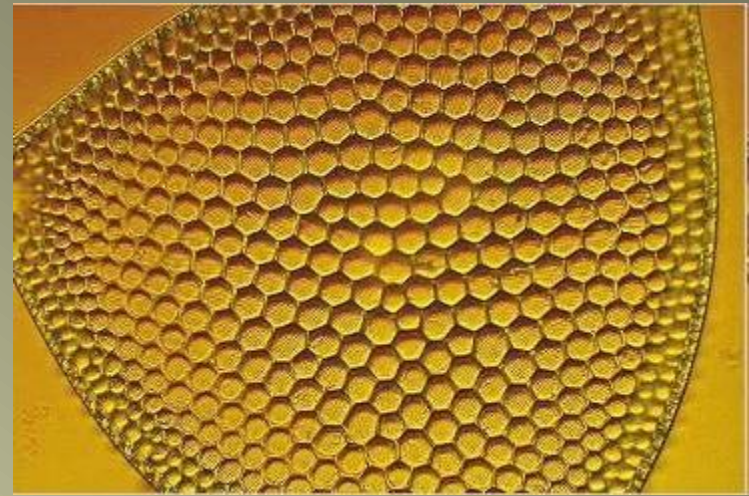
Eukaryota

SAR

Stramenopiles

Bacillariophyceae

rozsivky

centrické a penátní typy

obrovská diverzita tvarů
schránek

řádově 100 000 druhů

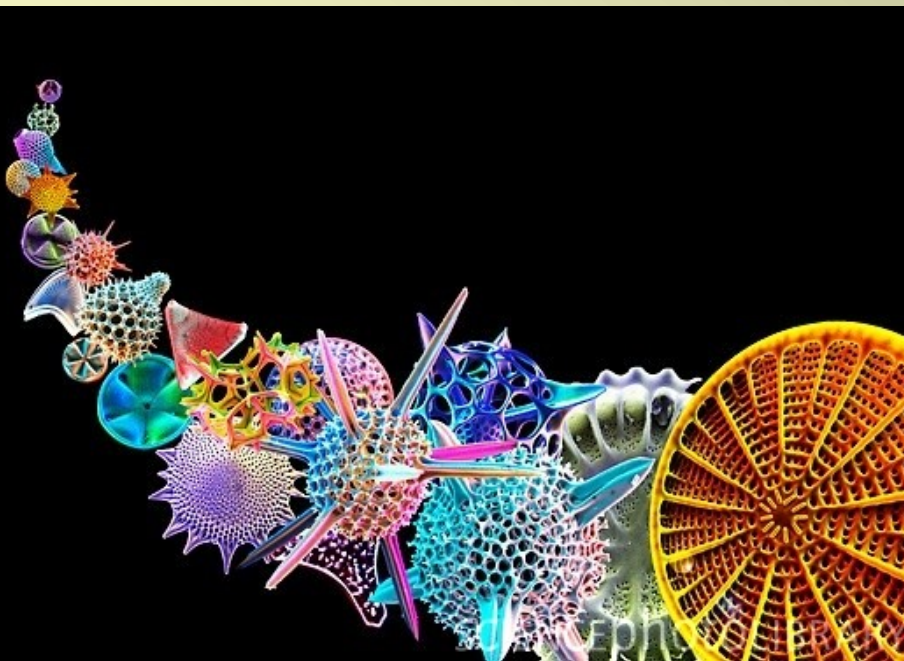
všudypřítomné

hlavní součástí mořského
fytoplanktonu – koloběh Si

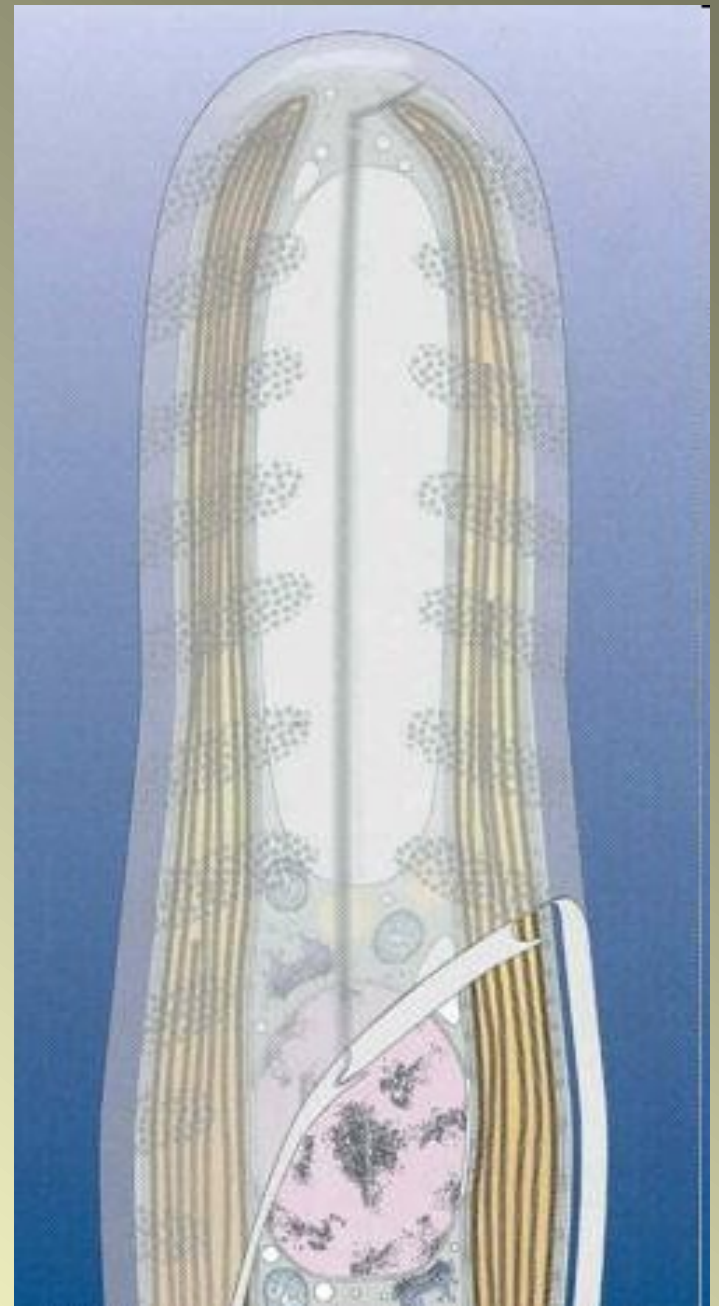
fosilní nálezy: centrické –
starší křída (120 mil. let)
penátní (70 mil. let)

fascinace tvarem frustul pol. 19.st.

fascinace tvarem frustul dnes

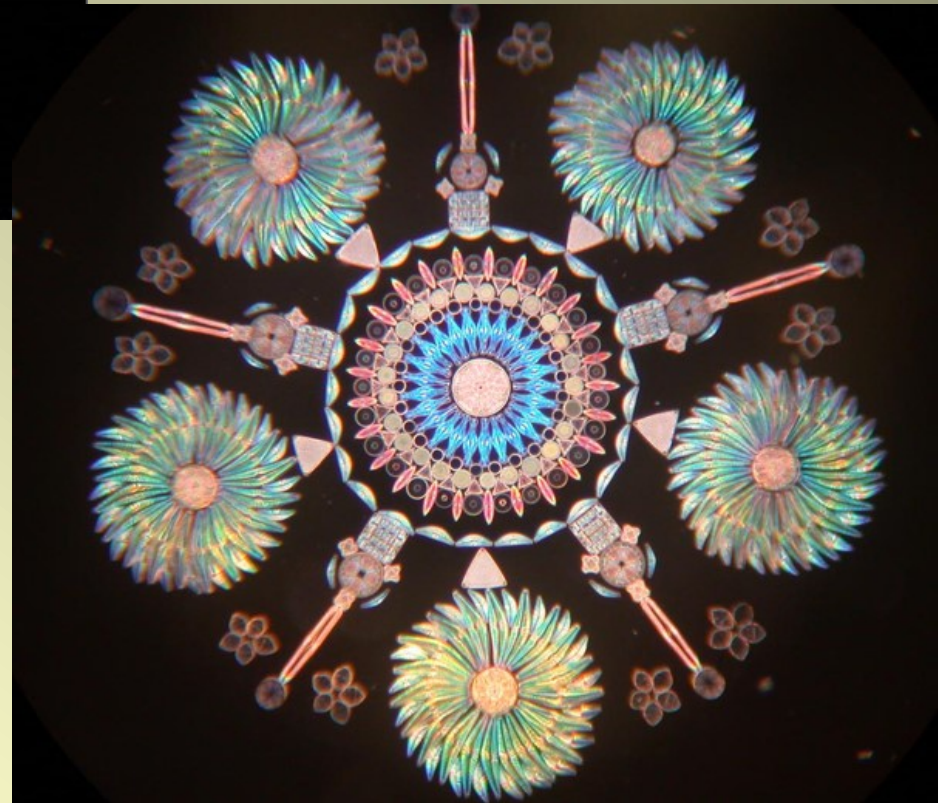

Pinnularia

Copy of image posted at
diatoms.co.uk.iom (Isle of Man, UK)

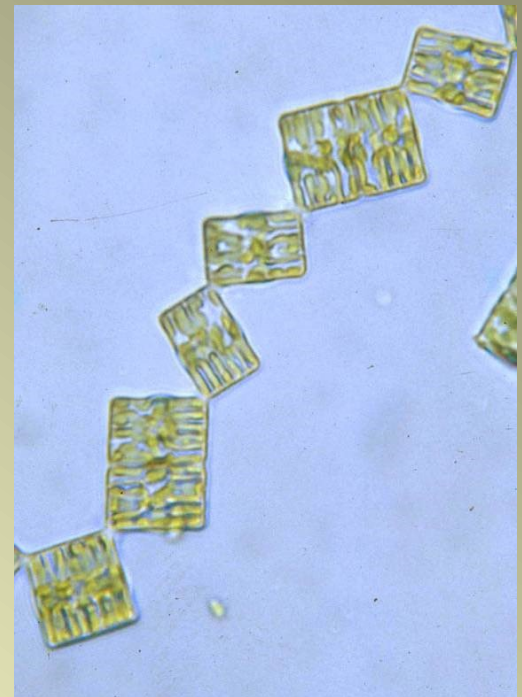
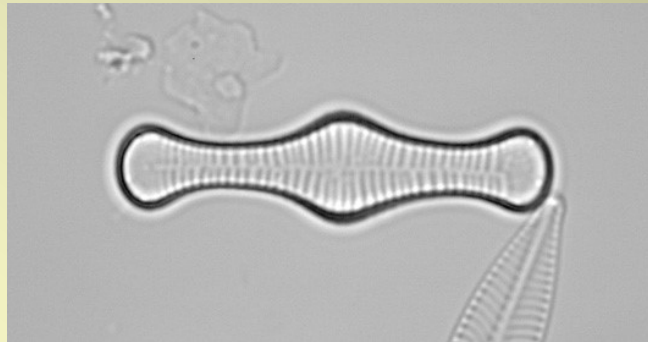
Described as containing butterfly scales and
diatoms by Du Boistesselin, micromanipulator, 18th
Century, Paris, France.

Kdo objevil rozsivky?

1703, neznámý autor zaslal článek Royal Society of London, který byl publikován v časopise Philosophical Transactions.

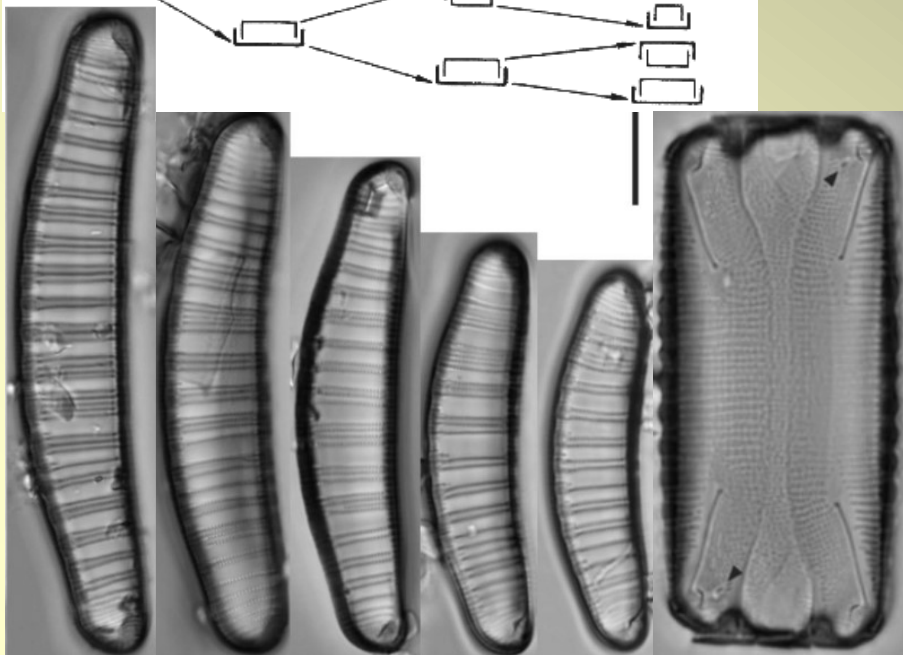
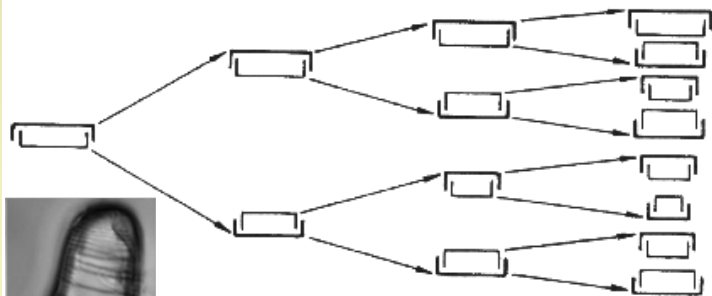
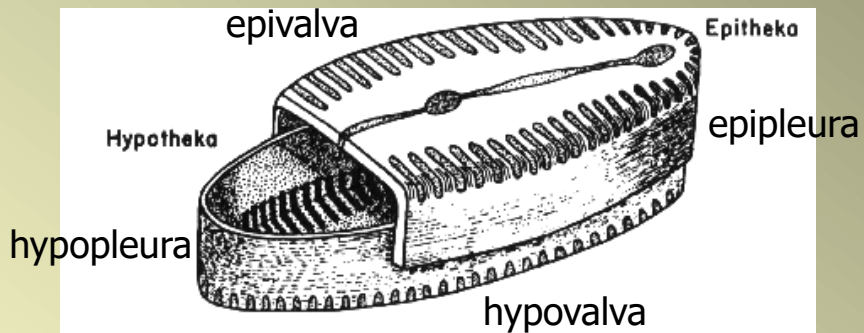
Tabellaria

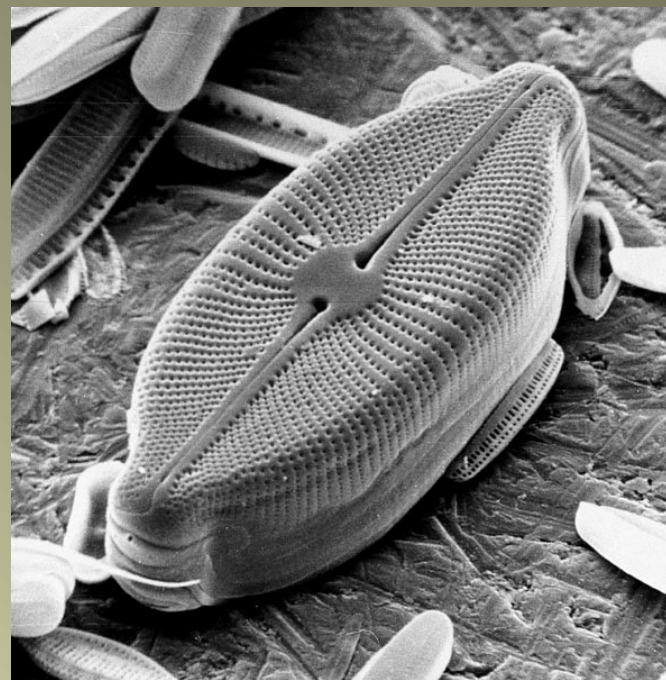
The image is © [The Royal Society](#)

Antonie van Leeuwenhoek cca 1600 – zcela jistě rozsivky viděl

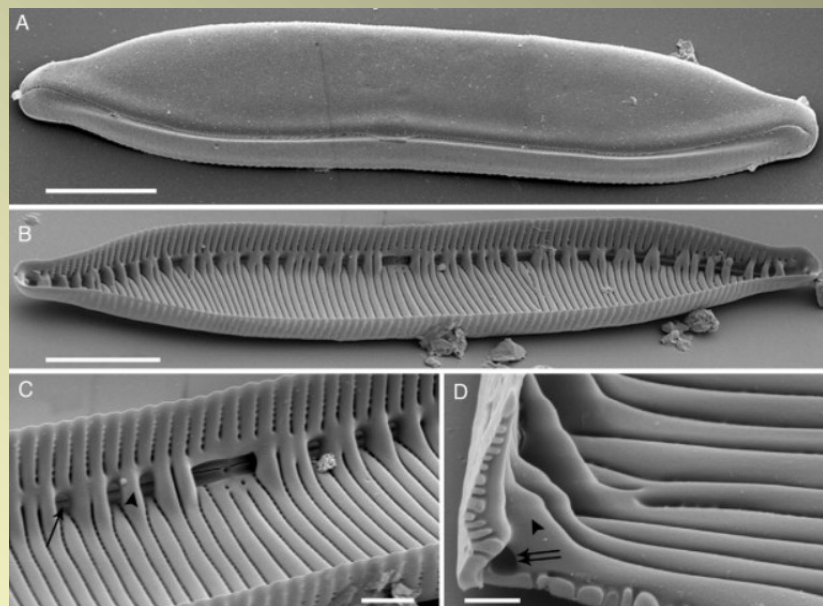
životní cyklus, stavba schránky - frustuly

pleurální a valvární pohled *Epithemia*

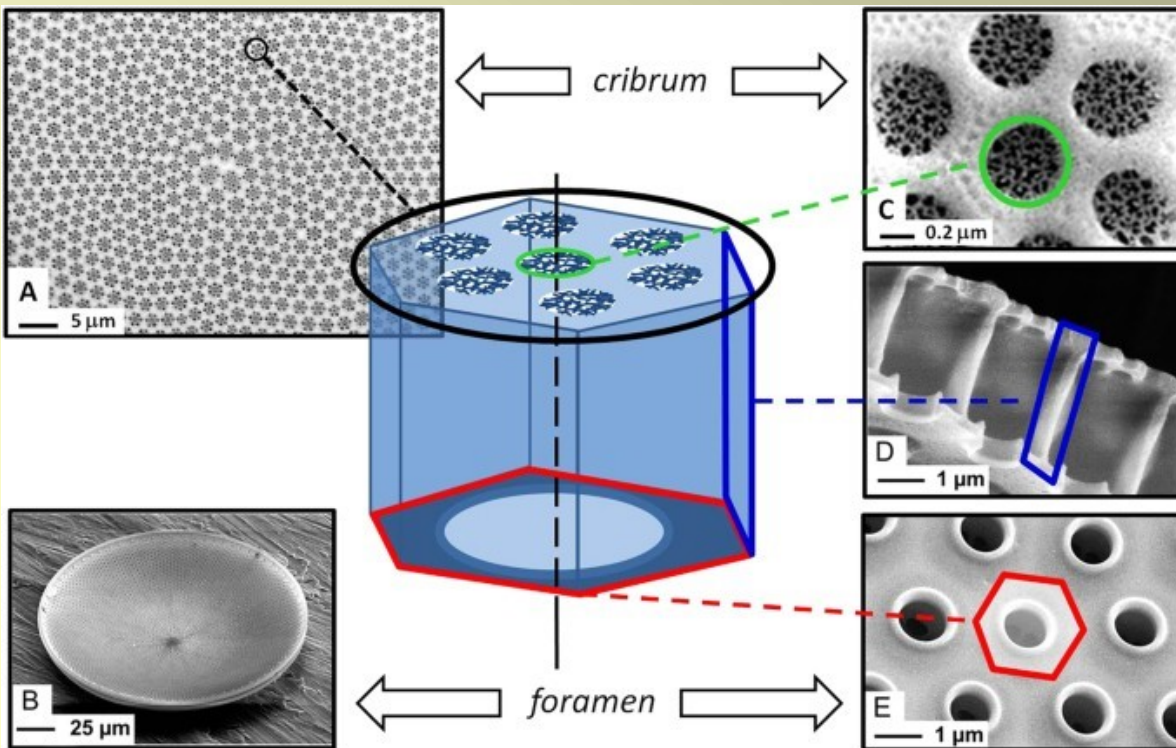
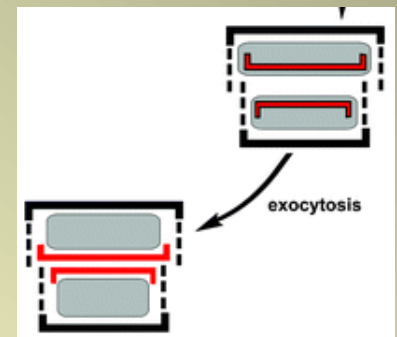
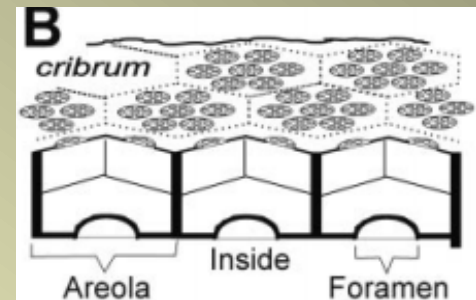
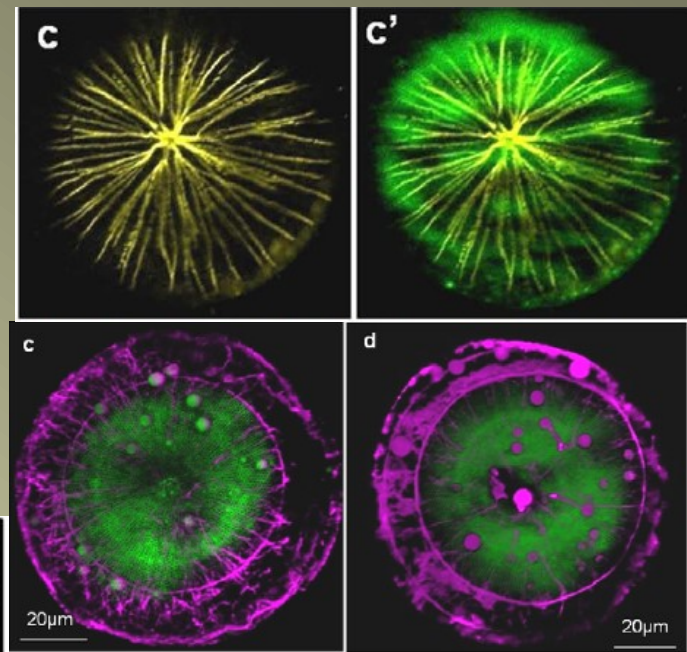
raphe

Hantzschia -raphe

tvorba schránky – silikon depozitní váčky (SDV)
obalený silikalemou (membrána podobná PM)

účast cytoskeletu: mikrotubuly – žlutě; aktin
(fialová)
nově ukládaný Si (zelená)

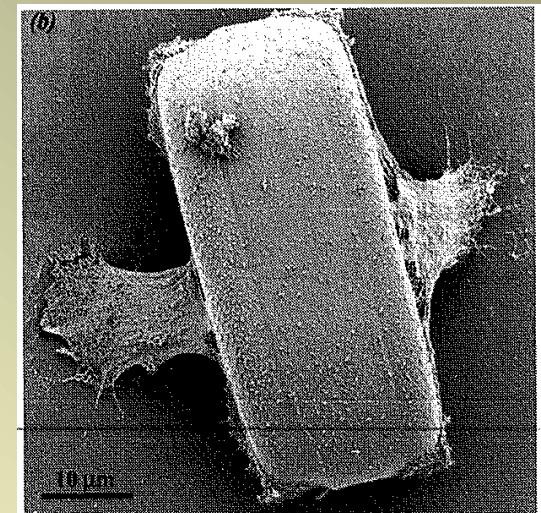
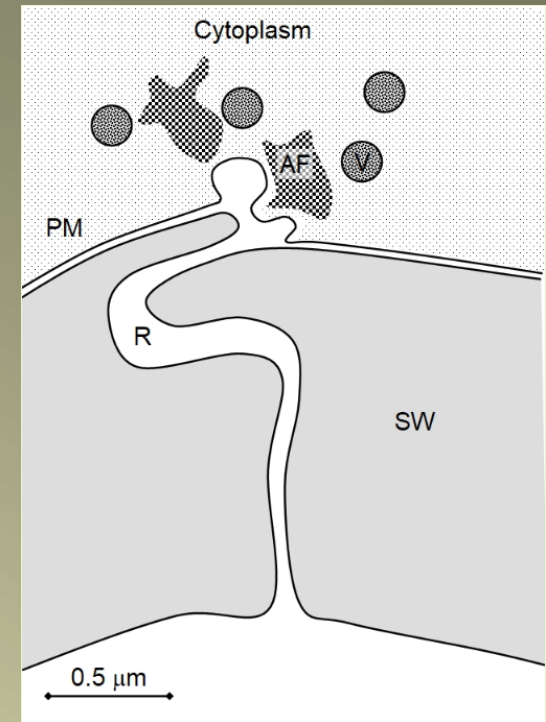
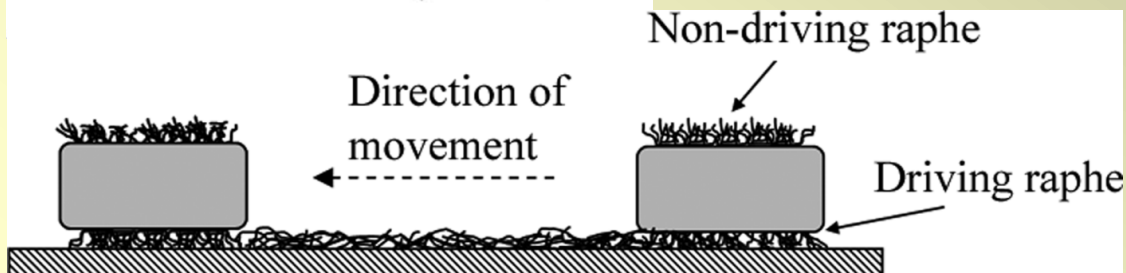
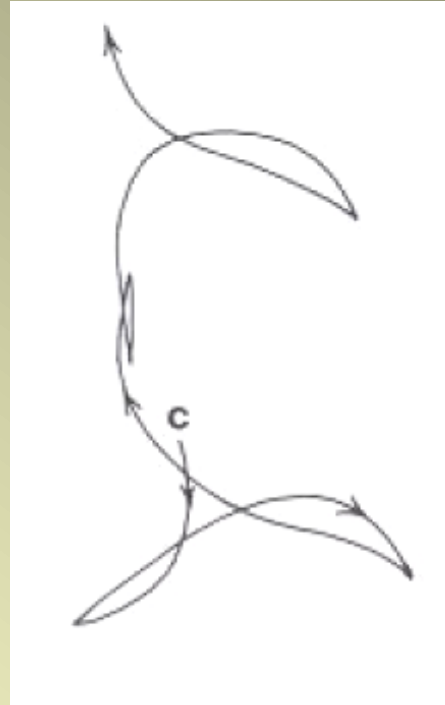
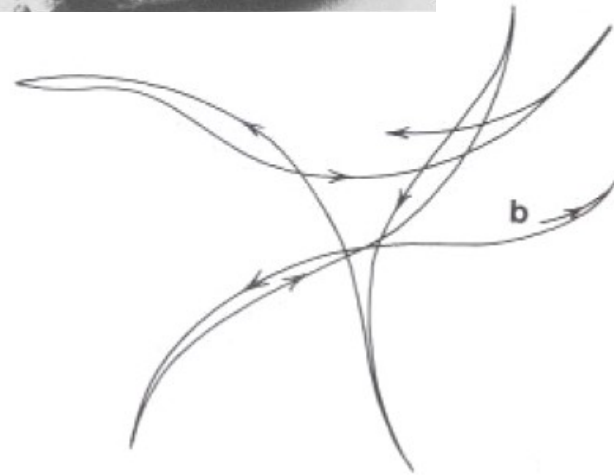
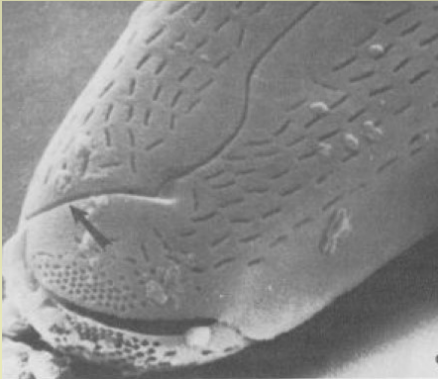

funkce frustuly

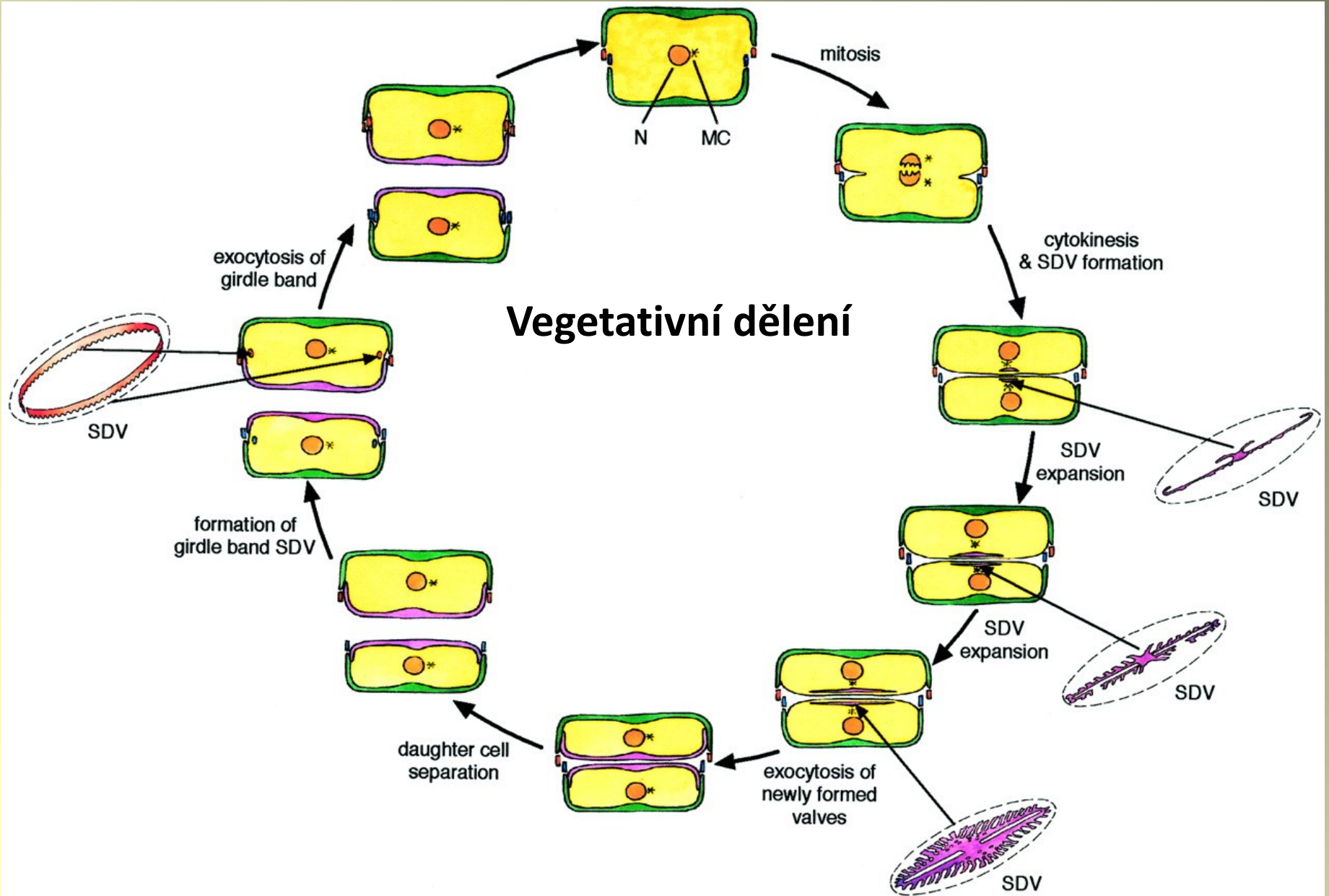
silikalema se stane novou plasmalemou

Aktivní pohyb – vylučování slizu raphe

raphe - na obou valvách, na jedné, zkrácené nebo zcela chybí

Vegetativní rozmnožování

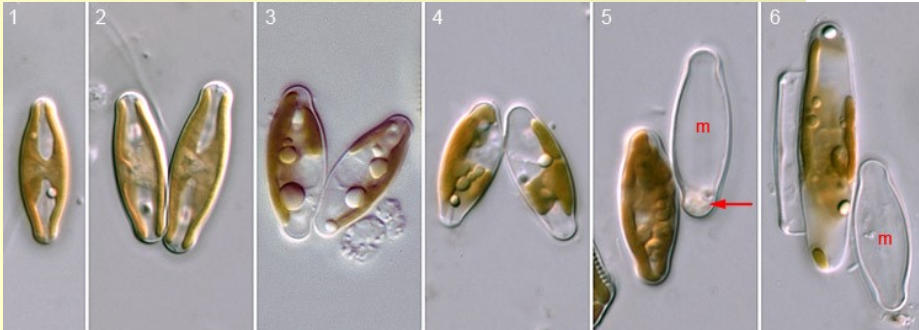
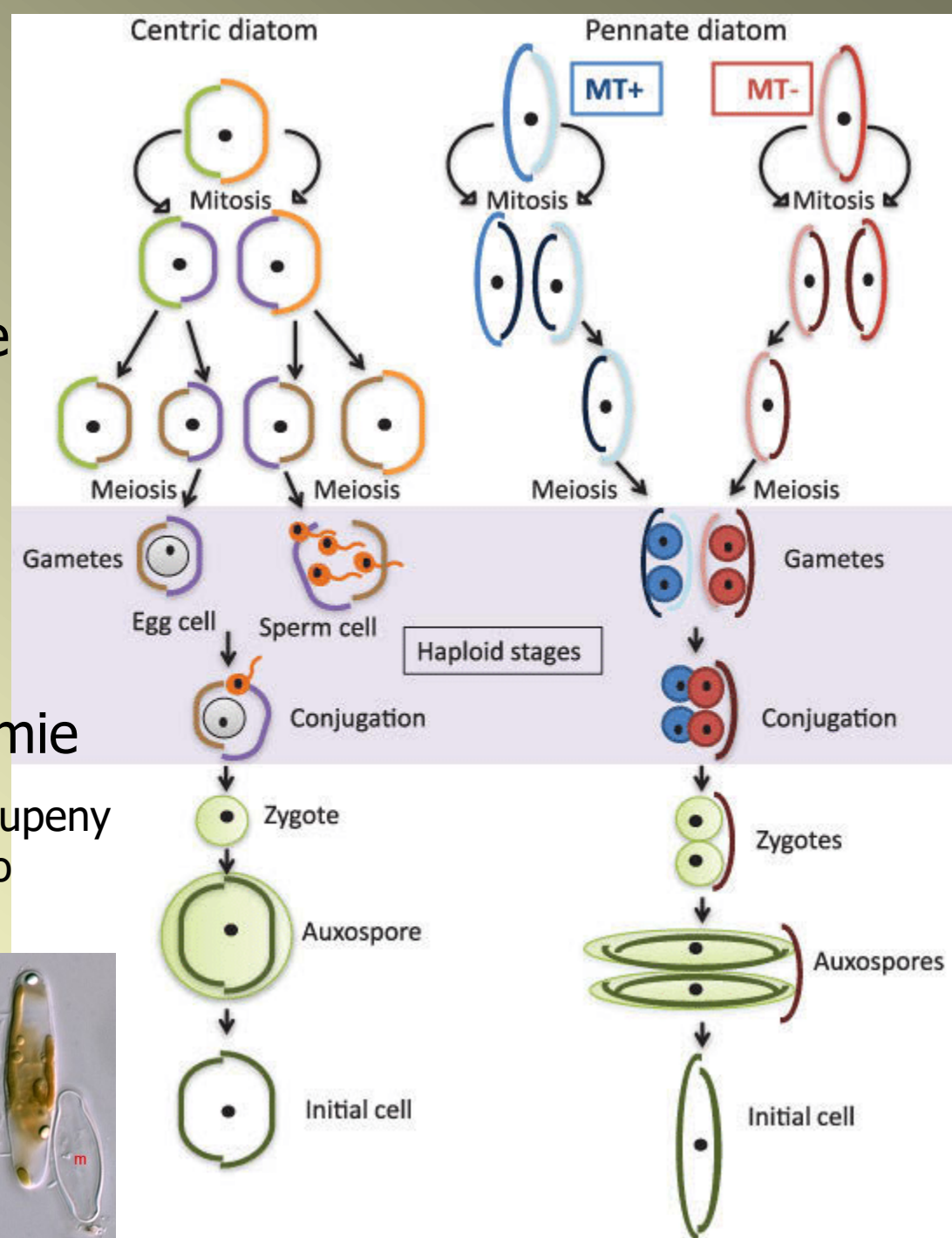

Generativní =
pohlavní
rozmnožování

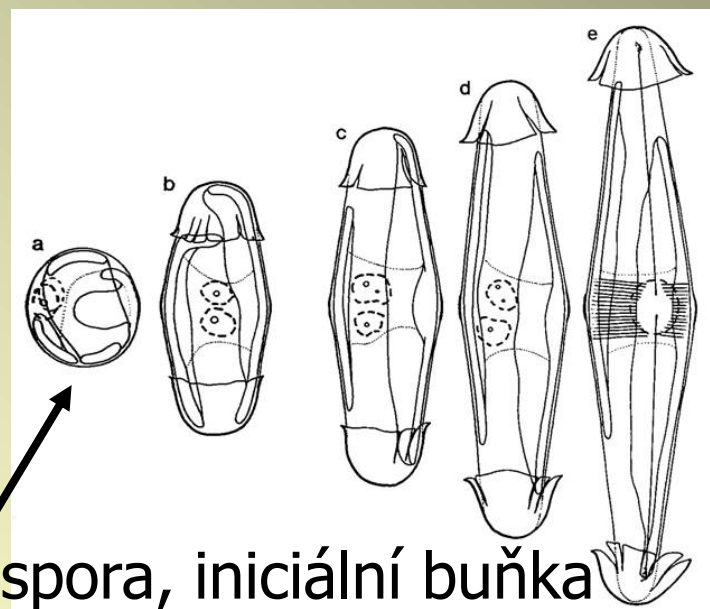
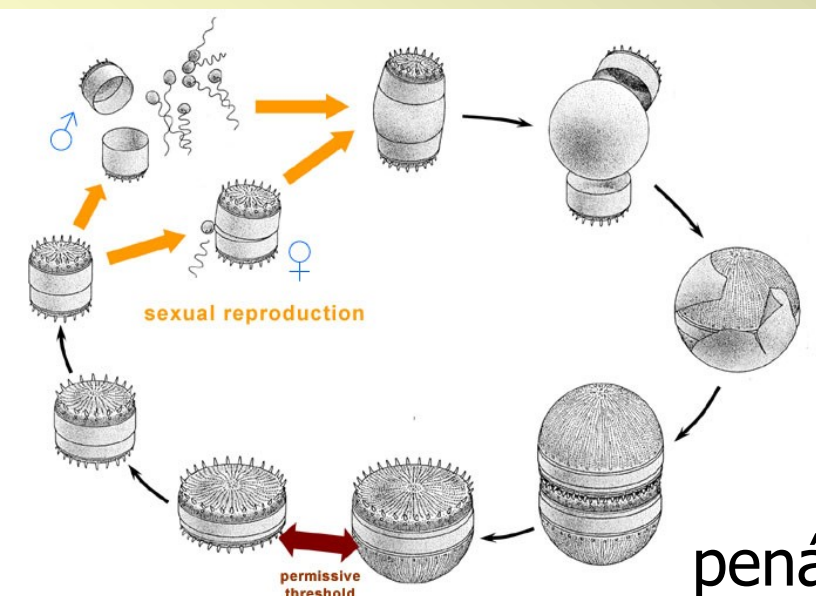
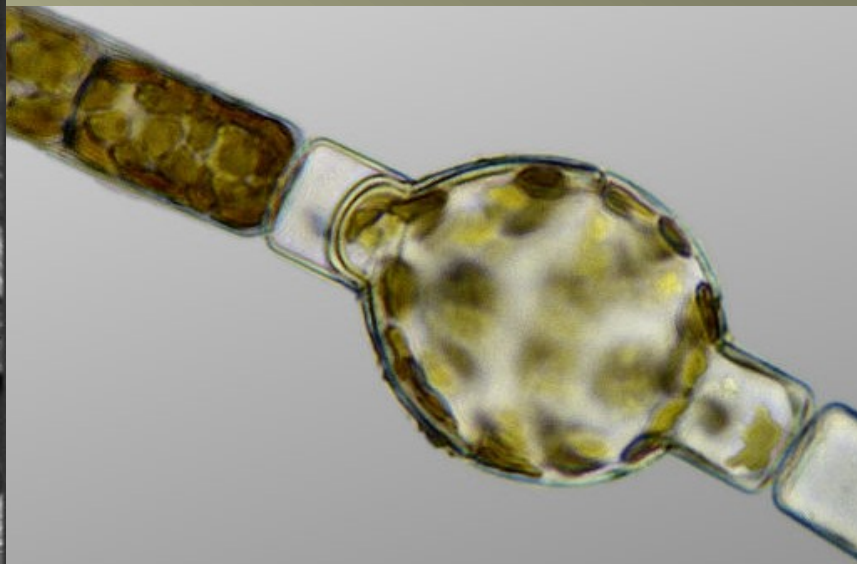
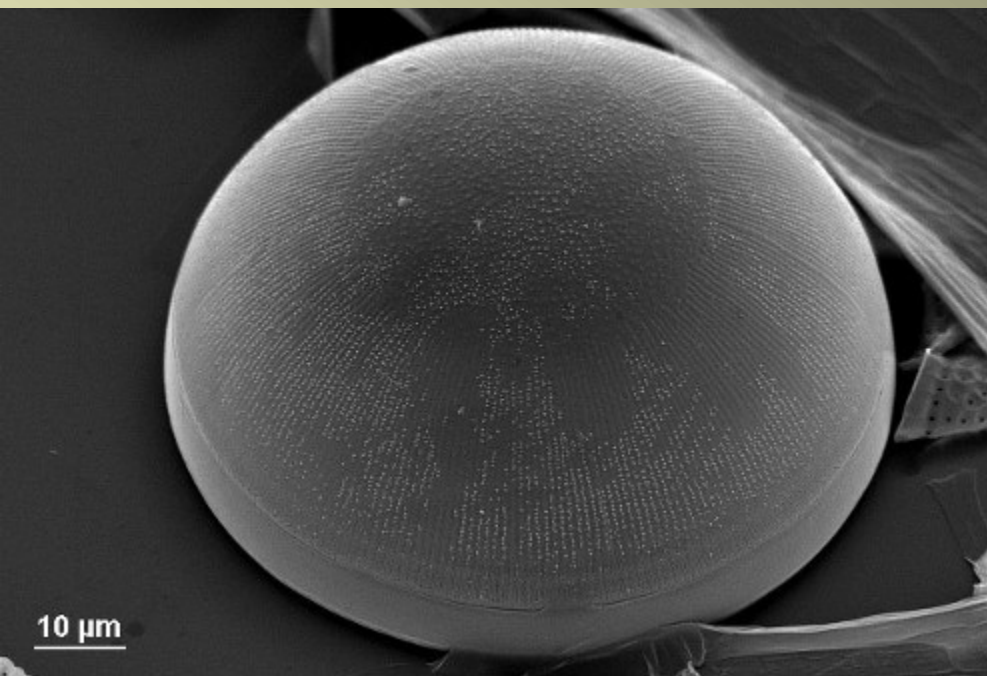
centrické rozsivky: oogamie

penátních rozsivky – izogamie

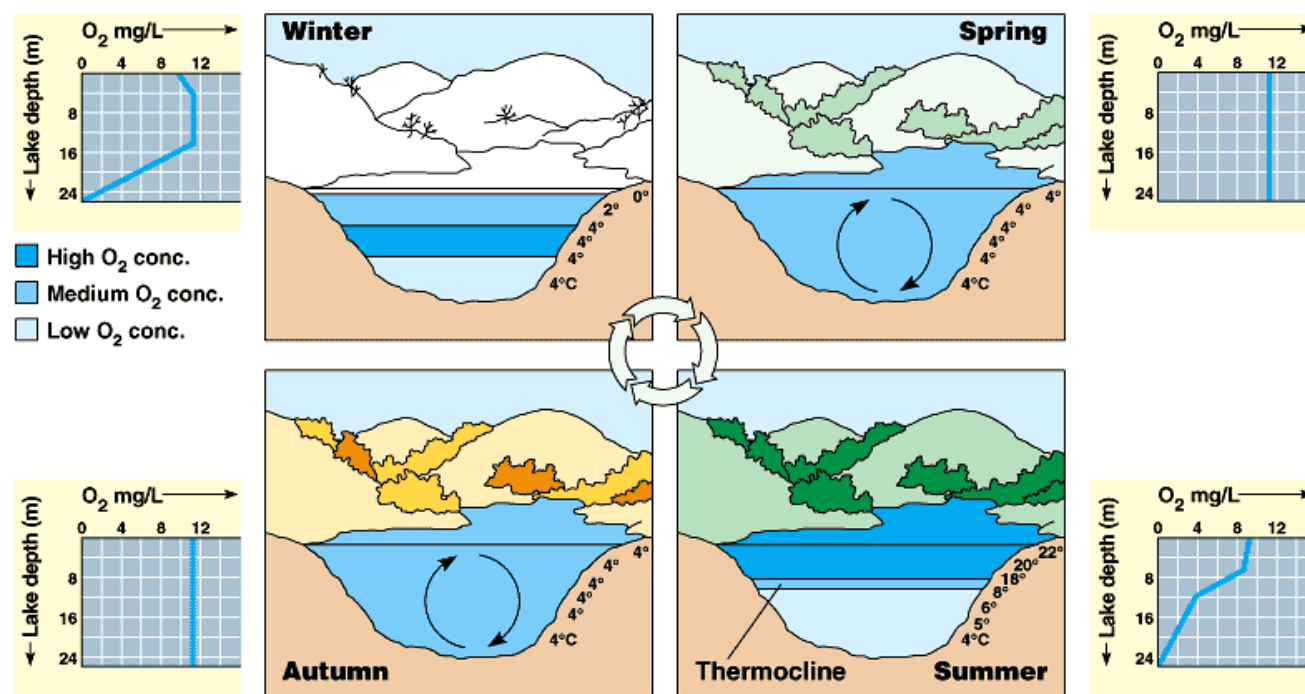
+ a – gamety nejsou v přírodě zastoupeny
rovnoměrně, hledat pohlavně zralého
jedince

centrické - auxospora, iniciální buňka

penátní - auxospora, iniciální buňka

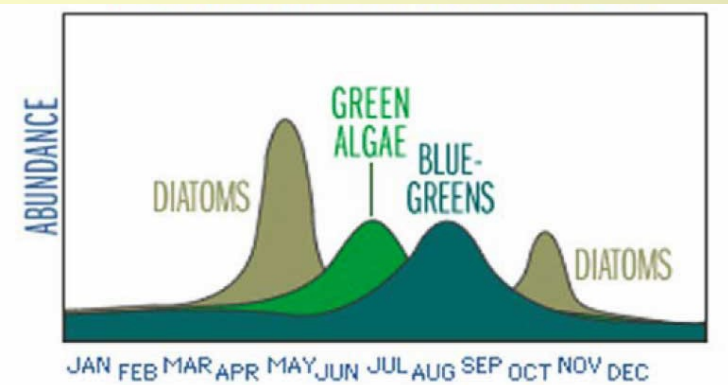
teplotní
stratifikace
temperátních
jezer

jarní a podzimní
maxima výskytu
rozsivek

r-stratégové

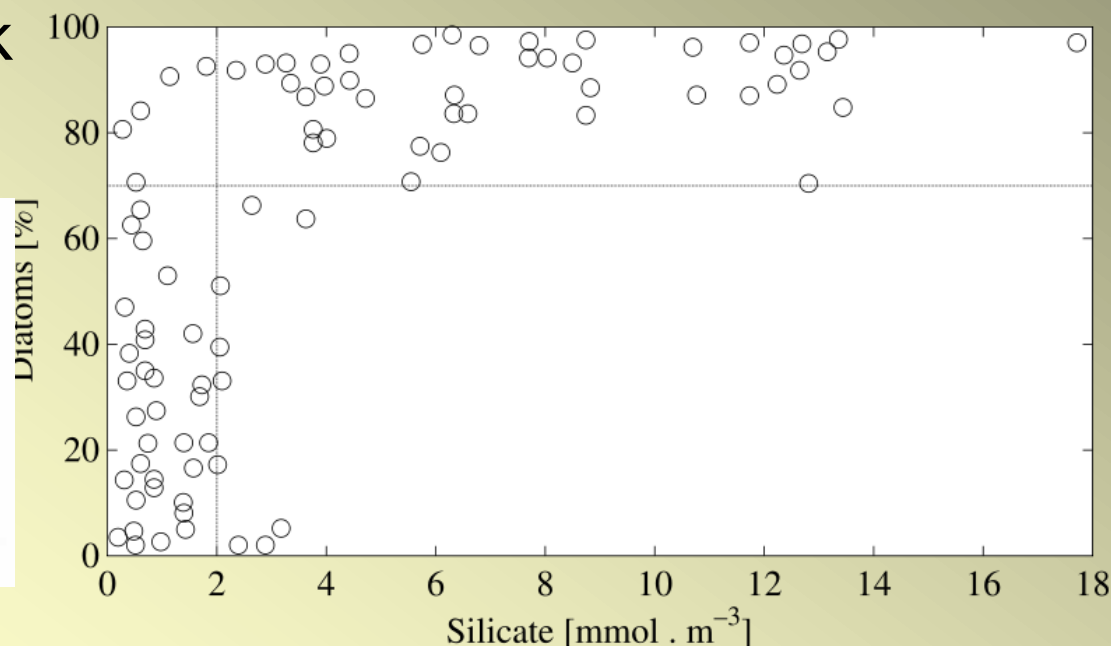
Copyright © Pearson Education, Inc., publishing as Benjamin Cummings.

dominance rozsivek
a dostupný křemík

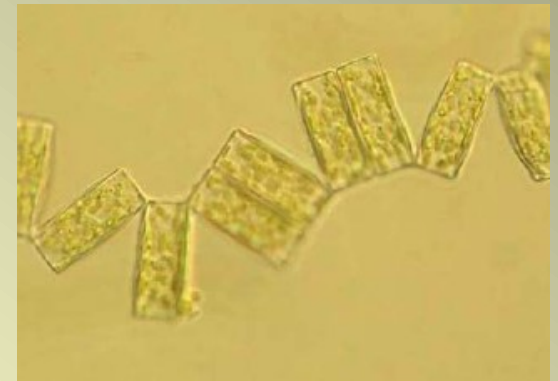
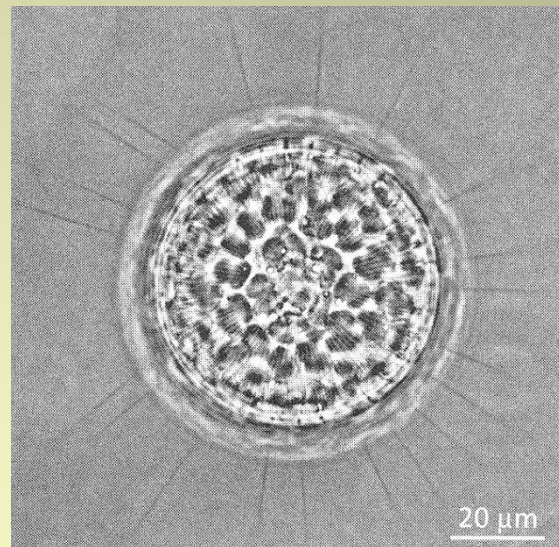
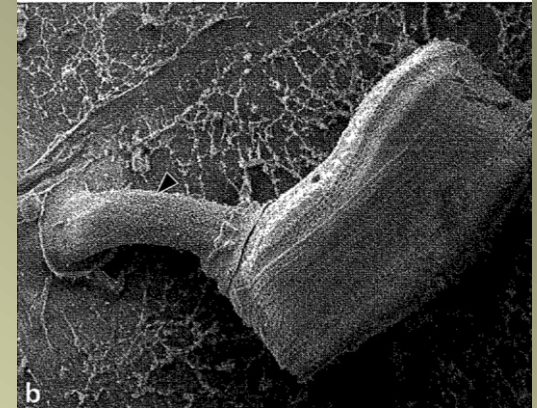
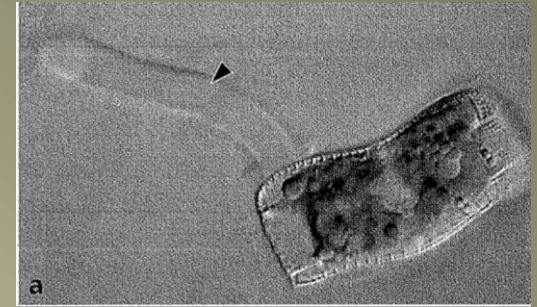
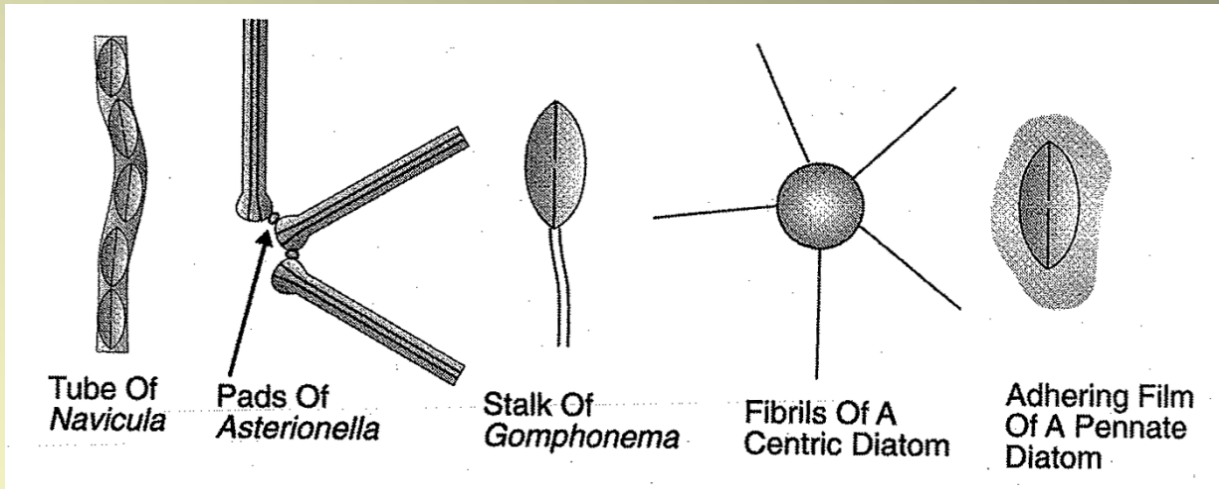

proč jsou úspěšné?

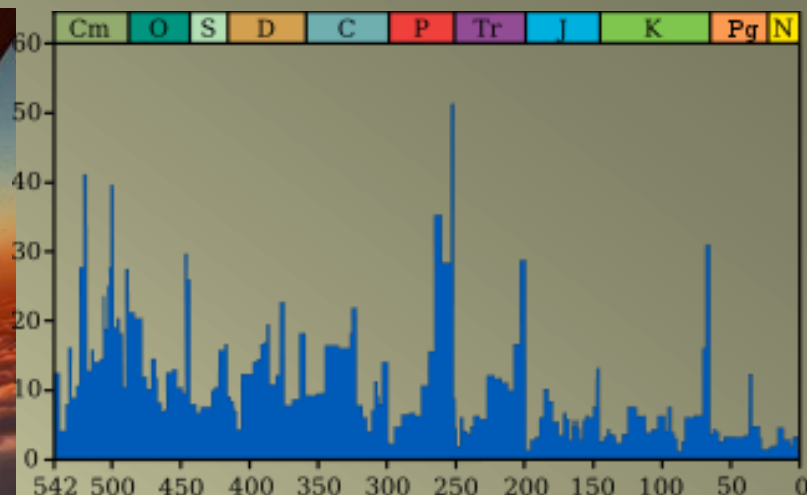
Diatoms vs. Silicate

Adaptace k různým typům prostředí

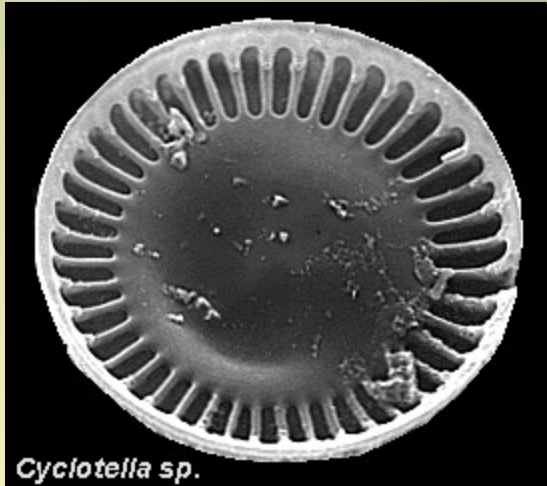

ECM extracelulární matrix

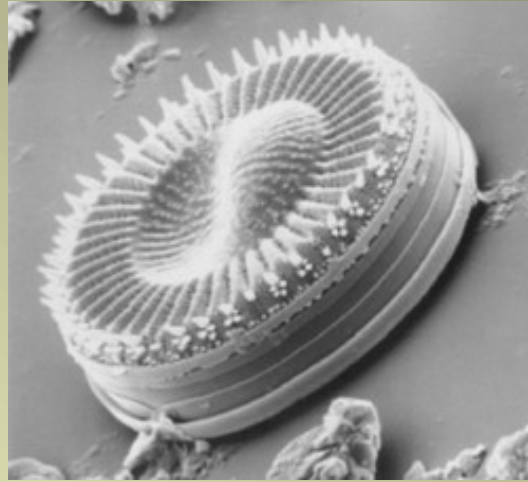

- nejstarší centrické rozsivky - starší křída (120 mil. let);
- nejstarší penátní rozsivky – 70 mil. let
- extinkce na konci Permu před 250 mil. let (vyhynulo 96% mořských druhů – nové niky
- dominantní skupinou - od miocénu (cca 20 mil. let);
- bioindikační význam - vodohospodářství;
- kolik je na světě rozsivek - spory ohledně globální biodiverzity

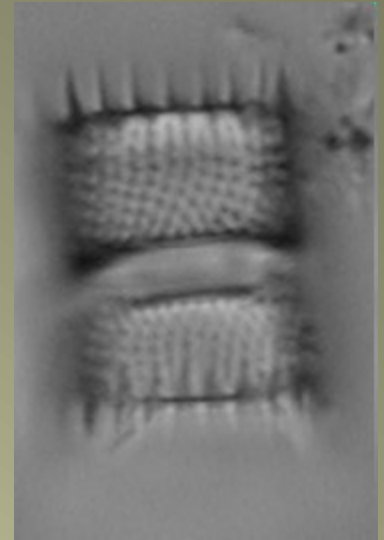
Cyclotella

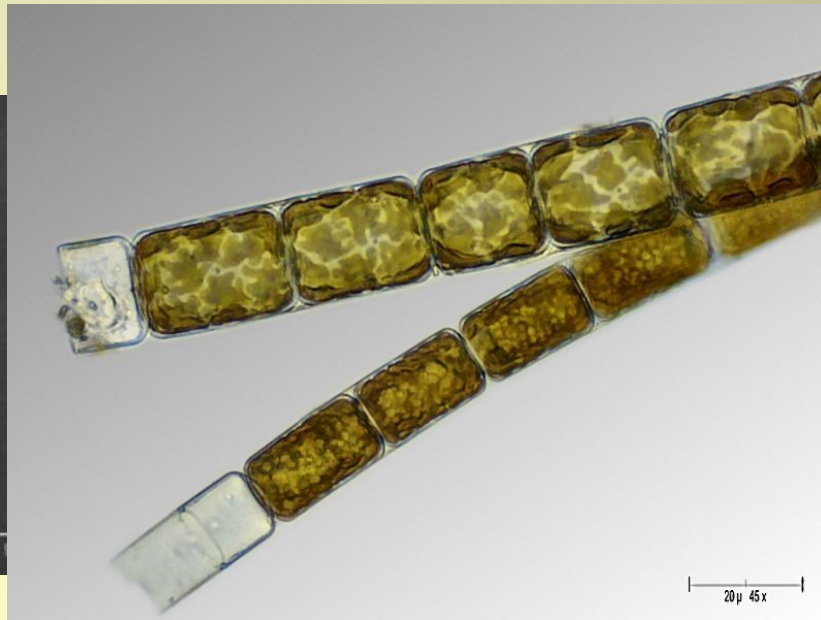
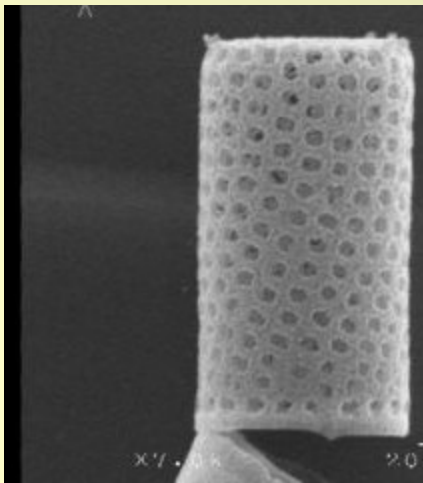
Stephanodiscus

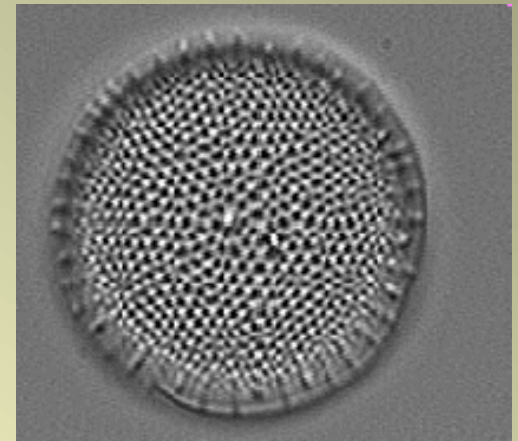
Aulacoseira

Melosira

Thalassiosira

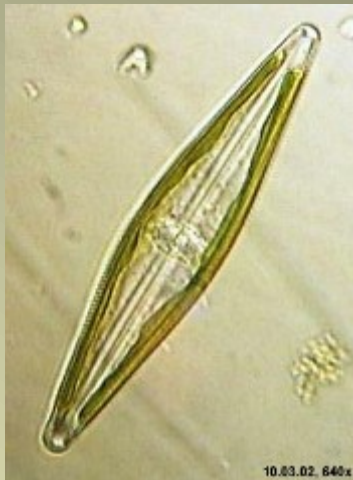
Pinnularia

2 raphe

Navicula

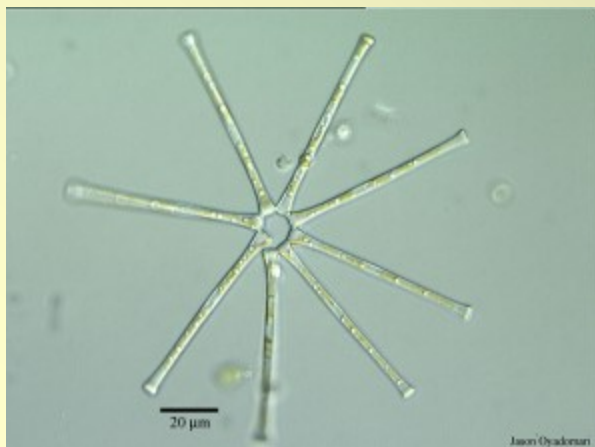
Loděňka

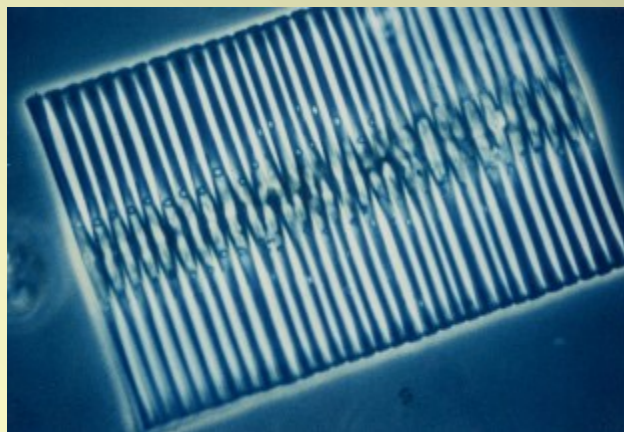
Cymbella

Asterionella

Fragillaria

Diatoma

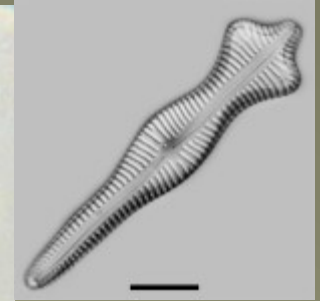
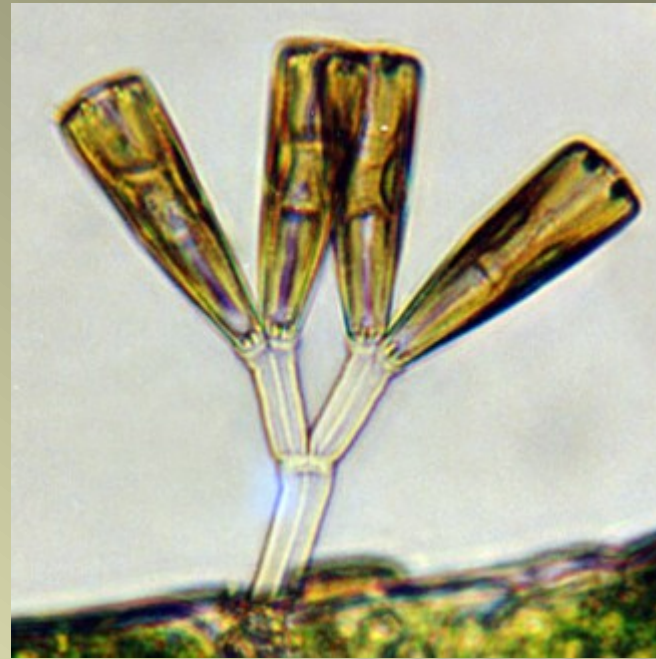

bez raphe

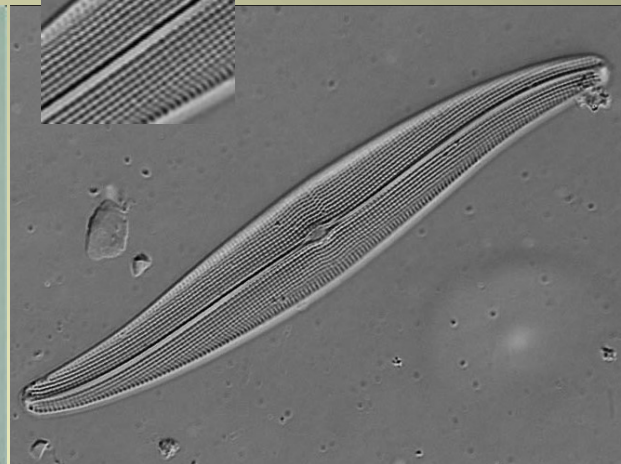
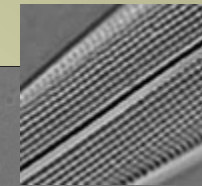
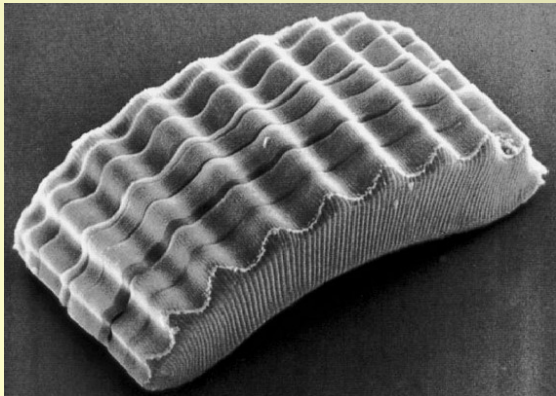
Eunotia

Gomphonema

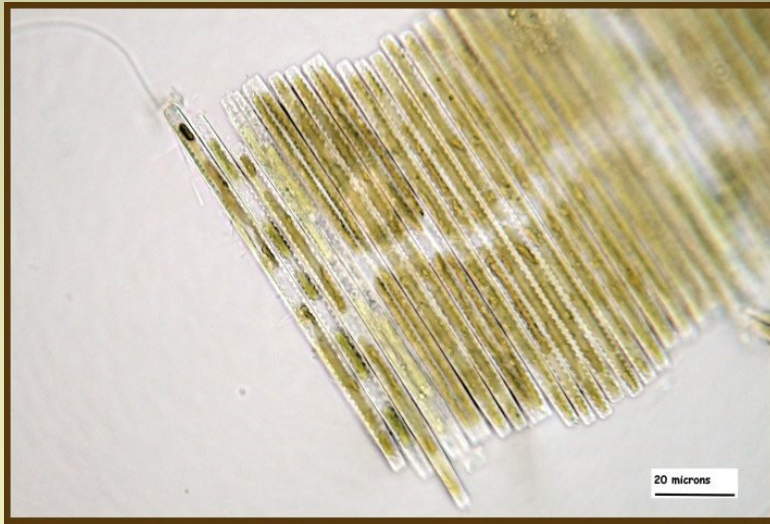

Gyrosigma

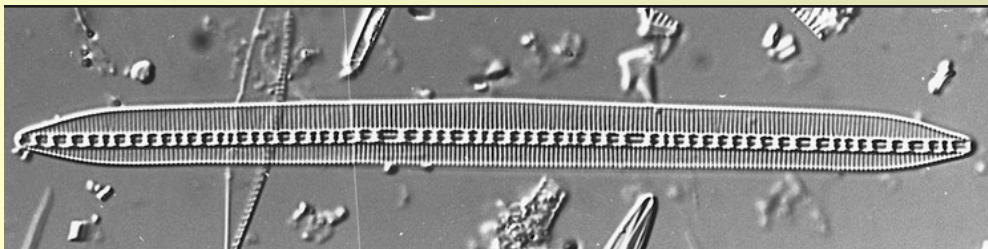

15:00

Bacillaria paxillifer

frustuly po sobě vzájemně kloužou
(zářez a žebro na přilehlých raphe)
„natahování“ kolonie tak, že se sousedící
frustuly překrývají jen na $\frac{1}{4}$ délky

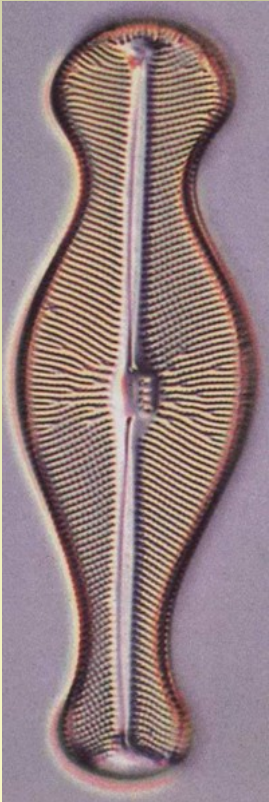
Didymosphenia geminata

invazní druh

<https://www.youtube.com/watch?v=Wcp719utyms>

Didymo around the globe

The map shows areas where scientists have confirmed the presence of *D. Geminata*, or "rock snot." Scientists warn that this algae, which fouls intake grates and may adversely affect fish populations, could spread to many parts of the globe.

nedostatek P

© BTh

YOUR BOAT MAY NOW BE CARRYING DIDYMO PLEASE CLEAN USING APPROVED METHODS

PROTECT OUR WATERS

Help stop the spread of Didymo and other aquatic pests

CHECK

Remove all obvious clumps from items that have been in the water.

CLEAN

Soak and scrub all items for at least one minute with any of the following:

- hot (60°C) water
- 2% solution of household bleach
- 5% solution of salt
- 2% solution is 200ml, a 5% solution is 500ml (two large cups), with water added to make 10 litres.
- 5% solution of nappy cleaner
- 5% solution of antiseptic hand cleaner
- 5% solution of dishwashing detergent

DRY

If cleaning is not practical, dry items completely and then leave for at least 48 hours.

www.biosecurity.govt.nz

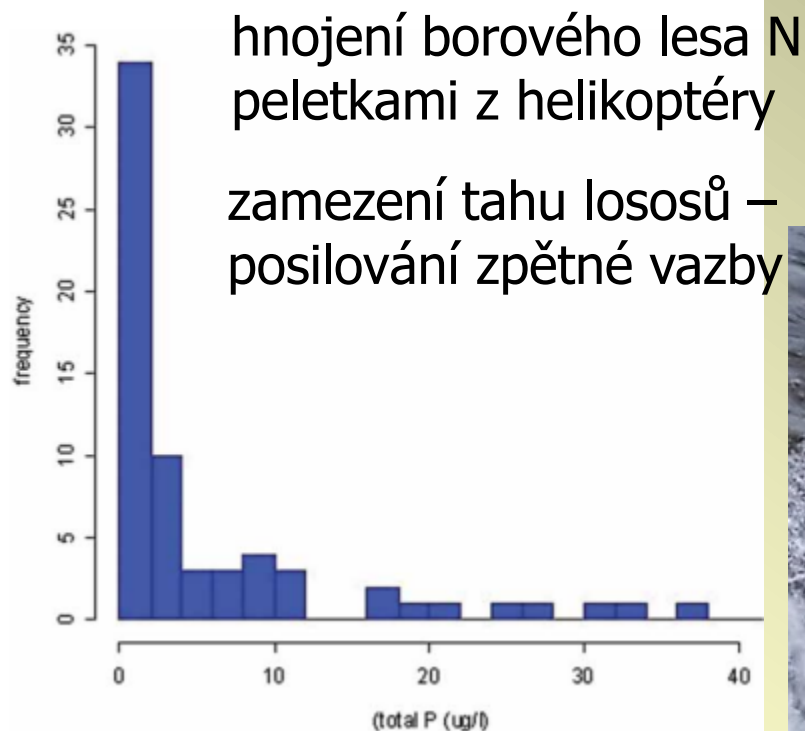

BIOSECURITY
NEW ZEALAND

První přemnožení v Britské Kolumbii - 80. léta

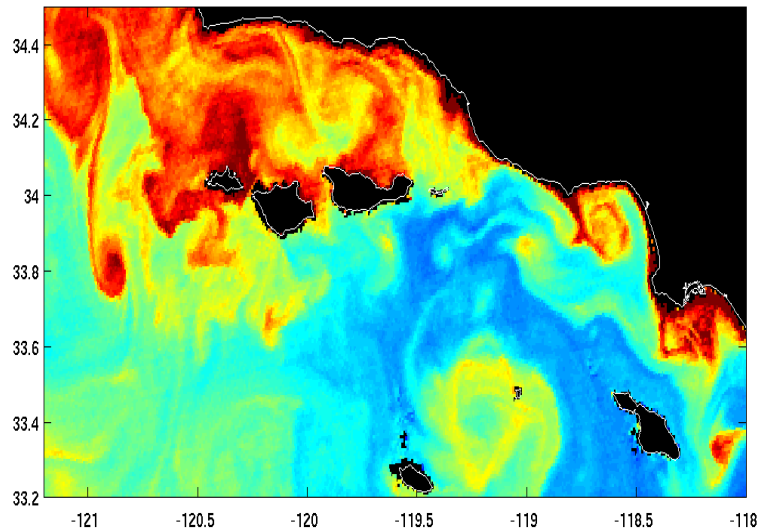
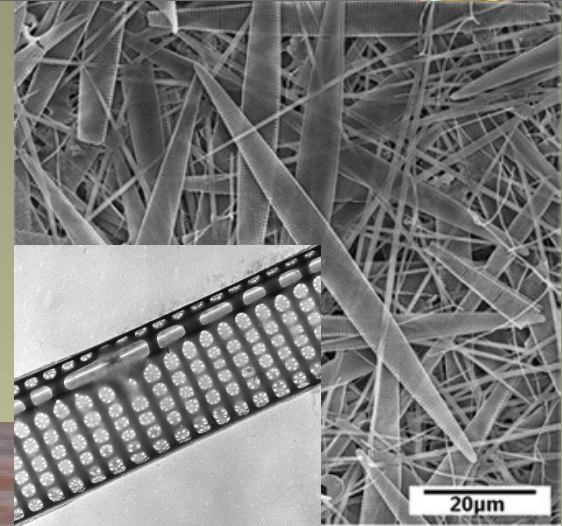
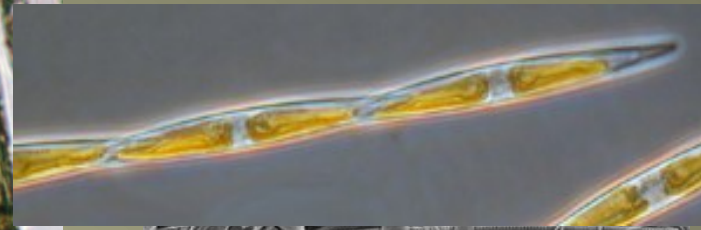
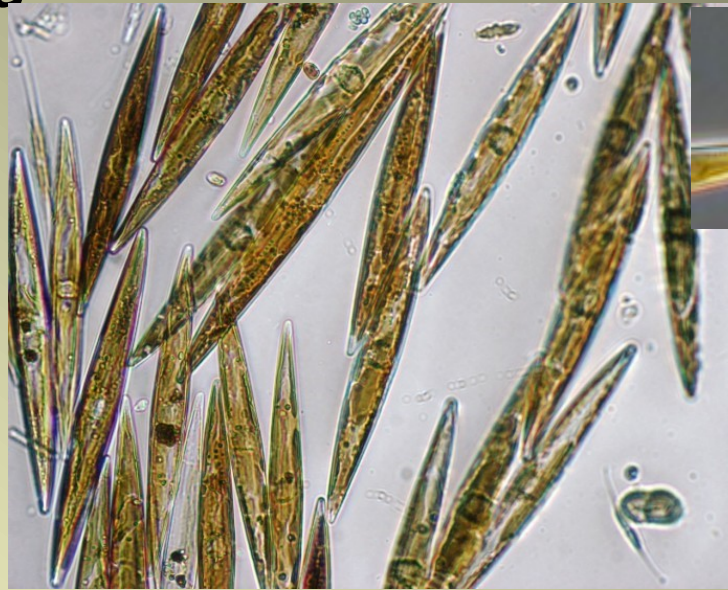

experimenty s fosforem

Pseudo-nitzschia

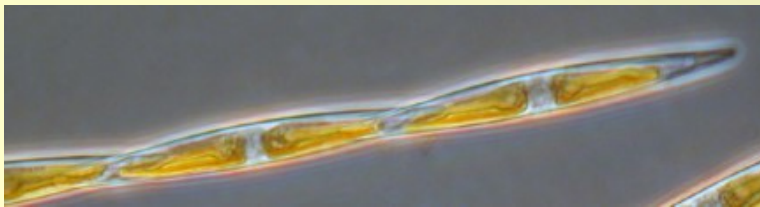
neurotoxin –
kyselina domoová;
poškození neuronů,
dezorientace,
krátkodobá ztráta
paměti

Santa Barbara Basin únor 2006

pláže Santa Cruz - Kalifornie
12/2012; tisíce vyvržených
kalmarů peruánských (*Dosidicus
gigas*) dorůstá až 1,5 m
dezorientováni po požití toxické
rozsivky *Pseudo-nitzschia*

18.8.1961 hejno dezorientovaných ptáků zaútočilo na domy v okolí Monterey Bay (Kalifornie)

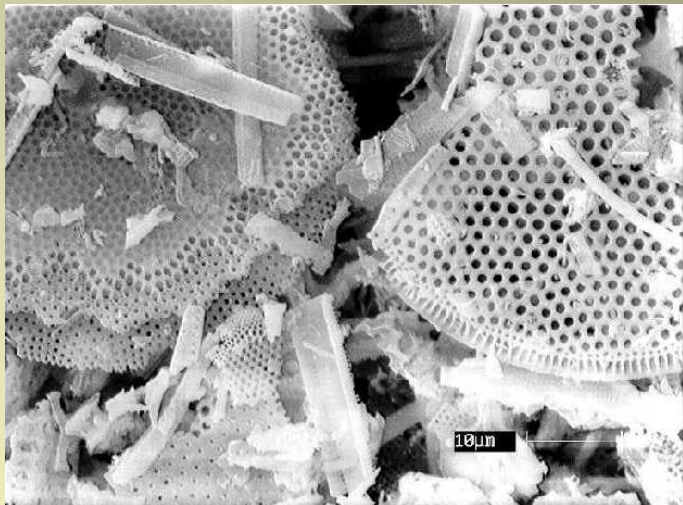
Buřňák tmavý

Film Alfréda Hitchcocka Ptáci (1963)

Využití

třetihorní jezerní i mořské sedimenty

Křemelina / diatomit

Borovany – křemelinový důl

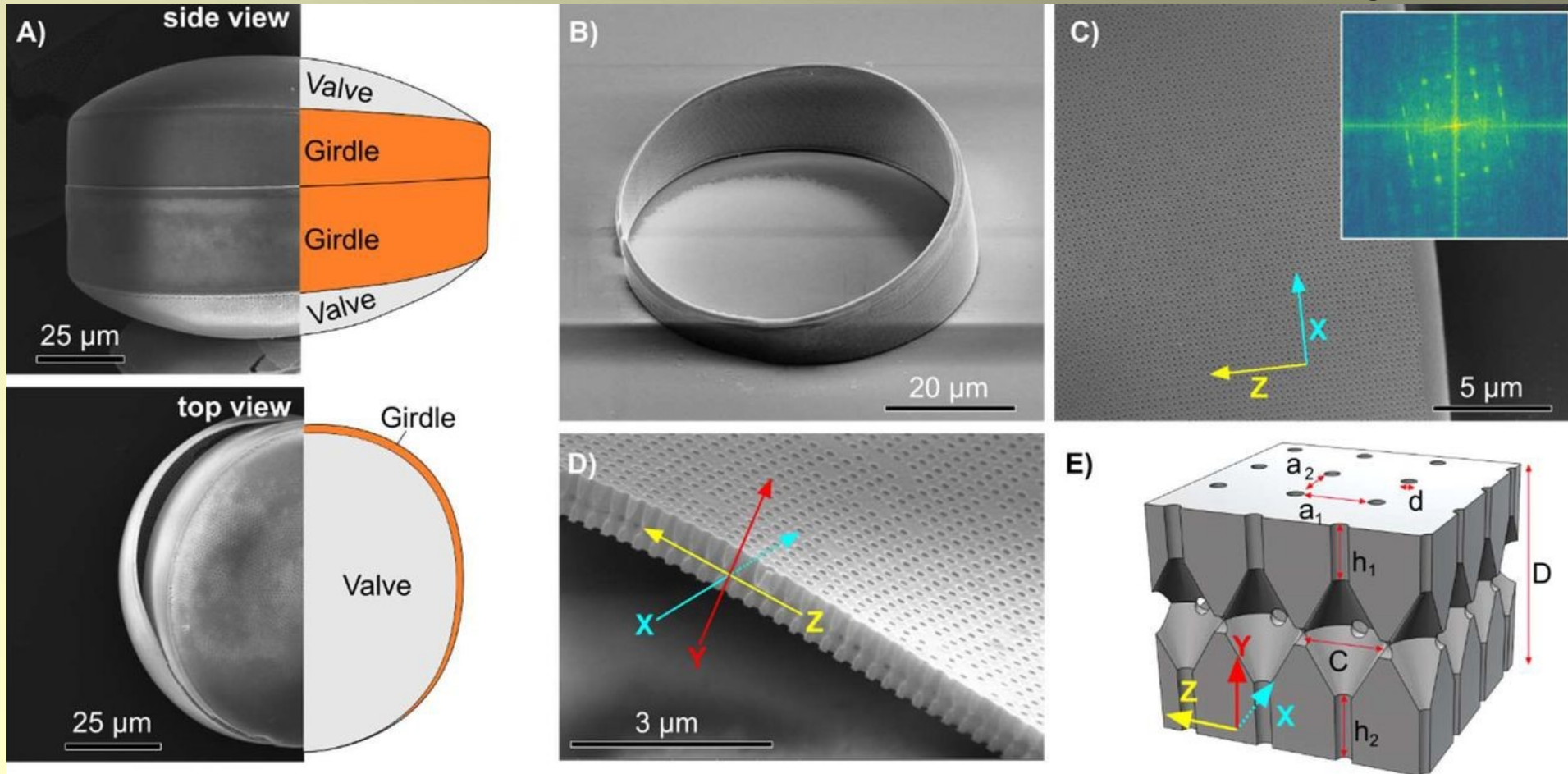
filtrace, izolace, dříve dynamit
(s nitroglycerinem)

Nanotechnologie

Rozsivky představují žijící fotonické krystaly – materiály se schopností kontrolovat šíření světla tím, že propouštějí pouze některé vlnové délky

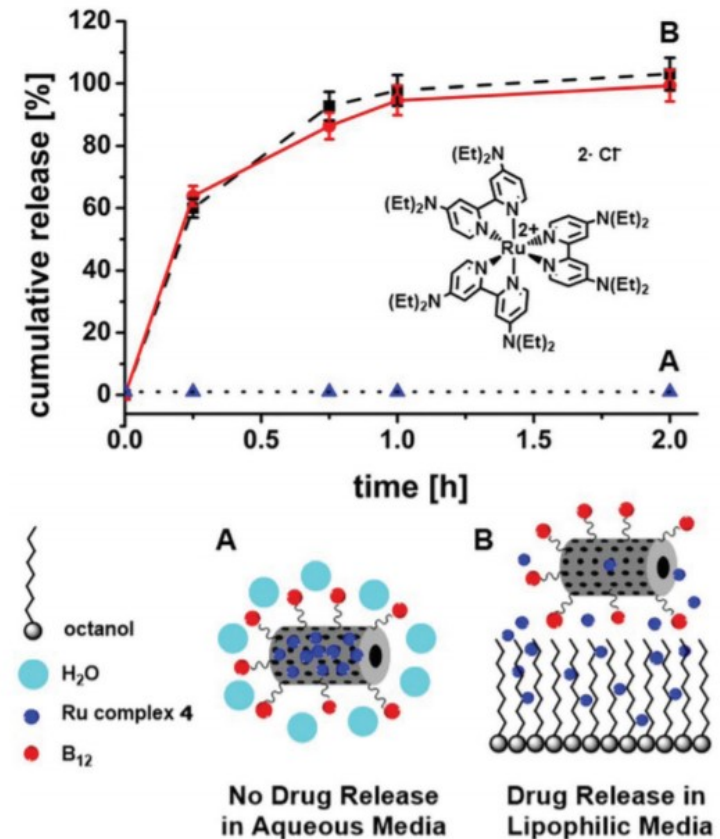
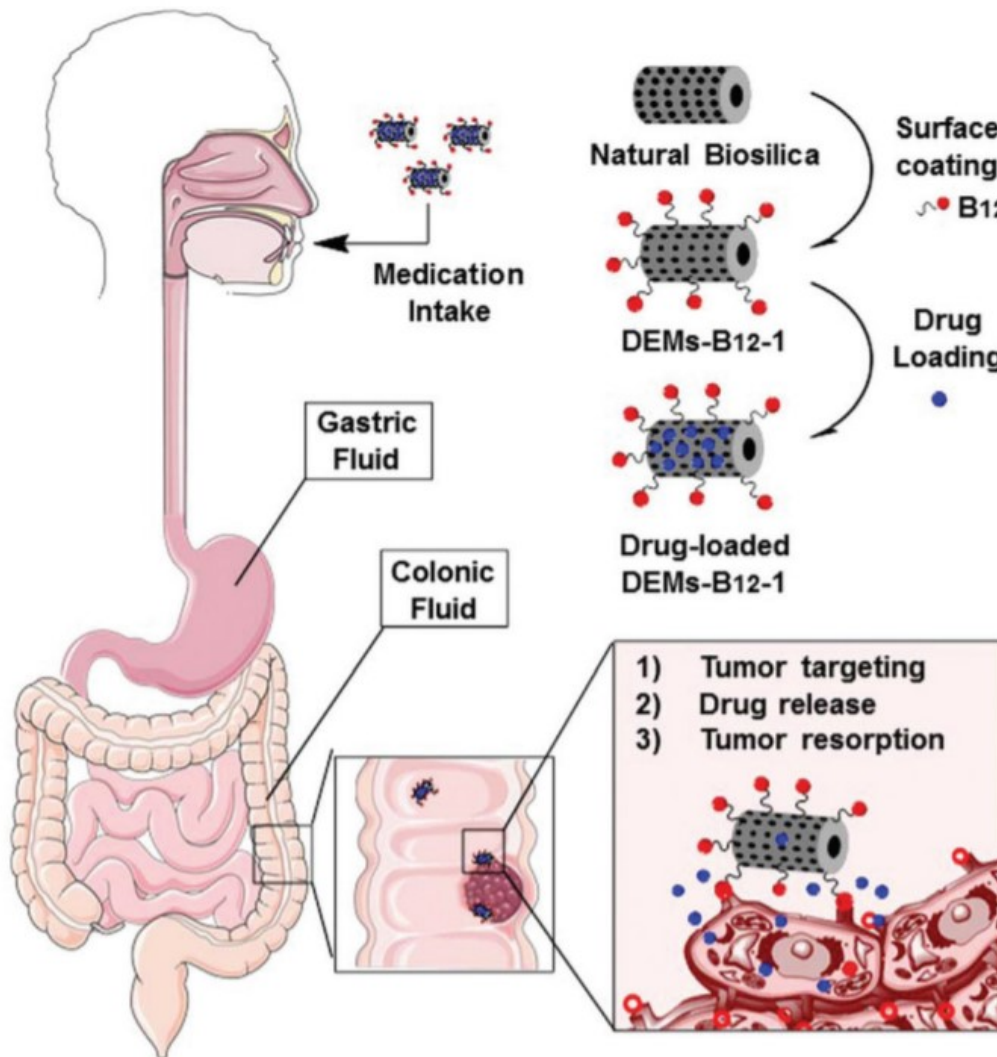
Goessling et al. 2020

využití ve výrobě mikro-opto-elektromechanických systémů (MEMS)

Křemičité struktury jako nosiče léčiv (drug delivery systems)

biokompatibilita, biodegradabilita, teplotní stabilita, inertní materiál

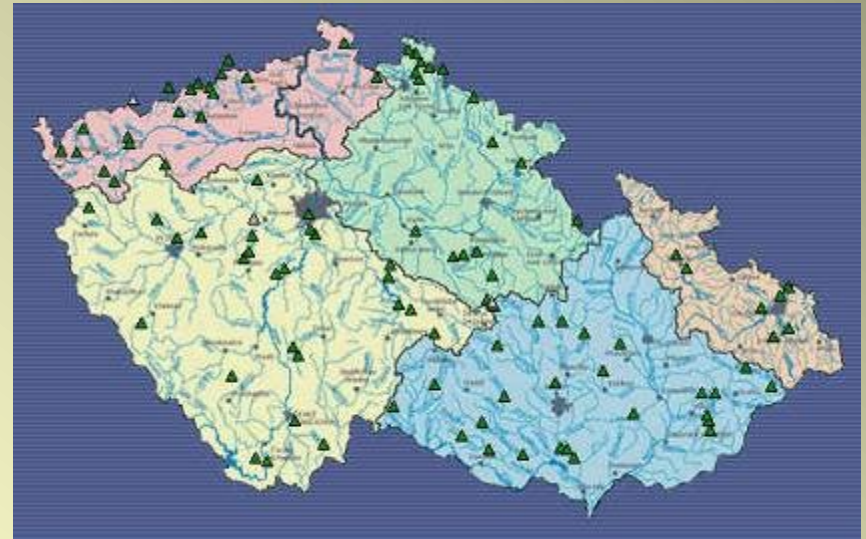
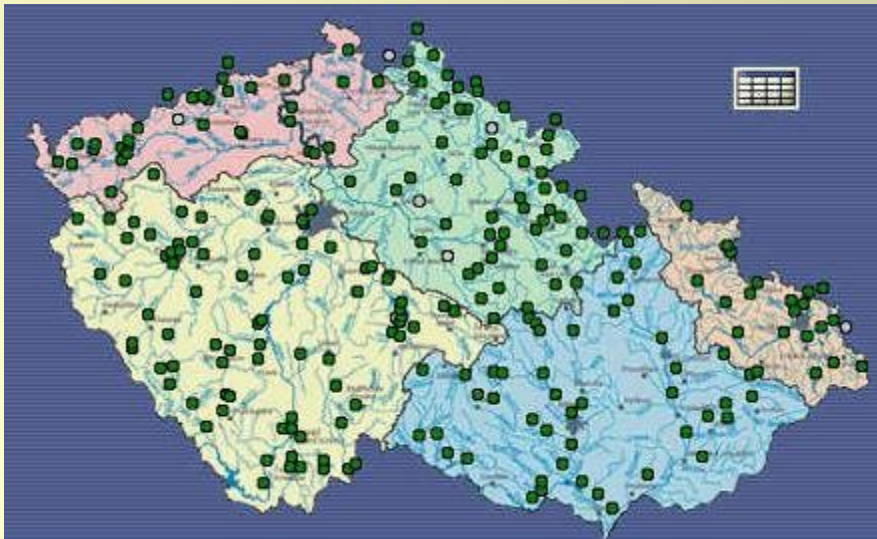
aplikovaná algologie - vodohospodářství a biotechnologie

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2000/60/ES se stanoví rámec pro činnost EU v oblasti vodní politiky (Water Framework Directive)

- snaha dosáhnout tzv. "dobrého ekologického stavu" vodních ekosystémů
- monitoring ekologického stavu povrchových vod (fytoplankton, fytoENTOS (rozsivky))

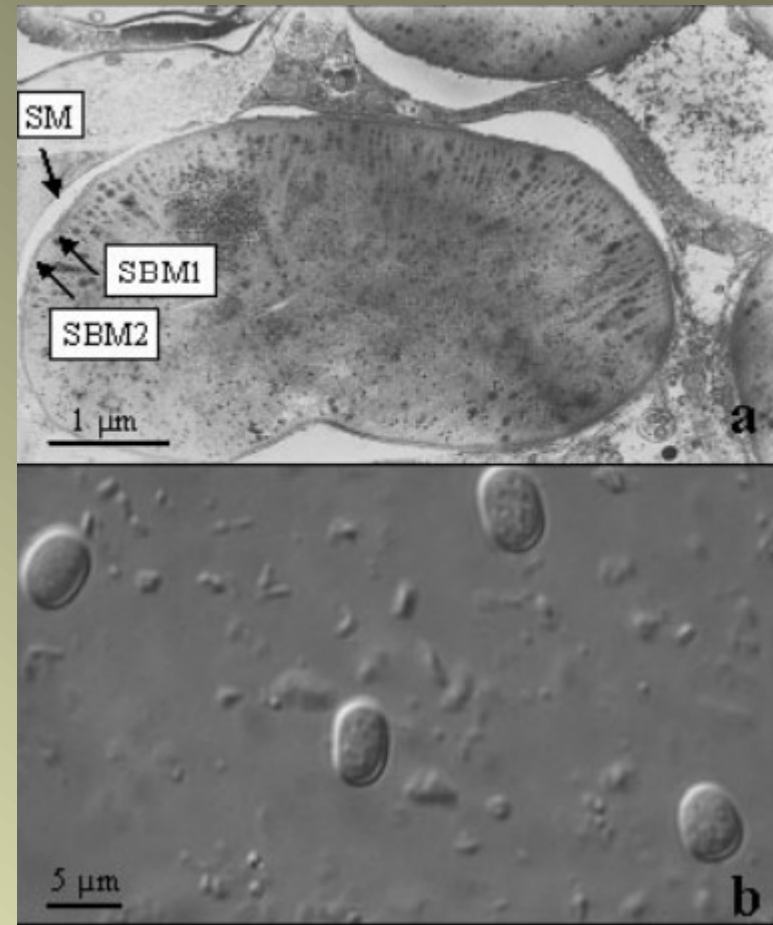
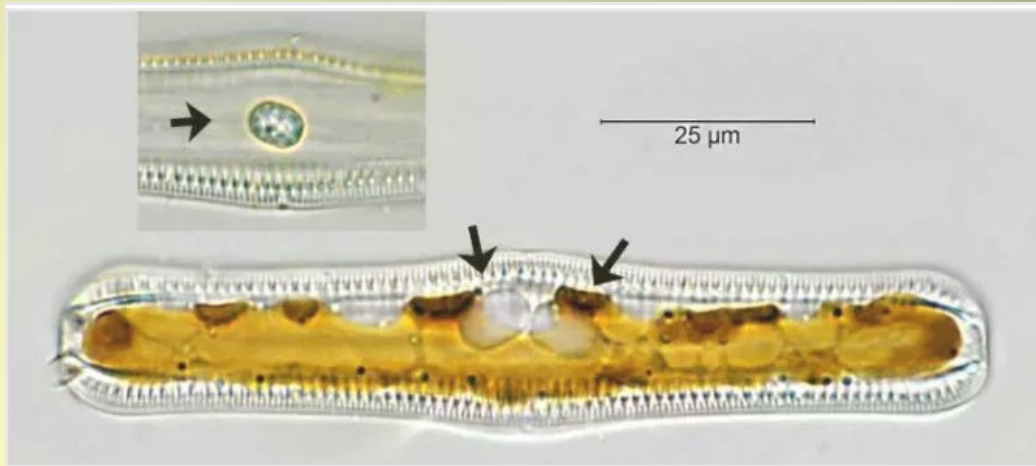
algologie ve vodohospodářství - povodí řek, hygienické stanice, vodárny
rezortní kontrolní a výzkumné instituce - SZÚ, VÚVH (Praha, Brno)

aplikovaná algologie ve výzkumu - MBÚ AV ČR Třeboň, BÚ AV ČR Brno, VŠCHT Praha
podnikatelská sféra

Symbionti příbuzní sinicím uvnitř rozsvivky

Genom blízce příbuzný volně žijící
sinici *Cyanothece* sp.

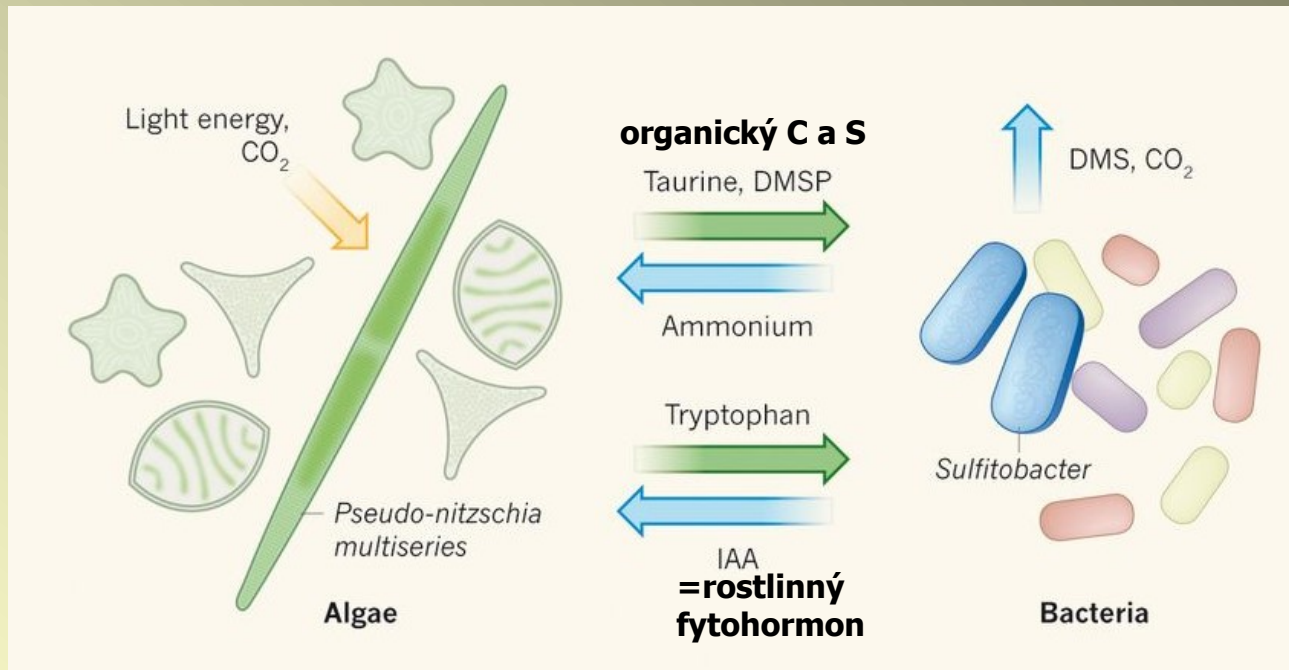

Intracellular Spheroid Bodies of *Rhopalodia gibba* Have Nitrogen-Fixing Apparatus of Cyanobacterial Origin

Hypotéza: kulovitá tělíska představují vertikálně děděné stádium permanentního symbionta – přechod mezi volně žijící sinicí a organelou fixující vzdušný dusík

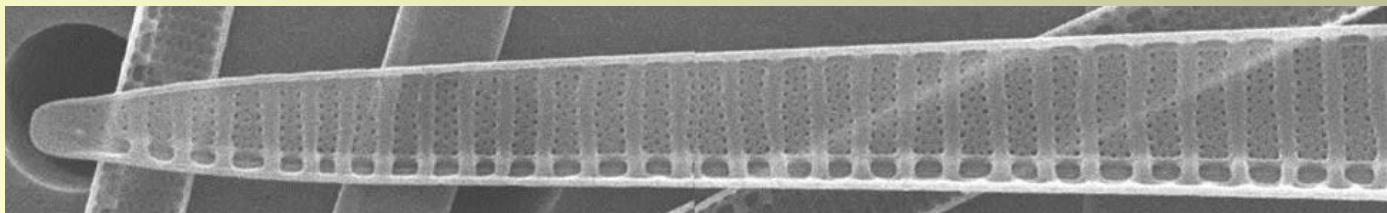
West and Fritsch 1927, popsali, že je velmi běžná na všech lokalitách v UK. Dnes se jeví spíše jako velmi vzácná

Interakce a signalizace mezi fytoplanktonem a asociovanými bakteriemi

rozsivka *Pseudo-nitzschia*

Sulfitobacter bakterie žijící ve fykosféře rozsivky

Amin et al. 2015 Nature Letters

Design inspirovaný rozzivkami

diatom cell wall?

Poitou-Charentes, FR

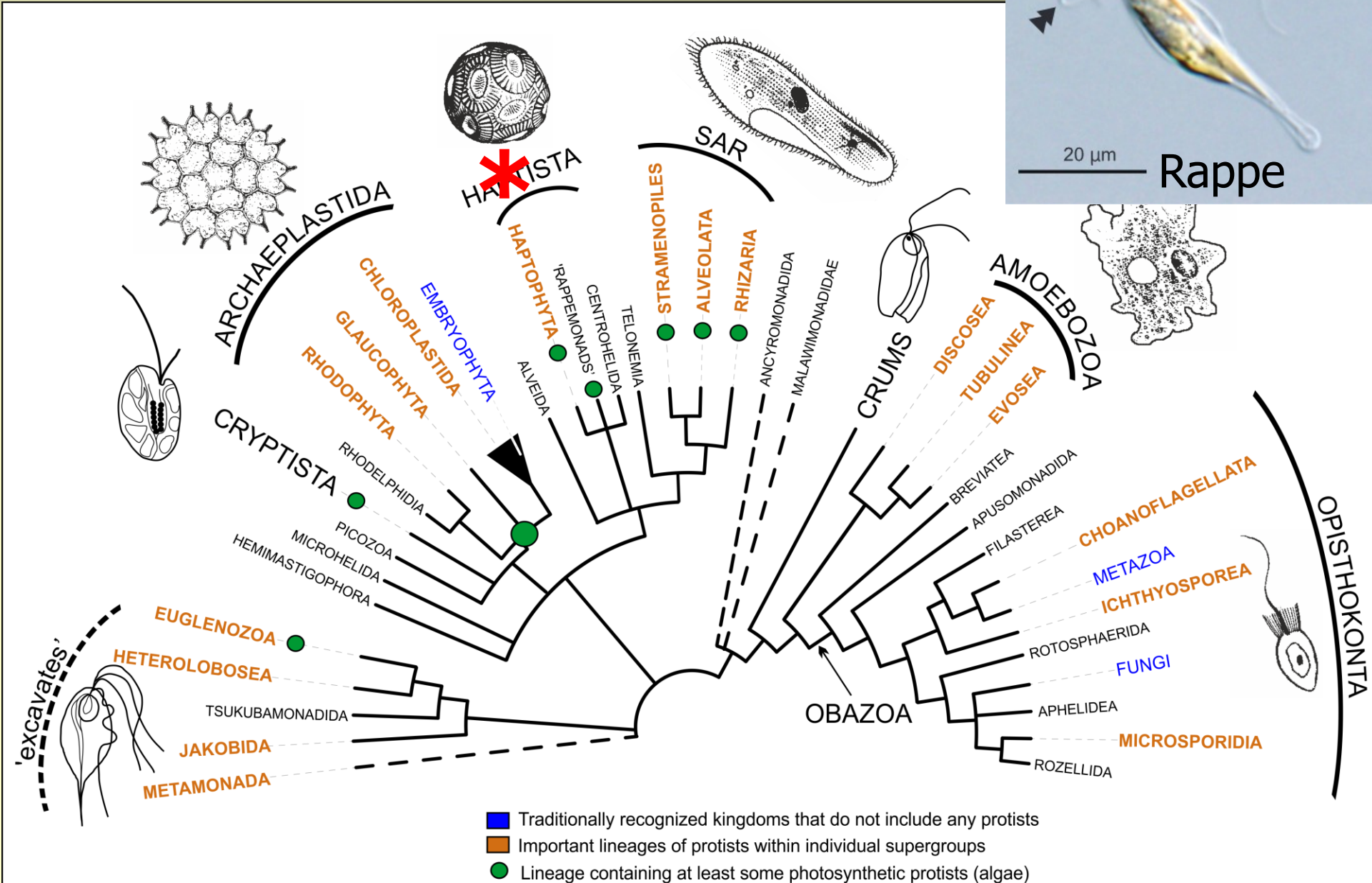
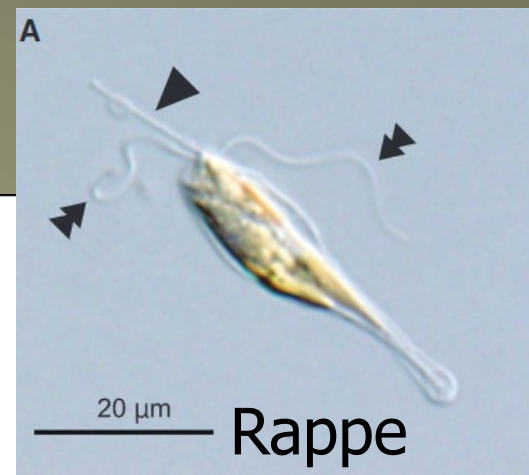
Oculus – World Trade Center Transportation Hub, NY

Galleria Vittorio Emanuele II - Milan

Haptista

Kde v systému se nacházíme?

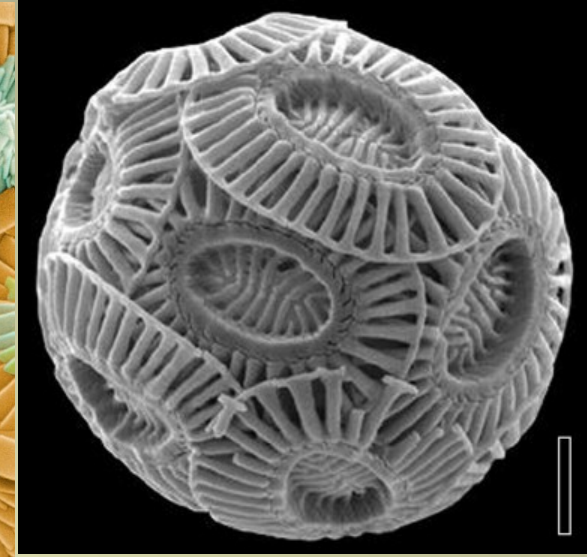
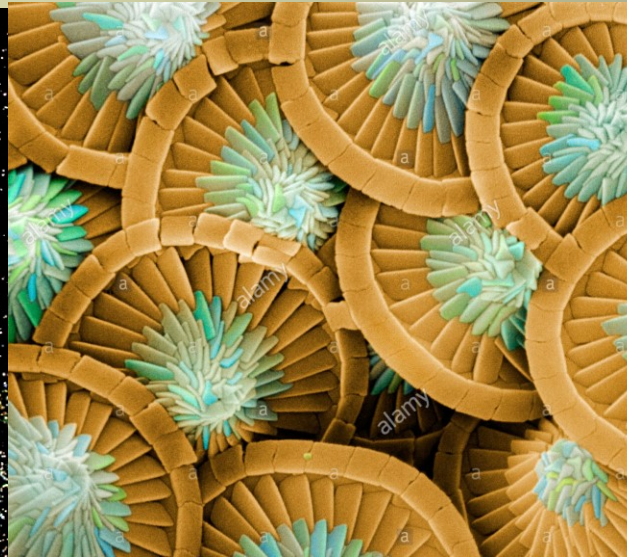
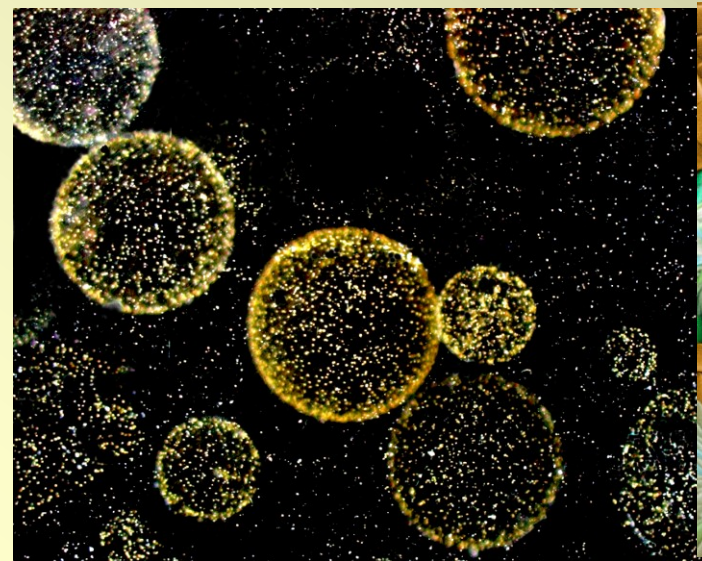
Eukaryota

Haptista

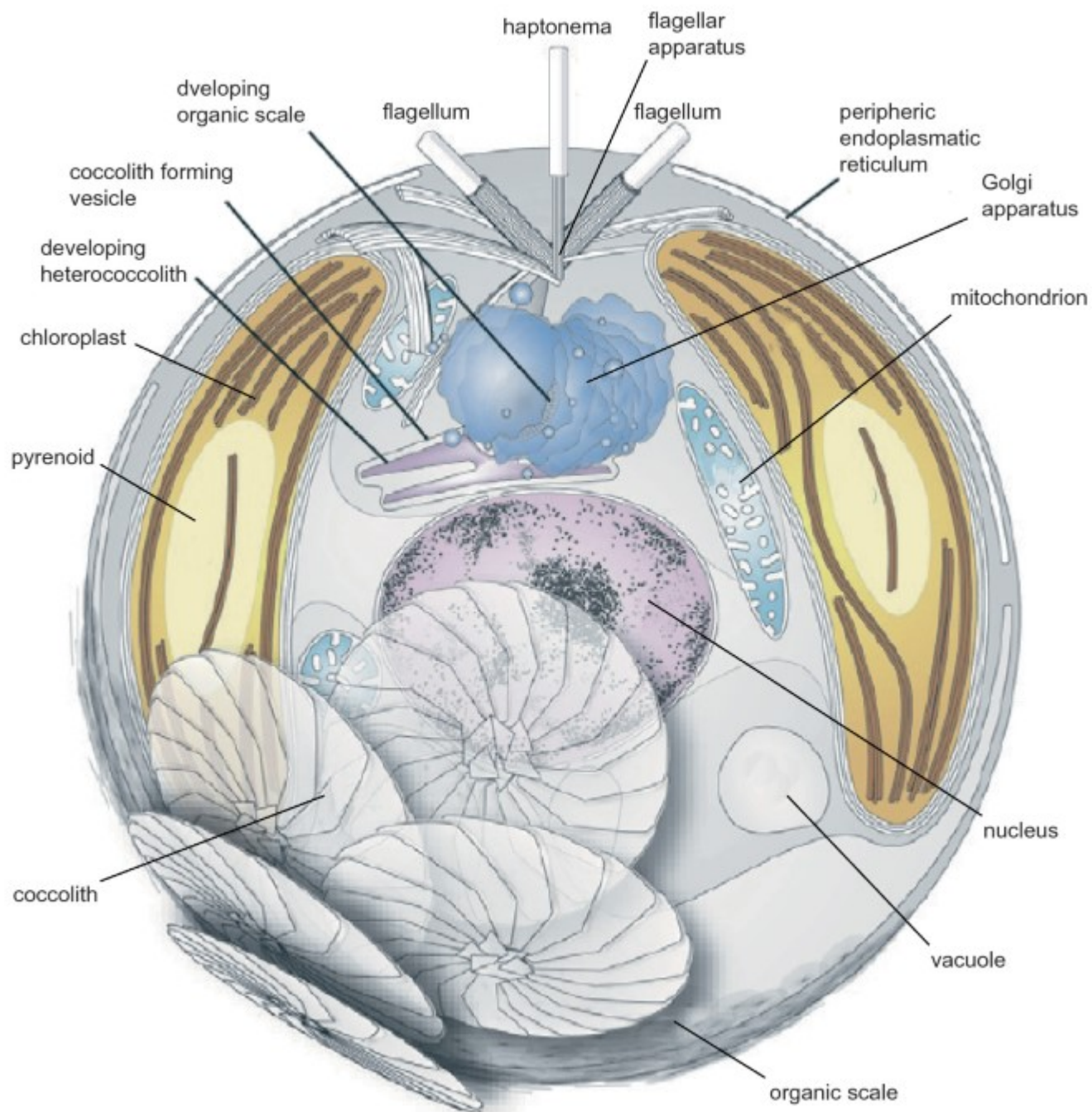
Haptophyta

skupina zahrnující organismy se zásadním významem pro fungování globálního ekosystému (cyklus uhlíku, dimethylsulfid); cca 2000 tisíce druhů

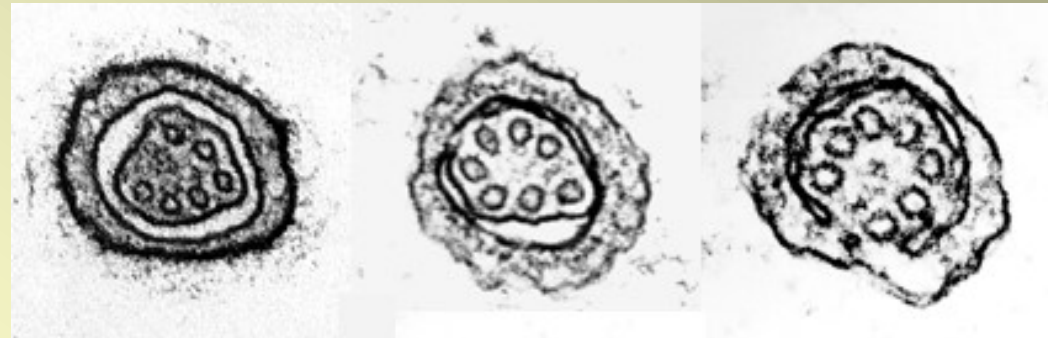
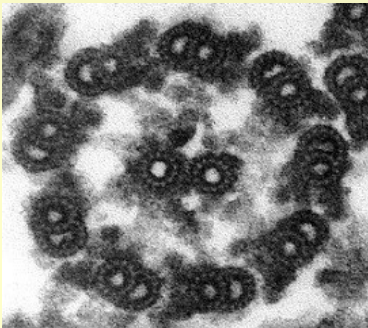
nejstarší nálezy - karbon, 362 miliónů let

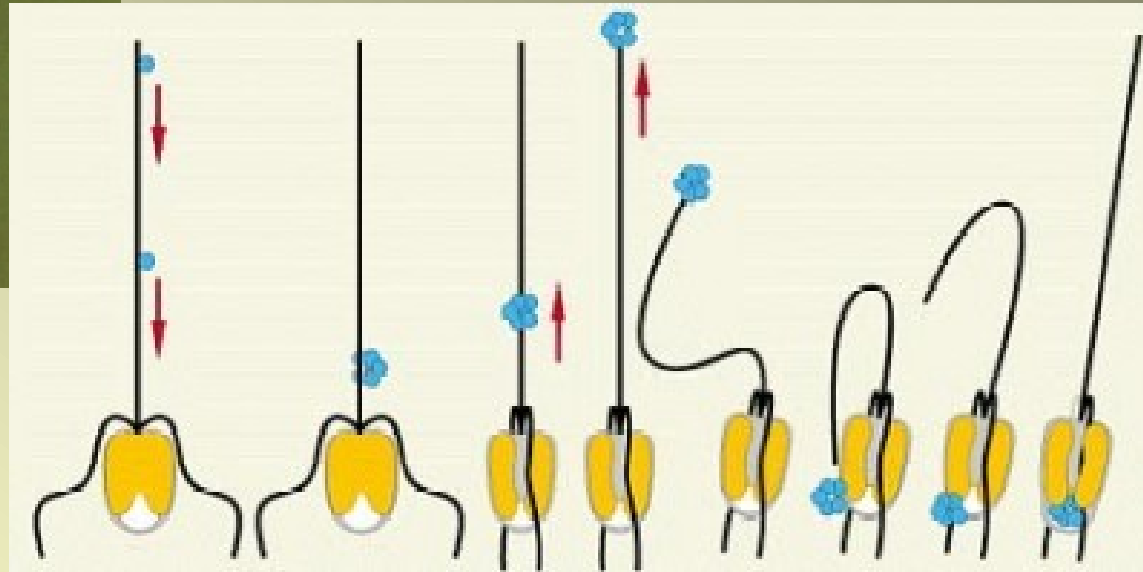
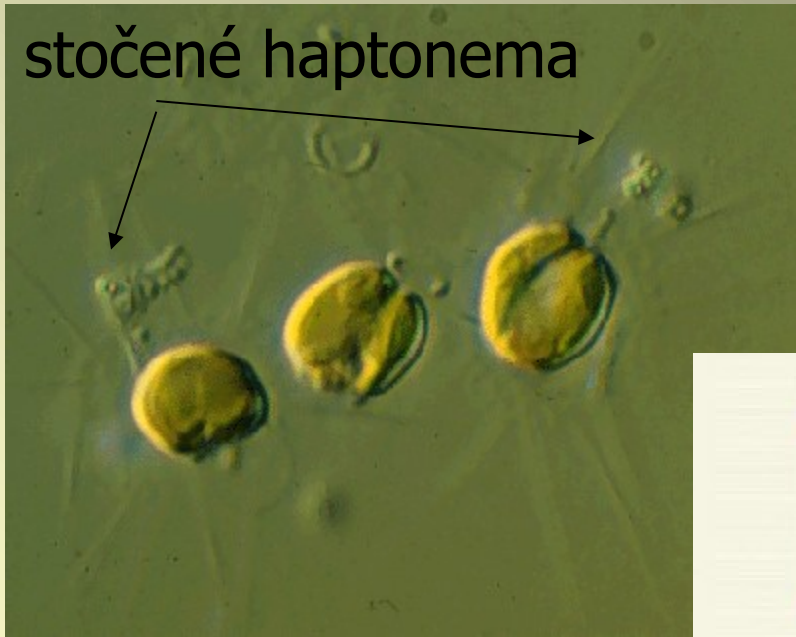

Bičíky a haptonema

Haptonema

- tenká struktura připomínající bičík
- variabilní délka
- nepoužitelné pro pohyb buňky (ovládá pouze ohyb a kontrakci - šroubovitě svinutí)
- na průřezu 6-7 MT

Chrysochromulina. Bakteriální částice se přichytí na haptonema, jsou transportovány dolů do agregačního centra, shluk přemístěn na konec haptonemy a doručen k posteriornímu konci buňky, kde pohlčen fagocytózou.

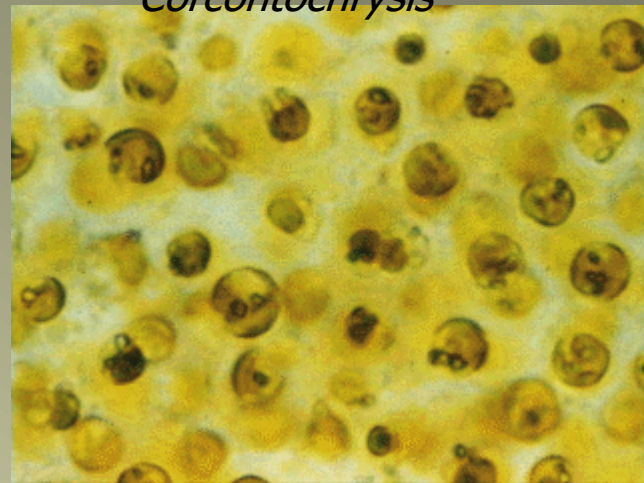
Prymnesium

DMS
toxiny
úhyn ryb

ovlivněna propustnost buněk
ve skřelích

Diacronema noctivaga (krkonošenka noční) *Corcontochrysis*

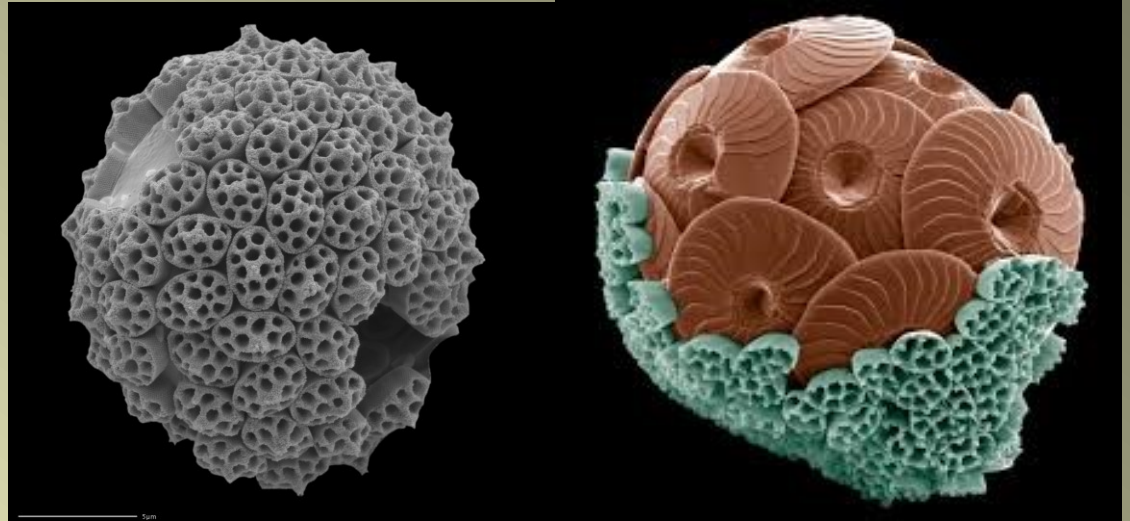
Úpské rašeliniště

2022 Odra - masivní úhyny ryb, Polsko, Německo

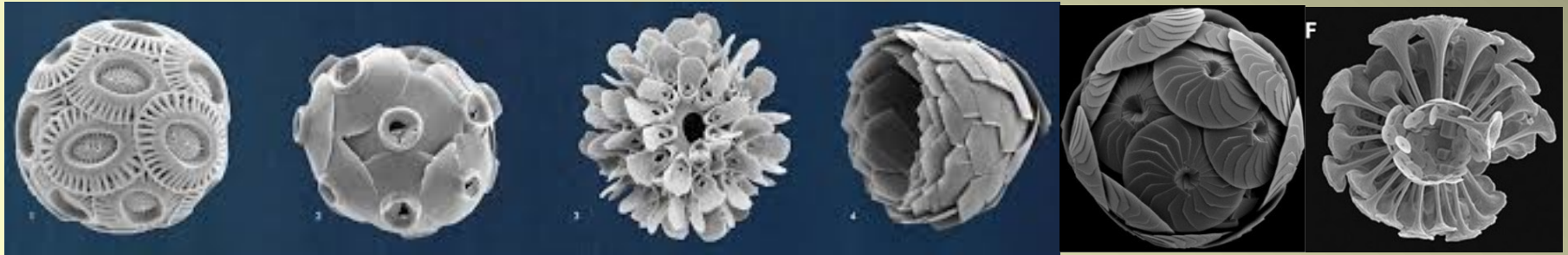

kokolity - vápencové destičky na povrchu buňky, fce
(*Coccolithophorida*)- kokolitky

holokokolity -
vznikají
externě na
buňce

heterokokolity - vznik uvnitř buňky, komplikované 3D tvary

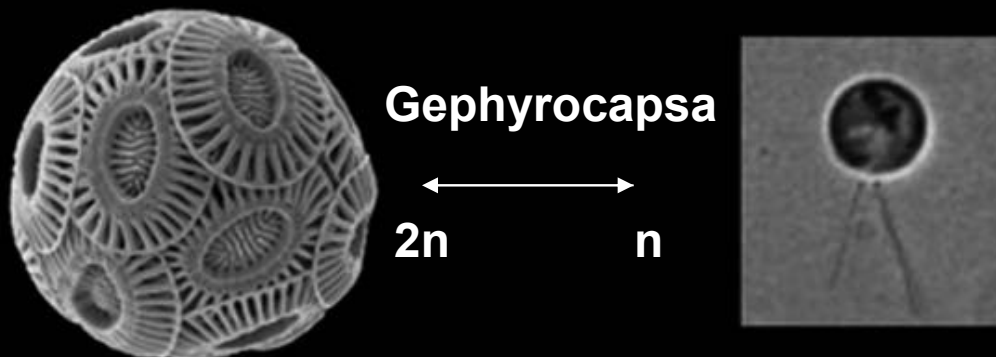
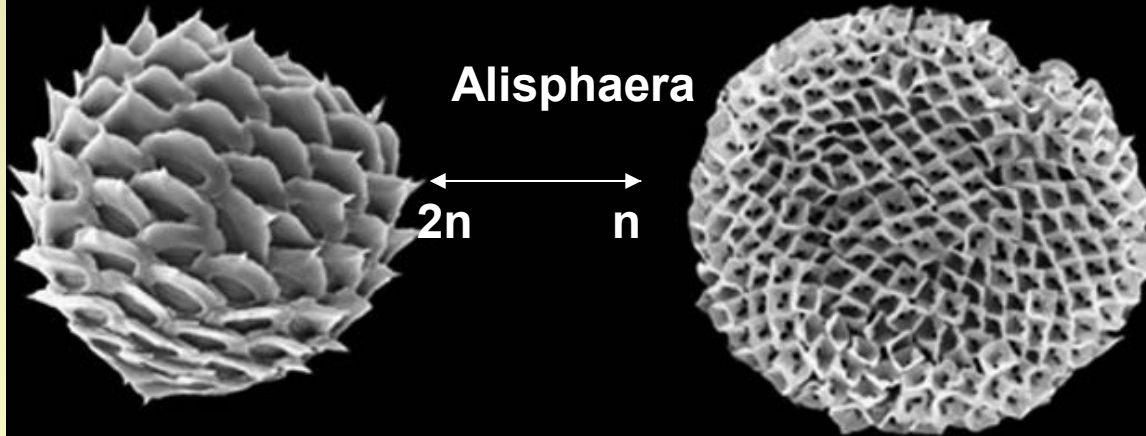
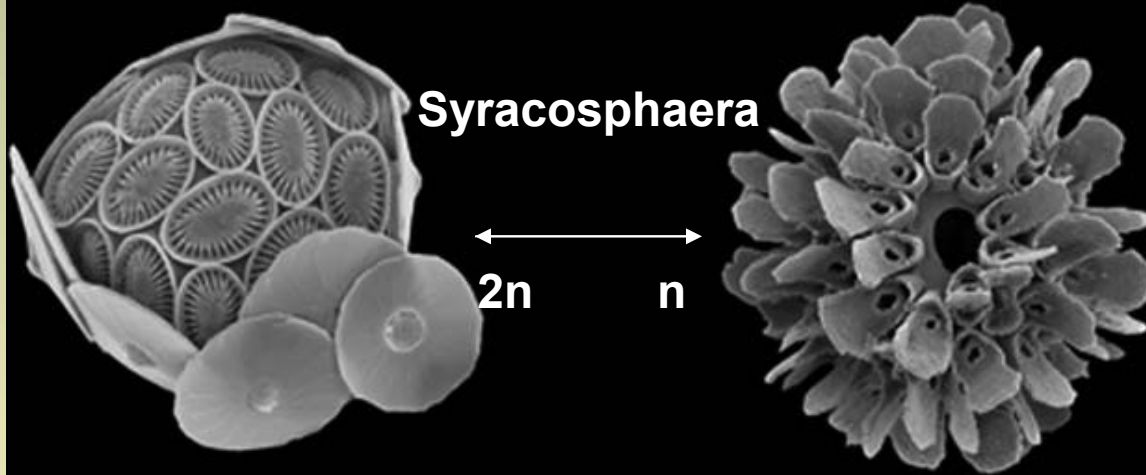

rovnice kalcifikace: $2 \text{HCO}_3^- + \text{Ca}^{2+} \rightarrow \text{CaCO}_3 + \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$
tj. při intenzivní kalcifikaci uniká vždy jedna molekula CO_2 na jednu molekulu uhličitanu vápenatého;

cca 25% celk. transportu uhlíku do oceanických sedimentů!

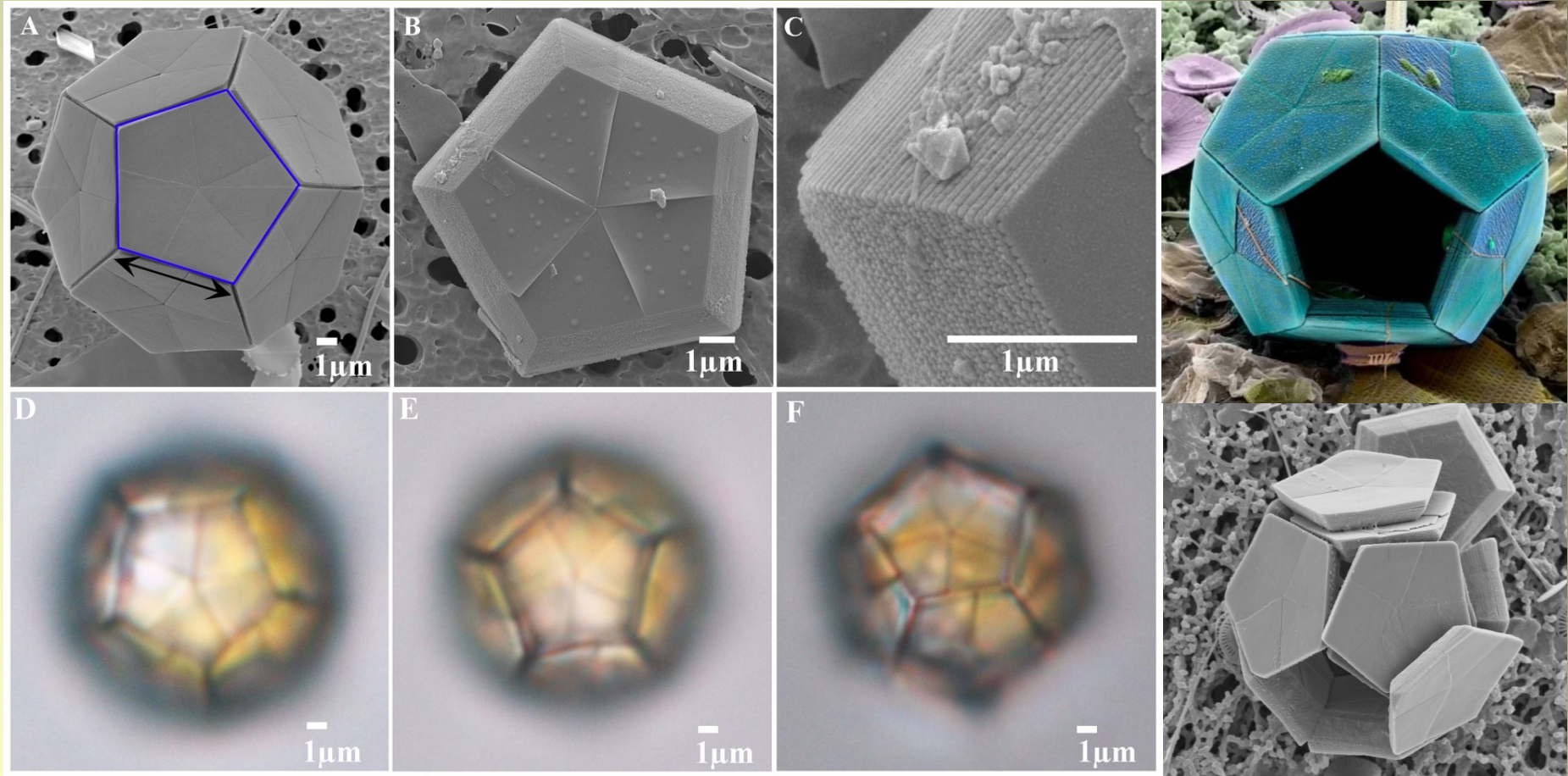
holokokolity a
heterokokolity
součástí jednoho
životního cyklu

„Dvojitý život“
co přepíná???

de Vargas et al. 2007

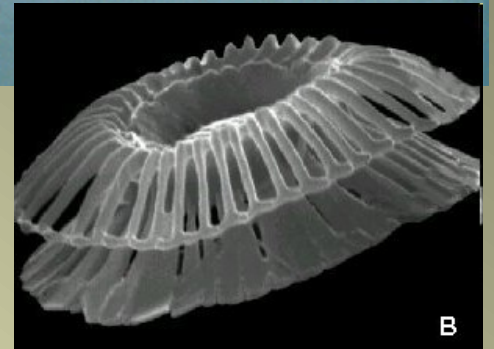
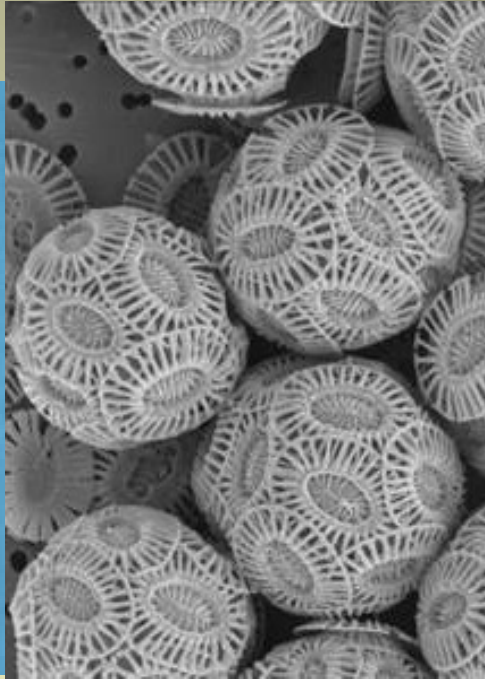
Braarudosphaera bigelowii

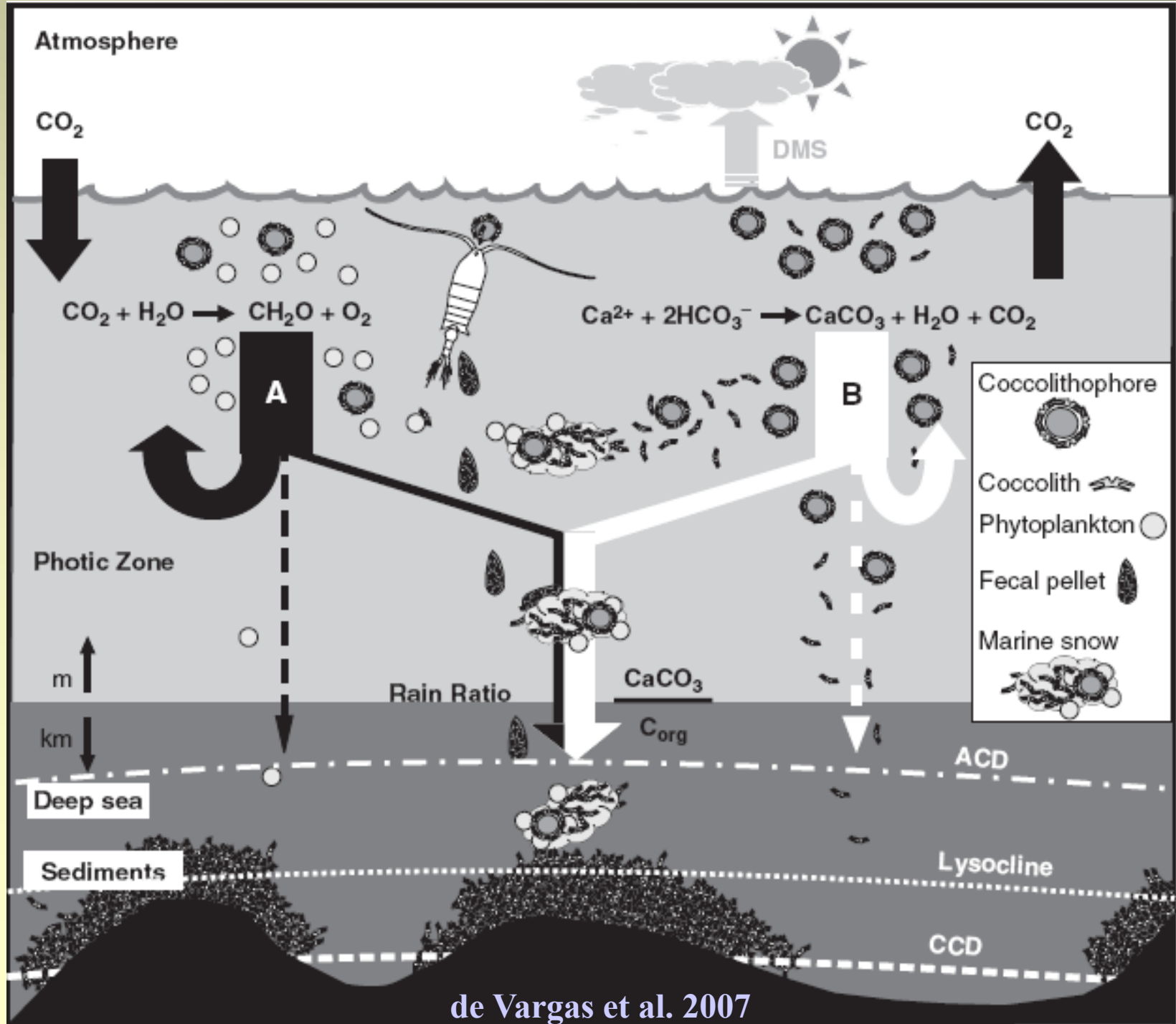
kokolitka s kokolity ve tvaru pravidelného pětiúhelníku (pentality), byňku obklopuje 12 kokolitů - tvoří pravidelný dvanáctistěn

(Emiliana huxleyi) - jeden z nejdůležitějších organismů na planetě

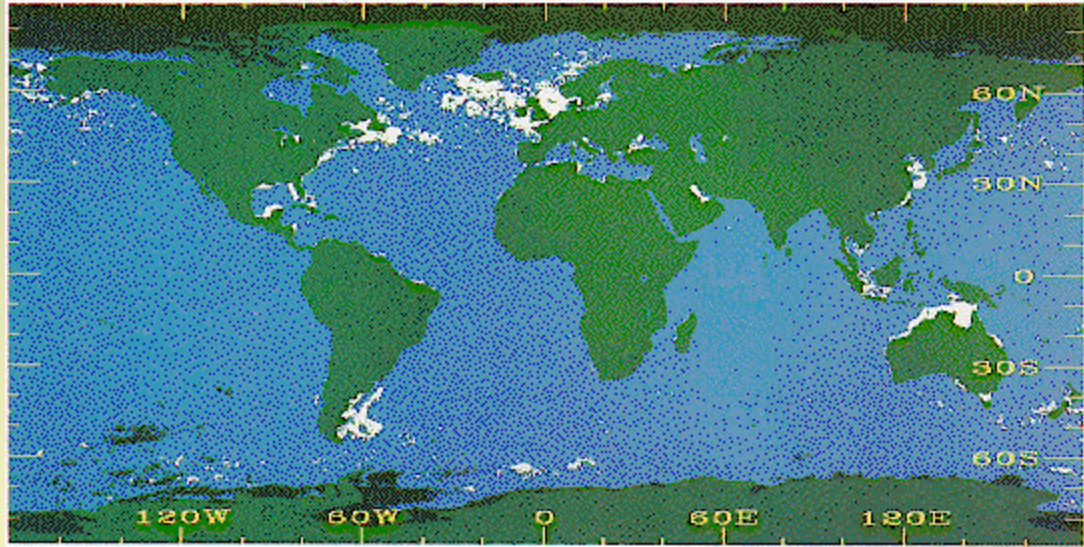
Gephyrocapsa huxleyi

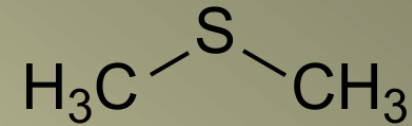
max. rozvoj - 90-65 mil. let - křídové sedimenty, fosilizace kokolitů

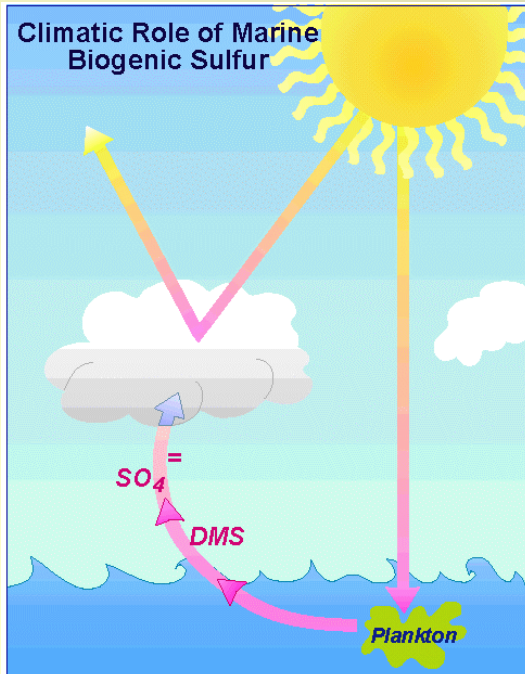
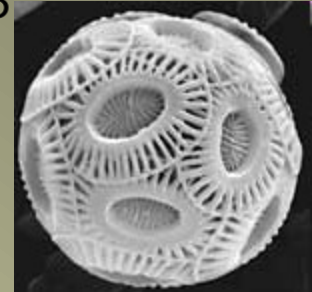
white tides

a navíc - dimethylsulfid -
kondenzační
jádra oblaků

osmoticky aktivní
antipredační

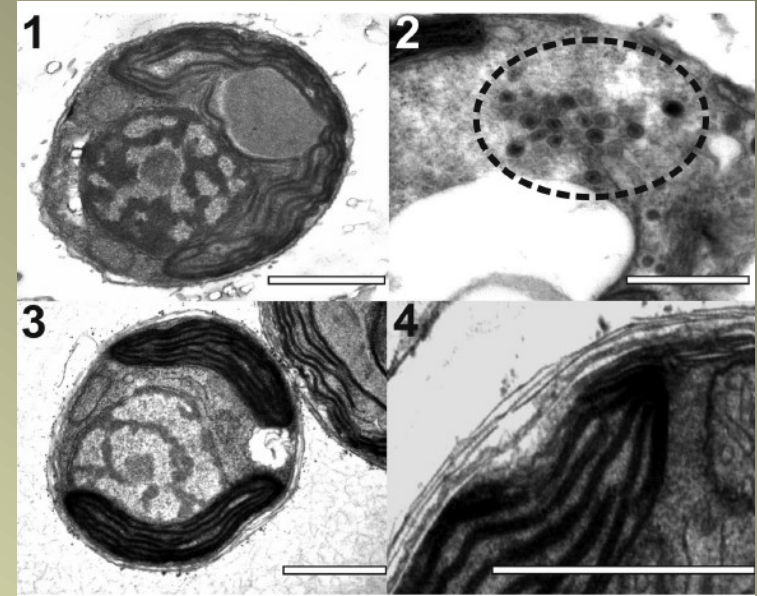
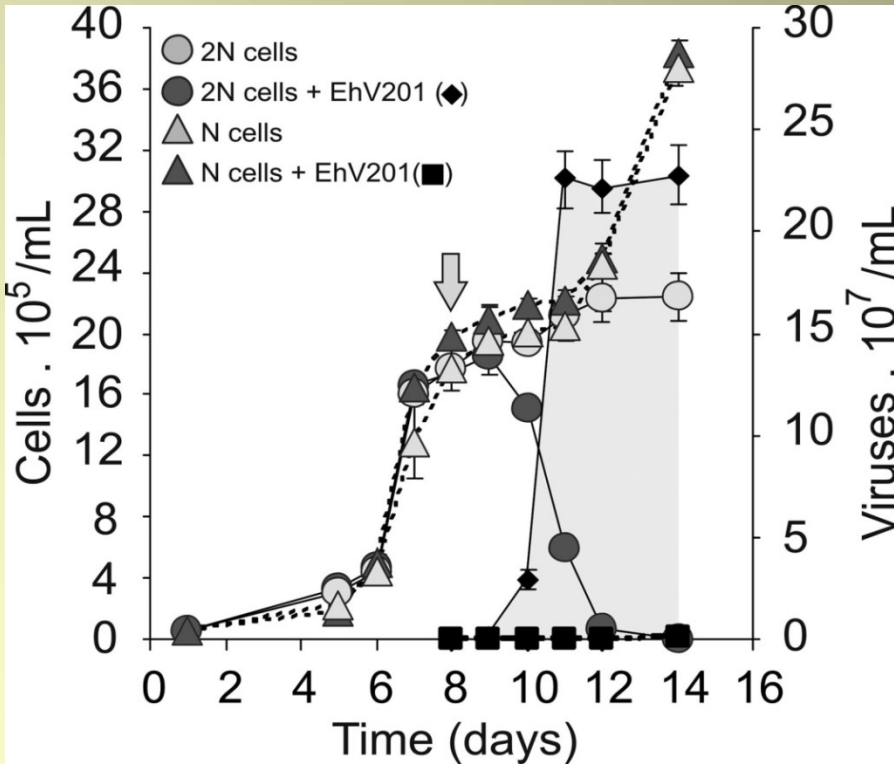
Hypotéza Gaia – vědecky formulována 1960 James Lovelock

biosféra a fyzikální součásti Země (atmosféra, kryosféra, hydrosféra a litosféra) tvoří jeden komplex

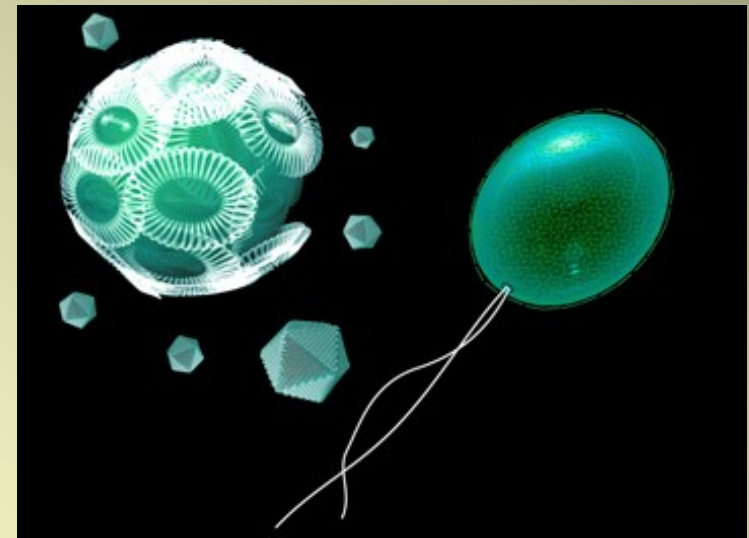
Země funguje jako jediný organismus – udržuje klimatické a biogeochemické podmínky v homeostázi

Strategie úniku *Gephyrocapsa (Emiliana) huxleyi* před virovou infekcí: $n \rightarrow 2N$; haploidní jedinci vůči viru EhVs imunní

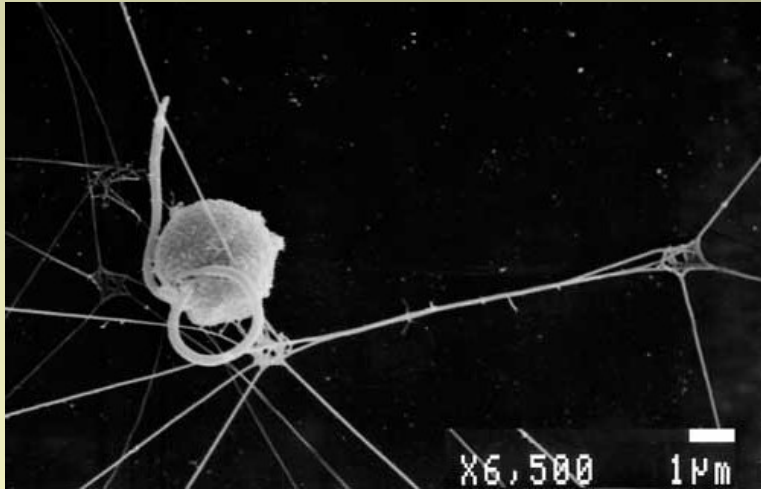

Schopnost kočky Šklíby uniknout problému změnou formy

(Frada et al. 2008)

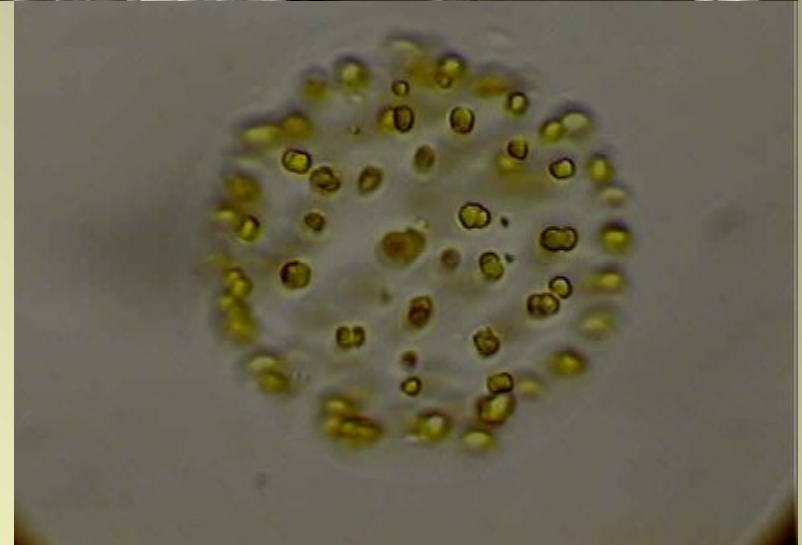
Phaeocystis - bičíkovec s chitinovými vyvrstvenými vlákénky

Hollywood Beach in Oxnard, CA USA
after 2012 earthquake in Chile.

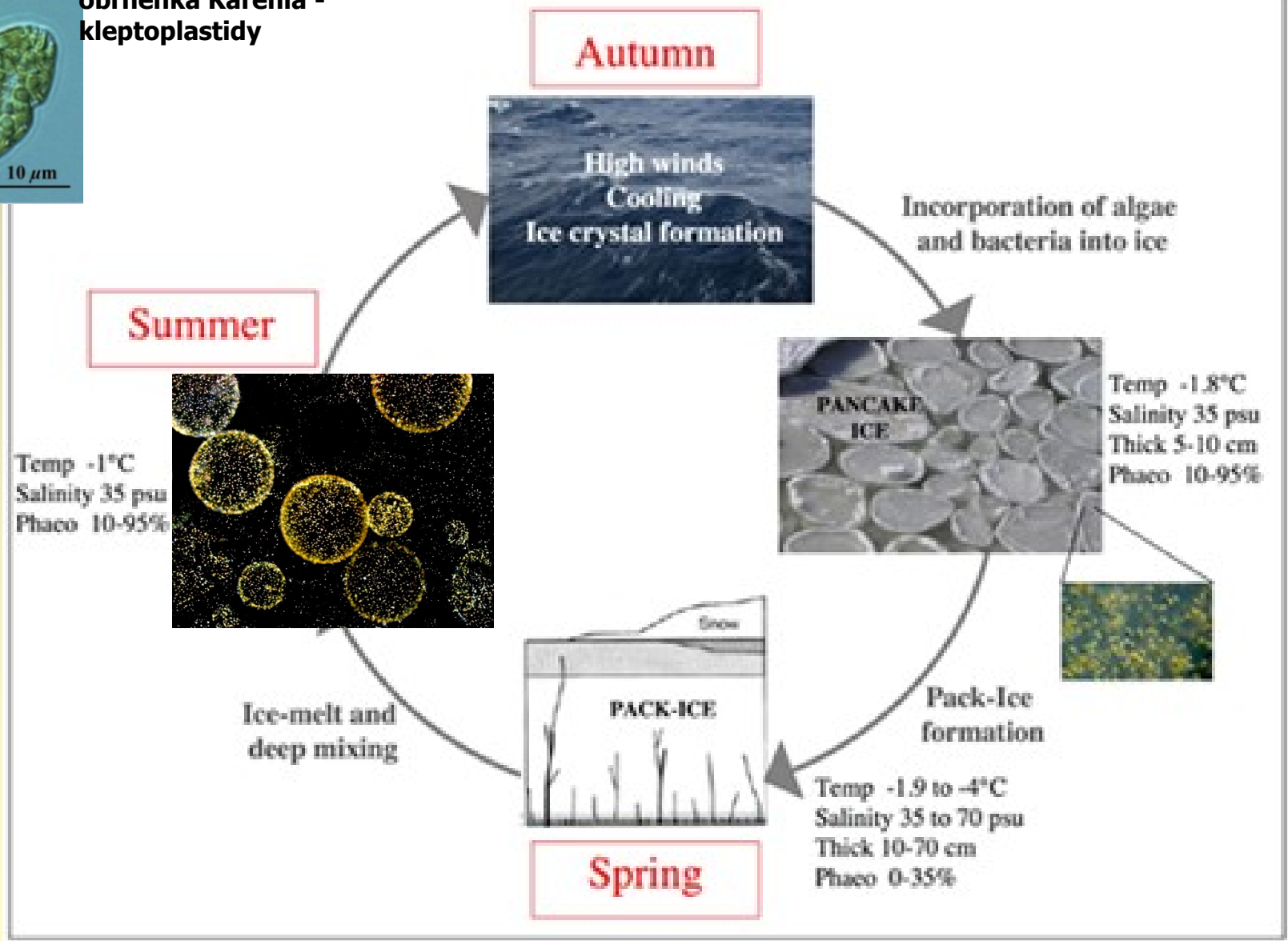

Yamba, Australia, August 2007

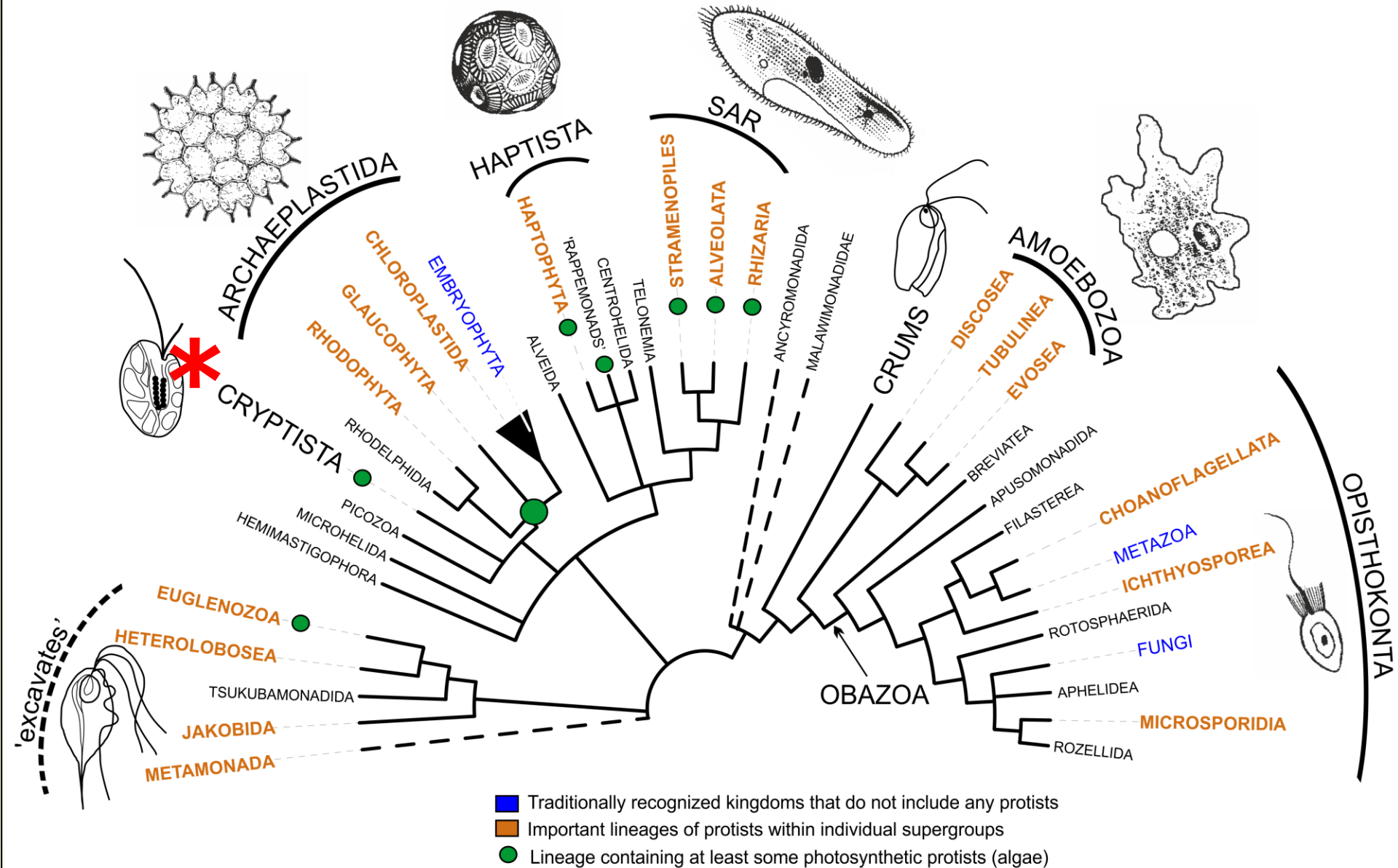
rod *Phaeocystis* - cca 10% světové produkce DMS

obrněnka Karenia -
kleptoplastidy

Sezonní cyklus *Phaeocystis antarctica* v jižním Atlantickém oceánu (<http://phaeocystis.org>)

Cryptista

Kde v systému se nacházíme?

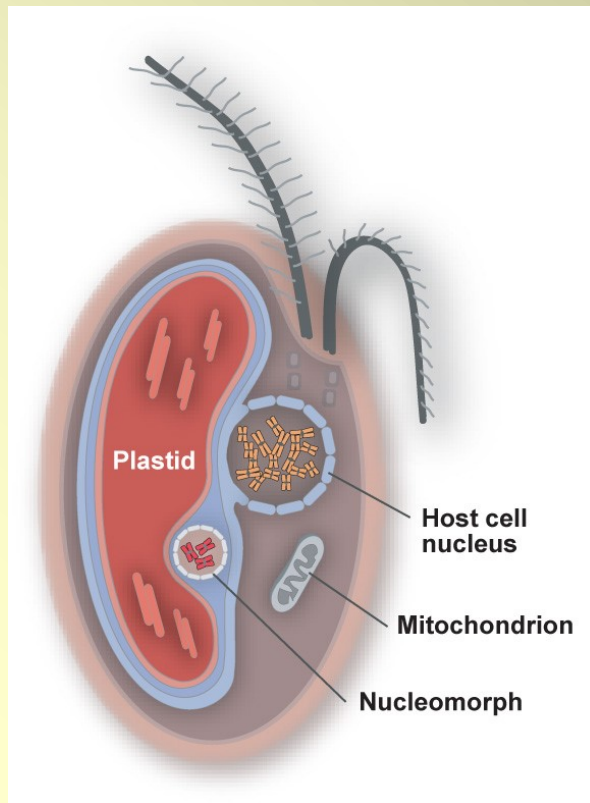
Eukaryota

***Cryptista* - skrytěnky**

bičíkovci s nukleomorfem,
fykobiliproteiny a ejektozómy

Copyright © 2008 [Kerstin Hoef-Emden](#)

Chroomonas

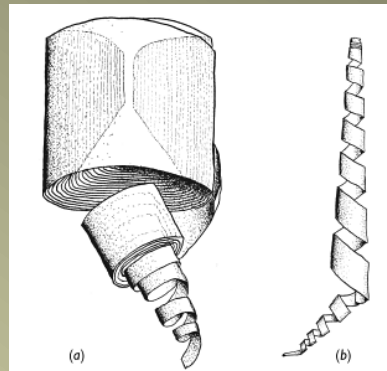
Rhodomonas

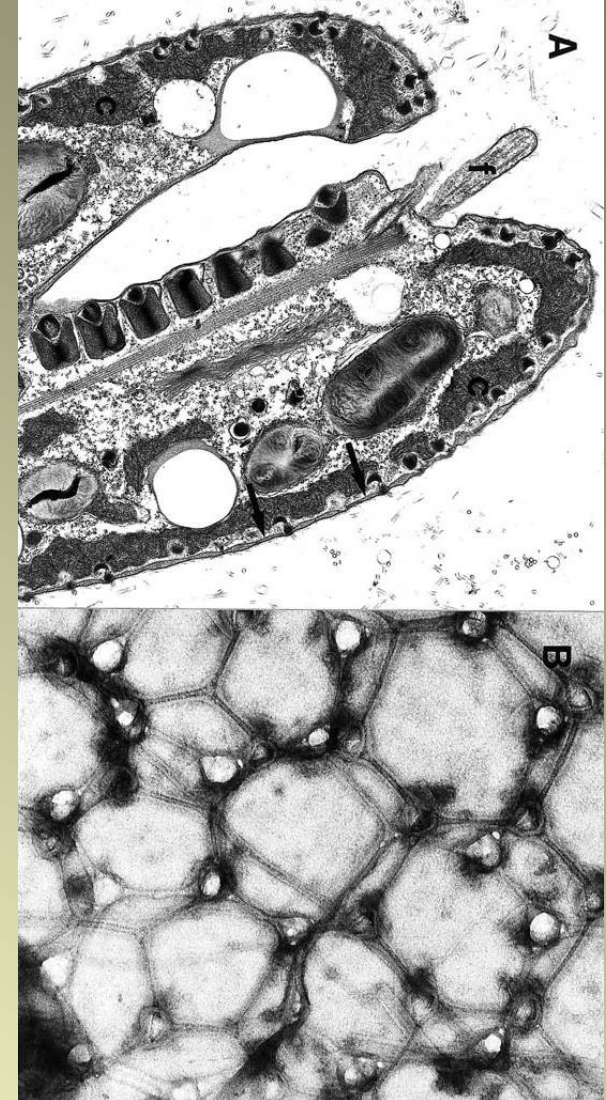
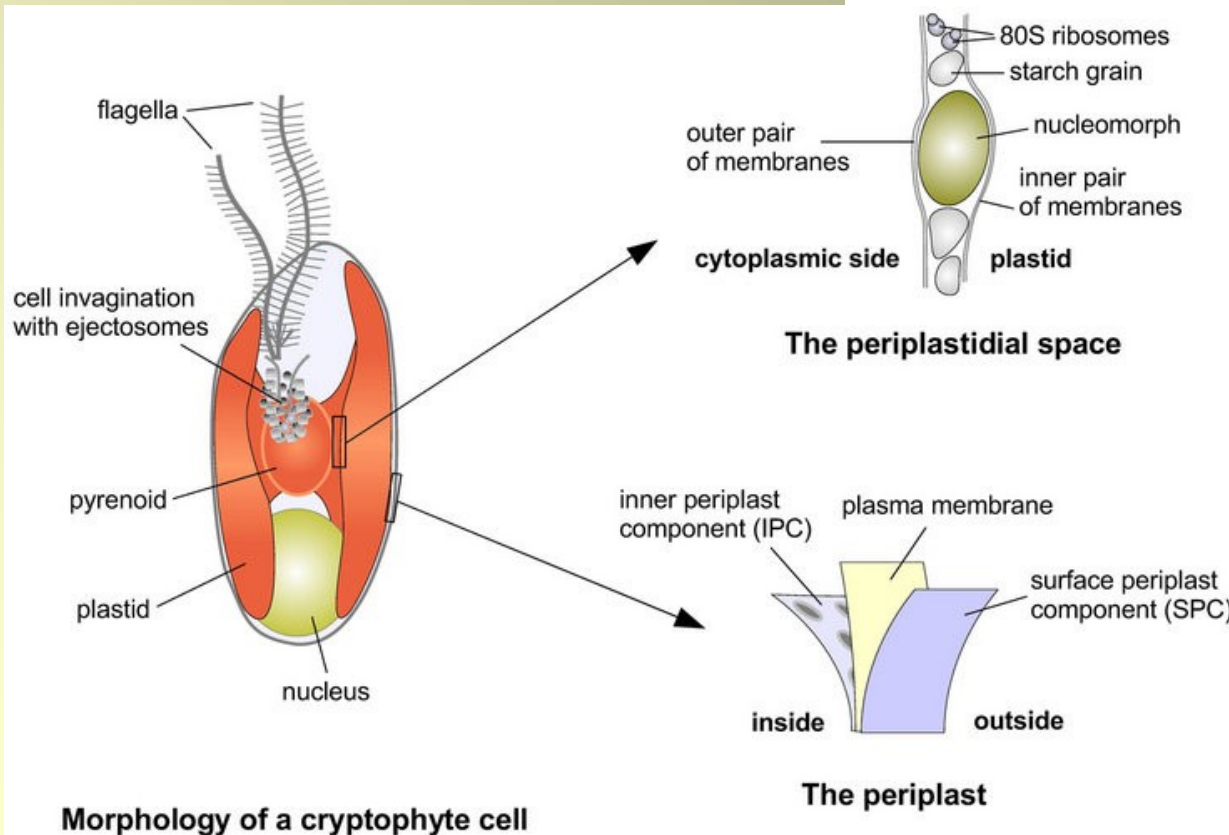
Cryptomonas

plankton sladkých vod i moří, zatím jen asi 200 druhů

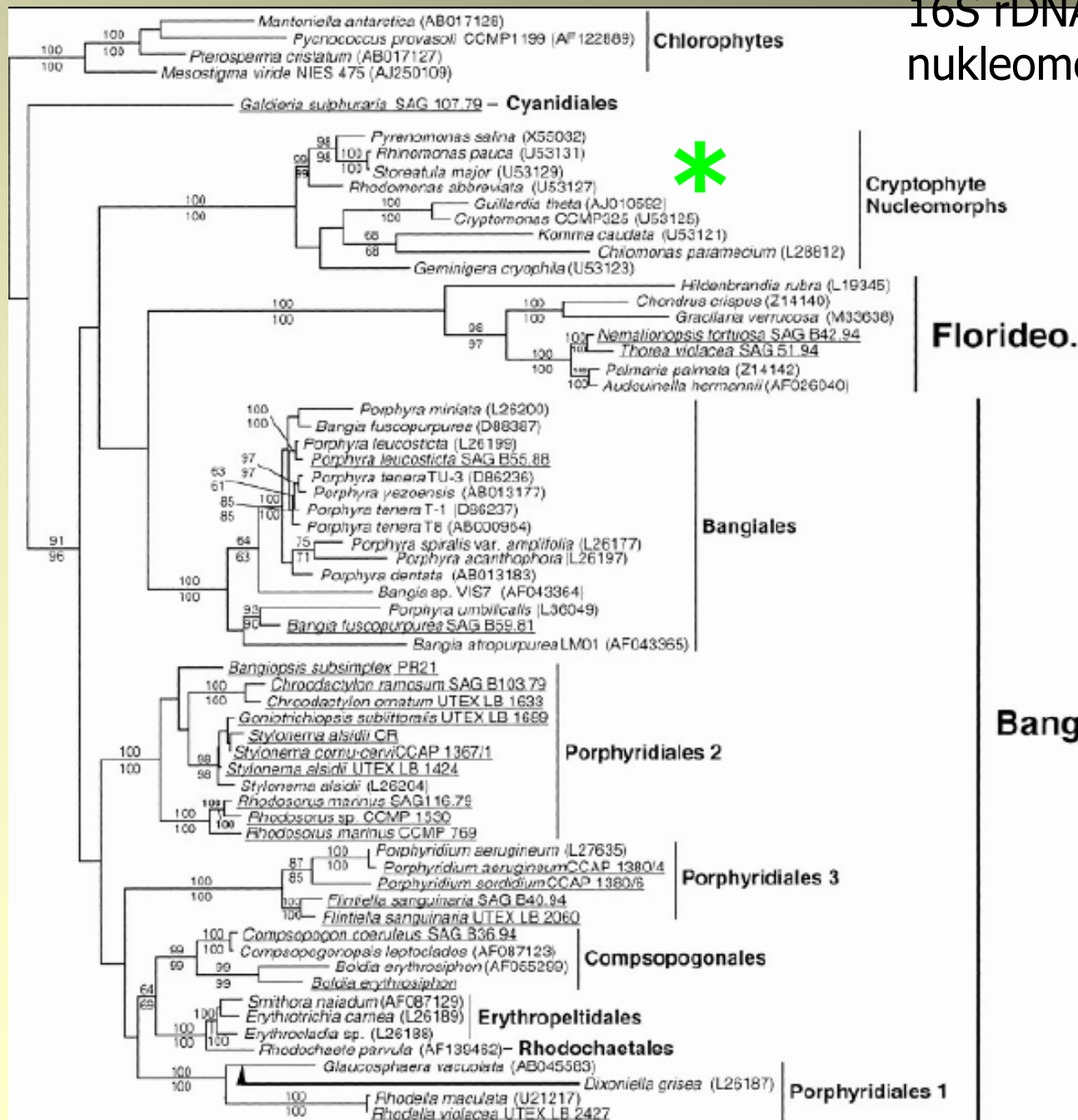
Morfologie buňky, periplast

ejektozóm

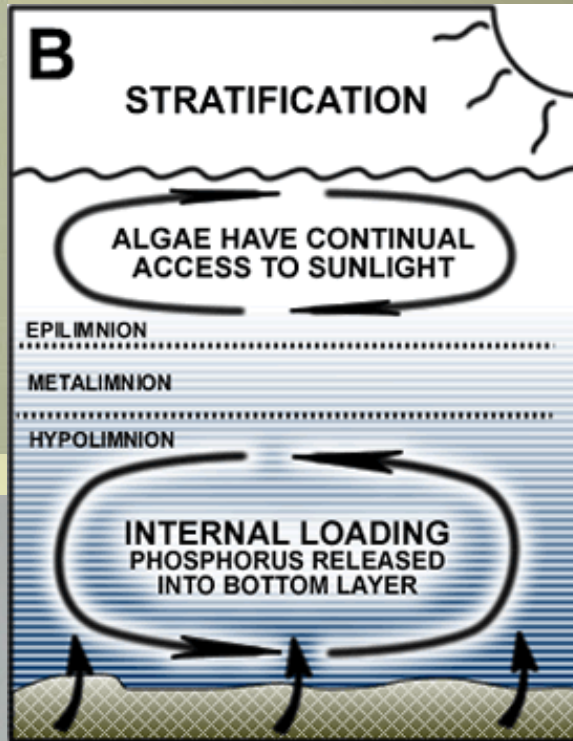

16S rDNA nukleomorfy skrytěnek a ruduchy

Müller et al. 2001

Cryptomonas - nejhojnější sladkovodní rod

stojaté vody, vertikální migrace

Rhodomonas

Chroomonas

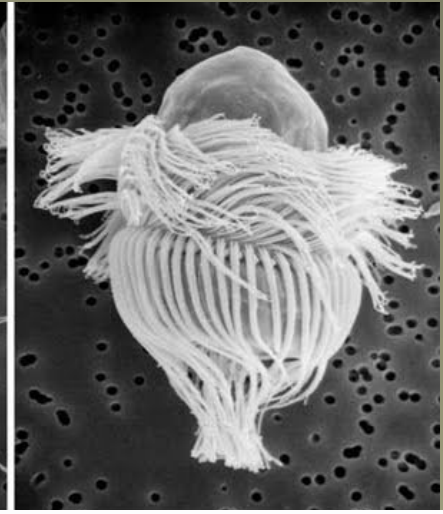
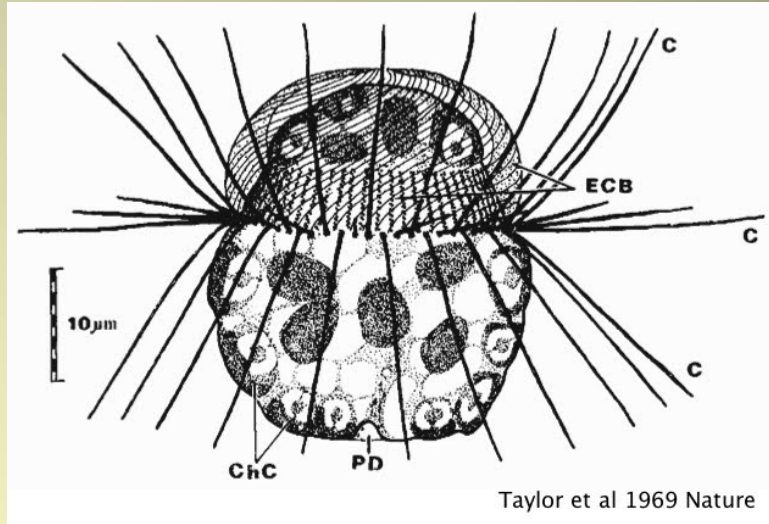

mělká moře

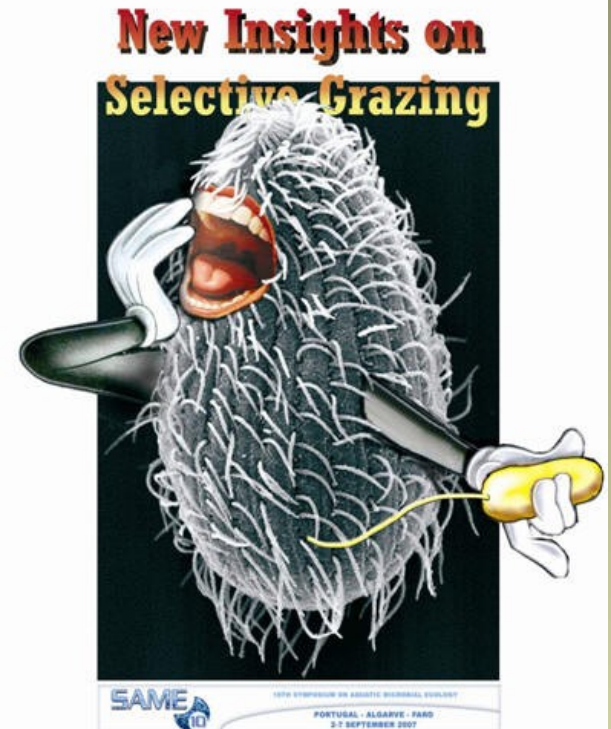

chromatická adaptace

Myrionecta rubra - nálevník

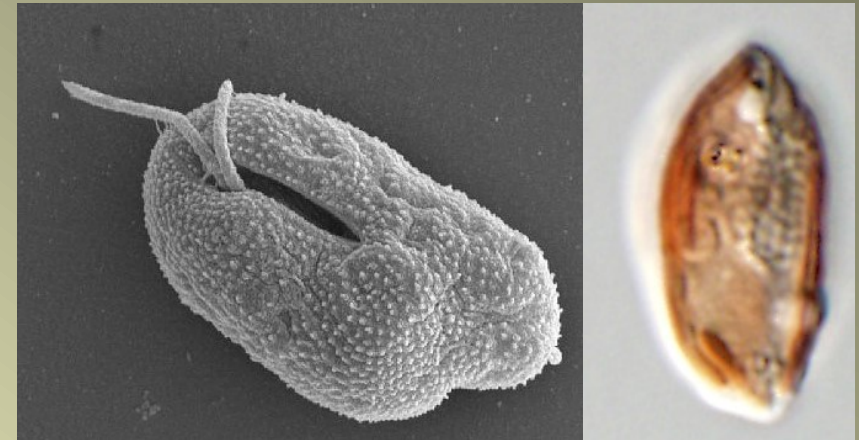
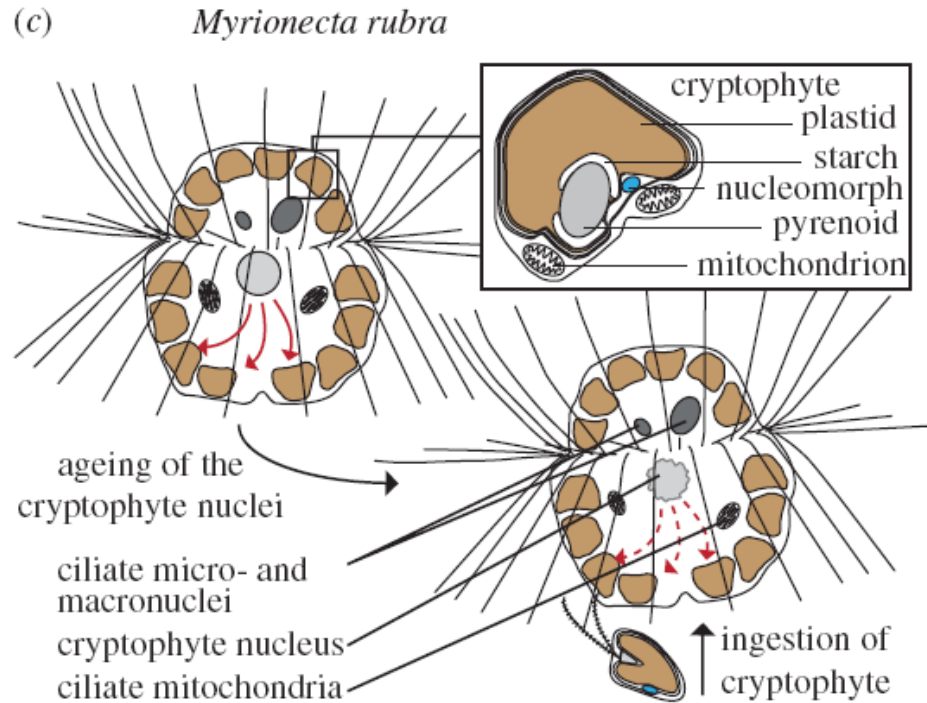
Myrionecta rubra bloom in the Columbia River, estuary (Oregon). Photo Alex Derr

Karyokleptie

Proč je *Myrionecta* tak úspěšná?

2-7 m·h⁻¹, fototrofní, rychlá
fotosyntéza

Geminigera cryophila

